

KATEDRA KATEDRA

CILJ NEODVISNIH SINDIKATOV je zaščita osebnega in družbenega standarda, to je vrnitev k obdavčenju življenjsko pomembnih proizvodov, kot so obleka, prehrana, obutev, stanovanje, energija . . ., skrb za plače, pokojnine, invalidnine, štipendije, otroške dodatke, bolniški stalež, da bi le-ti bili na ustreznem nivoju. Poleg tega pa je cilj tudi, da se bore za zaščito zaposlenih pred krivico in nepravilnostmi nadrejenih – delodajalca. Borili bi se tudi proti krivični izgubi in zamenjavi delovnega mesta in za uveljavljanje pravic zaposlenih, za povečanje letnega dopusta minimalno na 23 dni, skrajšanje delovnega časa od 42 na 40 ur tedensko, za uvedbo 36-urnega štirizmenskega dela na teden. Predlagali bi tudi omejitve nadurnega dela, povečanje vrednosti nadure, nočne ure, praznične ure, uvedli bi nadzor nad normami. Predlagali bi tudi podaljšanje porodniškega dopusta na dve leti.

Bogovi karnevala

Arhaično pojmovanje jezika je izenačevanje besede in stvari, referenta in znaka. Od množice posledic tovrstne „spontane ideologije“ pogledimo samo eno: uporaba besede ni več samo manipuliranje z delom simbolnega sistema, ampak je neposreden poseg v realnost samo. Na tem je utemeljena magična raba jezika — priključevanje, zaklinjanje, preklinjanje, zagovarjanje, eksorcizem itd.; pa tudi obsežno področje prepovedanih, tabuiziranih imen. Poenostavljeno rečeno, je njihov rezultat geslo „ne kliči hudiča“, saj z izrekanjem imena drežah v realnost, proizvajajo nekontrolirane učinke. Večina religij tabuizira ime boga, pa tudi drugih svetih sil; da sploh omogoči komunikacijo, pa vpelje nadomestna imena. Samo droben primer: o kultu medveda pri starih Slovanih lahko zanesljivo sklepamo že iz njegovega imena (tisti, ki je med), ki je tipično opisno, nadomestno ime. Znano so domneve, da so pravzaprav vsa preostala imena bogov v večini religij zgolj nadomestna imena, prava pa pozna le peščica posvečenih ali pa zaradi nevarnosti sploh nihče več.

Zakaj sploh govorimo o tako neuporabnih rečeh? Ker je njihove ne-

porabnost vendarle uporabna. Da je monopol nad jezikom ena temeljnih globalnih nadzorovalnih tehnik oblasti, je stara zgodba. Tudi odgovor nanjo je star — nenehna kontrola in analiza vseh, na videz še tako nepomembnih in obrobni konstrukcij, ki so plod ideološkega filtra predpisovalcev resnice. Prvi element tega filtra, tisti, na katerem šele lahko začne razpredati svoje mreže, je, da nam lastne konstrukte predstavlja kot „naravna“ dejstva, da prikriva svoj značaj, da tabuizira lastno ime. Ker nezavedno, prikrito jedro koncev mora nekje na dan, ga je treba pač tam pričakati in ne plaziti za njim po njegovih rovih. Če sprejmemo njegov teren, njegov jezik, smo prešli tudi njegovo videnje in ureditev sveta, s tem pa tudi njegovo določitev naše pozicije v njem.

Povedano preprosto in naravnost: so ljudje, ki jih ni treba slačiti, saj to prepogosto počnejo kar sami. Treba jih je pač samo videti v pravem trenutku. Moji zapisi, ki jih lahko v Katedri prebirate že skoraj dve leti, nikakor nočejo biti učbenik za nevedne, tudi ne kabinet samopotrjevanja, ampak zgolj pričevanje o zabavnosti in užitek, ki jih takšno početje ponu-

ja. Nikarkšen „napad na“ torej, temveč le obramba, obramba avtonomnega, sicer omejenega, subjektivnega, izkrivljenega pogleda, ki pa mu lastna nesvoboda popolnoma zadošča in ne pristaja na breme tuje. Še posebej, če je narejena za drugo barvo oči.

Prevzemanje opisanih religioznih elementov na druga področja, na primer na področje političnih bojev in manipulacij, prinaša celo vrsto nevarnih neprijetnosti. Ideološka in politična dogajanja dobijo dodatne razsežnosti, ki jim po naravi stvari ne pripadajo. S prisvajanjem emocionalnih presežkov utrjujejo svojo ekspanzivnost, determinirajo in patologizirajo celotno družbeno življenje, namesto da bi zgolj omogočali njegovo samostojno delovanje. Uvajanje sistema tabuiziranih in nadomestnih imen tja, kamor ne spadajo, privede do razpada resničnostnih vzorcev. Vsakdo lahko sebe ali kogarkoli drugega imenuje, kakorkoli hoče, z edino omejitvijo, da mora pač uporabiti nadomestno ime. Sprenevedanje, zatajevanje in laž postanejo sistemske zakonitosti. Ples v maskah, le da je tokrat tudi polnočno demaskiranje del igre — sneto krinko pokažejo zgolj

zato, da bi nas prepričali, da so zdaj nemaskirani, pa nam je vendarle jasno, da so zgolj zamenjali masko, da so se našemili v resnico. A sami tega sploh ne opazijo več.

In ker se eni iz zgodovine učijo samo ponavljanja istih napak, se bi morali drugi učiti vsaj strategij njihovega preprečevanja. Poleg tega pa pridobivati tudi občutek za čas. In pravočasnost. Vsako zamudo bomo plačali tako, da se bomo čez trideset let obubožani, brezvoljni, prevarani in zmedeni znašli natančno tu, kjer smo sedaj. Vse to samo zaradi tistih megalomanov, ki nam hočejo vsiliti svoj karneval kot edino obliko življenja, in zato, ker nas vztrajno učijo pozabljati, da imajo stvari tudi prava imena. Da se vsak cirkus slej ko prej konča, je slaba tolažba, še sploh, če smo prisiljeni v njem sodelovati do konca. In če zdravi razum pravi, da z dna ni mogoče več nikamor pasti, si smemo privoščiti sklep zdravega realizma: res je, zato pa se lahko dno še naprej pogreza. Morda tisti, ki nas svarijo, naj ne kličemo hudiča, to počnejo samo zato, da bi prikriili, da so že tu.

Boris Svetel

Na vzhodu še vedno nič novega!

Kot smo že pisali v prejšnjih številkah, nam je POLICIJA V BEOGRADU po nalogu BEOGRAJSKEGA TEMELJNEGA TOŽILCA ukradla okoli 300 izvodov KATEDRE, številka 7/8, marec/april 1988. O teh KATEDRAH še vedno nobenih sledi! Kaj naj naredimo? Lahko tožimo beograjsko policijo, ki je bila zalotena pri tem nemoralnem početju, tožbo pa bi vložili na beograjsko temeljno tožilstvo; ta ideja, kot vidite nima pravega pomena, saj je tožilec „držal vrečo“. Drugi koncept tožbe je lahko takšen, da tožimo enostavno beograjskega temeljnega tožilca, ki je izdal nalog za krajo. Tudi ta ideja zveni dokaj cinično. Boljših nam je zmanjkalo in ne vemo, na koga naj se obrnemo, ko institucije, ki bi naj skrbele za pravni red in varnost državljanov (ter njihovega imetja, same delujejo protizakonito — kradejo. Je kdo omenil kakšno pravno državo, kar je v takem očitnem početju cinizem par excellence!

Ali ste že slišali, da . . .

- da v Ljubljani nekateri partiji, domnevni simpatizerji revije CELOVŠKI ZVON, na Socialistični zvezi glasujejo za uvoz te revije v SR Slovenijo, na partijskem forumu pa so proti . . .
- da je bilo v „mračnem“ srednjem veku sezidanih 1000 katedral in ustanovljenih 56 univerz . . .
- da je četrtina vse slovenske kulturne dediščine v lasti cerkvene skupnosti in da je bilo v zadnjih petih letih obnovljenih 247 cerkva in zgrajenih 13 novih . . .
- da je danes na svetu okoli 35 državnih tvorov — članic Združenih narodov, ki imajo manj od dveh milijonov prebivalcev, to je manj, kot je nas Slovencev (v Evropi Islandija, Ciper in Malta) . . .

(Iz Mladike, Trst, 7/1988)

TONE STOJKO

Palomin toaletni papir (150 lističev) stane 1066 dinarjev, napovedana pa je 60 % podražitev. To pomeni, da bo poslej stal 1705 dinarjev, en listič pa 11,4 dinarja. Pri nas je še vedno uradno plačilno sredstvo bankovec za 10 din.

Še sreča, da je WC intimen prostor, kamor tudi policija ne gleda preveč, tako da uboge jugoslovanske pare ne bodo kaznovane zaradi omalovaževanja denarja. Računica je računica.

Ne čakaj na tanke

Javno govoriti v Jugoslaviji in o njej jeseni 1988, pomeni, dovolj grozljivo, govoriti o kruhu, ki ga je vse manj, in o vojski, ki je je vse več. Navzlic tej grozi, značilni za sleherni družbeni vespolem, slednje za analizo ideologije vladajočih ni nepomembno. Ko so namreč pred slabimi tremi leti ljubljanski študenti takratni bojkot plačevanja stanarin v študentskih domovih duhovno med drugimi opremili tudi z balado o vojski in kruhu — v njenem srcu je znani absurd do civilizacijskih dosežkov arogantnih oblasti, ki se sredi širčih se poljan kulture bede rade ponašajo s svojo „naj-sodobnejšo vojaško tehnologijo“ — jih je takratni šef ljubljanske partije in današnji demokrat Jože Smole takoj proglasil za demago-

ge. To njegovo etiko, ki ni bila edina, niti ne najhujša, so kasneje za njim povzeli tudi drugi, mnogo resnejši ljudje, a to nas na tem mestu ne zanima, kajti razpravljamo o postopkih in učinkih sistema oblasti, pri katerem nam je navkljub množicim se nejasnostim jasno vsaj to, da po osmih petletkah permanentnega samohvaljenja, sedaj učinkovito reproducira ideologijo vsesplošnega bankrota, ne da bi kljub izgubi ljubezni vladanih — ali pa prav zaradi strahu, ki je preostal — sam bankrotiral.

Študenti so leta 1985, ko je socialistični welfare state svoje nezadržno razkrajanje še lahko prikriival s finim mrtvaškim prahom, glede lakote (v študentskih vrstah), ne pa tudi glede vojaškega vprašanja, seveda pretiravali, kajti v svetu glušcev in bebecv je, kot nas uči Freud, treba pretiravati, da bi nas sploh kdo slišal, toda ni se še izteklo novo, vse objublajoče in vseodrešujoče srednjereformno obdobje, ko so podhranjenost, slaba prehranjenost in drugi vidiki lakote postali empirična dejstva, na katera odgovarja leta 1988 vladna garnitura — da je še zmeraj ista, najbrž ni treba posebej omenjati, saj je ta navada vpisana v vse politične sisteme, ki se neprestano perfekcionirajo — z dekreti o peki socialnega kruha in minimalnih mezdah, da o slovenskih najavah „čim prejšnje izdelave socialnih programov“ za aktivno, dela zmorno in zaposleno prebivalstvo niti ne govorimo. Niso še torej minila tri leta, ko se je izkazalo, da so „demagoški študenti“, ki jim je Jože Smole v Danasu očital, da „ne upoštevajo realnosti“ (Danas, 28. 5. 1985), govorili v nemi prostor zgodovine, v bodočnost, ki je — in to oznanjajo danes tudi včerajšnji zanikovalci — skupaj z jugoslovanskim socialnim krhom, slovensko vojaško afero in nedvoumnimi srbskimi mitinškimi zahtevami po orožju brezizhodno tu. Domneva, da leta 1985 Smole ni posedoval enake vednosti o družbeni realnosti kot študenti, je kajpak odvečna: vedel je, enostavno povedano, da ni lahko, ampak finta, na katero hočemo opozoriti, ni v tem. Finta je v načinu prilastitve te realnosti, ki si jo oblast prilasti tako, da jo, kot je ob vojaški aferi že ugotovil Braco Rotar zmarginalizira, razvrednoti, predela v ekscese. Poglejmo, kako je študentsko bedo zbanaliziral in istočasno povzdignil delavski heroizem Smole 23. 5. 1985 na znanem študentskem zboru v Rožni dolini: „Niste samo vi, tovarišice in tovariši,“ je rekel, „v težki ekonomski situaciji. Jaz vam lahko dam podatek, da je danes v Ljubljani več kot devet tisoč delavcev, ki še vedno prejemaajo manj kot dva in pol milijona osebnega dohodka. Prosim, in imamo v Ljubljani sto procentno plačevanje stanarin. Hočem reč, da o nekaterih stvareh se pa ne moremo igrat.“ (glej Katedra, št. 3/4, maj 1986, str. 22.23)

In vendar se na pravkar opisan način, Rotar ga je posrečeno poimenoval za delirantno prilaščanje realnosti, še naprej igrajo — z igranjem merim tudi na lansko leto v Mariboru prepovedan članek „Igraju se delije nasred zemlje Srbije“, v katerem avtor Milovan Brkić ni dvomil o vladarskih sposobnostih zdajšnjega „zamenika Tita“ — ne s potrpežljivostjo ljudi in stvari, prav narobe, z našo nepotrpežljivostjo, z našimi najbolj primitivnimi strastmi, z našo spečo animalično naravo: kruta, a razmeroma lahka, pravzaprav brutalno enostavna igra v državi, kjer „težko ekonomsko situacijo“ že osem let rešujejo s prerazporeditvami bede med različne družbene skupine in tako z univerzalizacijo „težkosti“ neke situacije razjedajo njihove distinktivne karakteristike, jih homogenizirajo, predelujejo v Slovence, Bosance, Srbe brez ene Srbije in Srbe brez ognjišča, v Jugoslovane, v brate, tudi v infantilne procesije, ki pod bizarno in vse bolj agresivno firmo bratstva in enotnosti na frenetičen način razširjajo svoje bratske probleme po vsej državi, verujoč, da sta človeška bolečina, tudi tista, ki je ne proizvaja socialni in politični sistem, in socialna stiska manjši, če ju razmnožimo, in da je, še huje, njuna poslednja meja v krvi, ne v družbenem konsenzu, utrjena naveza med mrtvim Očetom in njegovim ljubljanim Zamenikom, ki bo izgubljeni raj ustvaril v eni sami družini, ne v nemirnem družbenem prostoru vseh mogočih socialnih skupin in posameznikov, v eni sami Srbiji, v Jugoslaviji, ne onkraj nesvobode, zaradi katere so zboleli tako zelo, da od

leta 1945 še zmeraj niso vstali od mrtvih. Če nič drugega — a najbrž tu nimamo opravka z ničem, marveč z mehanizmom, ki uspešno producira življenje med ničem in životarjenjem, življenje, ki je zgolj pričakovanje življenja — so ti obredi izganjanja grešnega kozla, ki slonijo, kot je znano, na principu eliminacije in prenosa, dobrodošli vsaj za raziskovanje empirične zavesti, kajti kazalci zavoženosti nekega družbenega projekta, kar naj bi socializem bil, niso samo stopnje inflacije, ampak tudi ideje, od katerih in za katere živi kaka družbena skupina, narod, če hočete, saj prav te kolektivne ideje ne omogočajo le špekulacij ali imaginacij, ki so povezane z oblastmi, ampak tudi imaginacije v zvezi z vsakdanjimi odnosi med ljudmi, kjer se je sodeč po mitinških parolah, ki govorijo o prodanih dušah, izdajalcih, orožju, narodovih sinovih, pa tudi po vsakdanjih grozodejstvih, ki jih lahko prenaša in dopušča le surovo in nepismeno srce, vojna že začela. Ki je kajpak družbeno posredovana, zamegljena v isti maniri, kot je Smole zameglil vprašanje študentskega preživetja, in zamegljena tako zelo, da vznika ideja o tisti pravi vojni s tanki in vojaki kot rešitev Jugoslavije in Kosova, tega zagonetnega političnega objekta, ki je po zadnjih navodilih znanih družbenopolitičnih delavcev „naš skupen“, torej tudi moj problem.

Če je tako, potem je treba po mojem mnenju nemudoma sporočiti oblastem, da vprašanje Kosova, kjer se je problem kruha in vojske izkristaliziral v najčistejši obliki, predvsem ni mogoče rešiti z ukinitvijo (z likvidacijo?) tešga ali onega dela prebivalstva. Narobe, če hočete družbo zares spremeniti, moraš vanjo priversti vse izobčene, vse ponižane, vse izgnane. Prav tako je treba udeležencem mitingov nemudoma sporočiti, da je vprašanje družbene neenakosti, ki ga izpostavljajo veliko bolj sramežljivo kot vprašanje ustave — prav na tej točki so „vse povedali“ o iskrenosti svojih prizadevanj za demokracijo — najtesneje povezano z oblastmi, tudi tistimi, živimi in mrtvimi, ki jih malikujejo. Da z enim strmoglavljenim Kruničem ni mogoče poravnati tovrstnih računov iz preprostega razloga, ker gre za račune, ki jih ni mogoče poravnati z ljudmi, marveč le s spremembami sistema oblasti. Da morajo storiti tudi sami kaj zase. To pomeni, da morajo najprej odrasti, sicer bodo še naprej kot dečki v Friedovi pesmi s kamenjem za šalo obmetavali žabe, ki bodo, kajpak, umirale zares. Da se morajo učiti živeti: Živeti s sočlovekom. Da se morajo učiti biti, kot je zapisal srbskemu prijatelju ne-ljub slovenski prijatelj Kermauner, biti na način solidarnosti, pomoči, sobivanja. Nam, ki se nam v tej „težki situaciji“ vprašanje kruha in vojne prikazuje nekoliko bolj oddaljeno kot njim, ne preostane drugega, kot da se obnašamo skrajno normalno in civilno, da se ne pustimo slepiti od tistih, ki so sami zaslepljeni. Da se ne nalezemo frenetične zagretosti za trpljenje in umiranje, ki veje z vzhoda države, ampak da, prav narobe, vsak v svojem mikrokozmosu prepreči tisto trpljenje in umiranje, ki ga lahko prepreči; da živimo odgovorno zase in za sočloveka, kar pomeni, da ne čakamo na tanke, da bi naposled verjeli, da je kaj takega vendarle mogoče, kajti vojna, ki traja — svoje vojaško bistvo je kljub dozdevni oddaljenosti pred nedavnim že izpričala na vojaškem sodišču v Ljubljani — prav tako kot ona druga ugonablja posameznike, ponižuje družbene skupine, ločuje sosede, proizvaja osebne vesoljne potope, strahove, duhove, fantazme, ki lahko živijo le, če v tej okrutni igri oblasti sodelujemo tudi sami pod večno rabljeno in zlorabljeno pretevo, da so vloge tako ali tako razdeljene, da je potek dogodkov določen vnaprej in da se torej ne spleča biti avtor malih življenjskih sprememb. Resnica je ta, da se brez tega avtorstva ne spleča živeti. In do te resnice so se razjarjene množice, ki po jugoslovanskih trgih patetično dopovedujejo oblastem, da ne morejo več živeti, da so prevarane, da so namesto v objubljeni raj prišle v pekel, implicite sicer dokopale. Niso pa je pripoznale.

Dragica Korade

V IMENU LJUDSTVA

NAROČILNICA

Ime in priimek

.....

Naslov:

.....

Knjigo V IMENU LJUDSTVA lahko naročite na naslov SZS Karantinja, Kvedrova 12, 61000 Ljubljana. Cena 18.000 din + poština. Cena v knjigarnah je 22.000 din.

Evropska deklaracija

Zveza socialistične mladine Slovenije

1. Zveza socialistične mladine Slovenije je politična organizacija, ki je neposredno odgovorna za uresničevanje interesov mladih ljudi in pobud civilne družbe. Svojo legitimnost črpa iz mladinske in širše demokratične javnosti, saj varuje človekove pravice in temeljne svoboščine.

2. Člani ZSMS smo tudi državljani Evrope. Razglasimo svojo pravico do gospodarskega razcveta, do blaginje in demokracije.

3. Utrujeni smo od gospodarske krize, ideoloških vojn in mednarodnih spopadov, ki pretresajo našo državo. Obsojamo zunanjo politiko, ki nas je izolirala od našega kulturno-zgodovinskega, gospodarskega in političnega okolja. Namesto križarskih vojn proti „notranjim sovražnikom“ sprožamo pozitivni projekt integracije v Evropo.

4. Pretekla Evropa; to je Evropa Jalte, hladnih in vročih vojn in železne zaves, nas ne zanima več. Naša Evropa bo gospodarsko uspešna, politično in kulturno pluralistična; njene vrednote bodo svoboda, človekove pravice, pluralizem in demokracija.

5. Protestiramo proti sloganu „Forget Yugoslavia“. Združene Evrope brez Jugoslavije ne bo!

ZSMS poziva tudi vas, da s svojimi prizadevanji in vplivom pripomorete k integraciji Jugoslavije v Evropo.

Ljubljana, september 1988

Razlike med „nami“

DEJAN PUŠENJAK

52. sporočilo Odbora za varstvo človekovih pravic me je našlo nepripravljenega ne le zato, ker še nisem pokopal upov, da bi mogel biti tej oblasti nekoč hvaležen, ker mi je omogočila, da čimveč in čimbolj svobodno mislim ter govorim brez strahu, da bo to preganjano, zaplenjeno ali drugače sankcionirano, temveč bolj zato, ker me je zopet opomnilo, da primitivno voljaški ustroj tega sistema vladanja, ki producira in podpihuje nezaupanje navzgor, sumnjičavost okoli sebe in nadzorovanje ter klevetanje navzdol, in posameznika, ki ga ne zanima ideološko, ampak socialno bogastvo prisili v shizoidno pozicijo odpadništva, jemlem kot nekaj samoumevnega, kar je seveda rezultat „socializacije“, te „družbe“ („skoz in skoz prestreljene s policijsko-obveščevalnimi metodami“, kot bi rekel Jože Školjč). Ta samoumevnost, pozaba tega, kar posameznik „dolguje“ družbi, ker ji s tem omogoča aktivno in polno življenje, to je vzpostavljanje odnosa do vsega, kar me obkroža, se mi zdi za današnji trenutek najnevarnejša igra, v katero nas lahko potegne nepredvidnost.

Pred štirimi leti načrtovana demontaža ZSMS z zalezovanjem izpostavljenih posameznikov, s prisluškovanjem vseh prostorov mlad(insk)ega učinkovanja in z infiltriranjem ljudi s plačilnega seznama KOS-a v legitime mladinske organe, je zadnji v navidez nepovezani vrsti predznakov katastrofe („Največji politični eksces po drugi svetovni vojni“, če spet povzamem Školjčev nastop na TV-ju). Neobvladljiva inflacija ter naraščajoča brezposelnost, brezglava in ideološko skorumpirana vlada, paraliziran politični sistem komunistične oblasti, izbruh nacionalističnih fanatizmov, grozeča represija vojske in policije, . . . so samo del fenomena, ki se mu pravi edinstven družbeno-politični projekt v svetu. Pristali smo, da na dogodke, ki se vežejo nanj (lakota, beda, razpadi družin, rasizem — vse to na pragu Evrope in 21. stoletja) gledamo kot na nekaj vsakdanjega, običajnega, nekaj, kar nam pripada in česar del smo. Dokler dogodke opazujemo kot nekaj nepovezanega in samoumevnega, si tudi ne bomo znali pomagati, da bi jih razumeli in spreminjali. Reakcije ostajajo enako kaotične, instinktivne in nesmiselne kot oblastne akcije. Skrbna analiza notranje koherentne strukture navidez brezsmiselnih in ločenih dogajanj razkriva logiko funkcioniranja tega sistema in legitimira oblast — kar pa je več od tega (in po mojem pomembnejše) je razumevanje nujnih procesov sprememb. Prav zato, ker so oblastniške skupine tako obupno brez domišljije, kratkovidne in preplašene, se je treba bati uporabe nasilja in preprečiti kataklizmično, hipno spremembo. Ne zato, ker bi bila ta oblast vredna neke posebne prizanesljivosti, ampak iz preprostega dejstva, da se nasilno prevzeta oblast lahko ohranja in vzdržuje samo z nadaljnjim in zmeraj večjim nasiljem. To dokazuje

tudi njena zadnja akcija, t.i. „operacija Mladost“. Dresirano in togo oblastniško hotenje ne potrebuje nikogar drugega, drugačnega od sebe, ker nima ne moči ne pameti, da se z njim konfrontira, pa četudi je ta drugi legitimni del „enega“ principa vladanja in „enega“ sistema, v katerega harmonični in imanentni svobodi je konflikt heretična beseda. Razumevanje procesov sprememb pomeni odvračati iluzijo, da lahko drugačen način mišljenja in življenja vstopi v ta sistem brez ogromnih pretresov, pomeni definiranje konflikta kot nečesa produktivnega, konkurence kot nečesa, kar ima lahko tudi pozitiven predznak in sprememb kot edino perspektivnega načina obstoja. Ob tem je izredno koristen Janšin napotek iz Programa za Zvezo mladinskih organizacij in gibanj, da naj ZSMS vzpostavi polje organizirane politične konkurence in naj deluje tako, da bi znotraj tega polja tudi preživela. Tako različne kot so goebelsovske brošure in naši kvazimladinski rituali pričajo, da vsaka oblastniška klika neizogibno potrebuje mladino, da pa ob tem mladi ne potrebujemo kakršnekoli oblasti. Če nismo sposobni sprotne analize medsebojnih odnosov in kvalitativno plodne konkurence, potem nismo sposobni delati in živeti skupaj. Mnogo bolj kot mi bi morala oblast vedeti, da noben politični sistem, nobena ustava, zakoni ali povelja niso trajni in da prehitro, če že ne brezglavo sprejete odločitve za projektno usmerjanje generacij odpovejo pri prvi naslednji. Fanatizem, ki je takrat družil izjemne ljudi, medsebojne nasprotnike, samodopadljive preračunljivce in krvnike, danes nima nobenega razloga več za obstoj.

Po 52. sporočilu Odbora ni več nobenega dvoma, da so nosilci zastarelega sistema oblasti in odsluženih principov vladanja nesposobni videti samo zastarelost, kaj šele pokazati voljo po spremembah. Obupni poskusi obrambe zastarelosti so tisti, ki ustvarjajo nevarnost prelivanja krvi in poglobitva naloga je, temu se preišljeno izogniti, preprečevati naglo in nasilno spremembo ne le s „pozivi k razumu“ ampak z razumnim delovanjem, se pravi namesto revolucionarnih sprememb uveljavljati attribute svobode — domišljijo, toleranco, intelekt. Z malo sreče in veliko razuma bomo lahko odprto sprejemali vse začudujoče in strašljivo, nevarno predvsem zaradi nemoči. S tem, ko oblast volja, zasleduje, prisluškuje, izsiljuje, grozi, infiltrira „svoje“ ljudi itd. priznava, da nima nobene vizije prihodnosti, kaj šele pozitivnega programa sprememb. Zdi se mi pomembno, da ji vse naštetu (prisluškovanje, . . .) omogočimo, ji pomagamo pri „odkrivanju“, ker bo tako prišlo do nje več pomembnih misli, da sprejmemo špiclje medse, da kar se da temeljito sodelujemo v „njihovi“ igri in vanjo projiciramo čim več tega, kar oblasti manjka — domišljije in razuma, katerih razpoznavni znak je javnost dela in legitimnost rezultatov.

Kako se obraniti belih baretk

ANDREJ FIŠTRAVEC

Polpretekla zgodovina reformatorskih poskusov znotraj evropskega socialističnega bloka (kot referenčnega polja jugoslovanskega projekta socializma) je zgodovina nasilnih obračunov z emancipatoričnimi silami družbenega prepoveda.

V okviru vojaško policijskega nasilja nad silami družbenega prepoveda se tako pokažejo projekti socializma predvsem kot projekti vojaško policijskih diktatur kot oboroženih izpostav zmagovitih **poslednjih revolucij**, ki so posebljene v protidružbenih **edinih partijah**.

Objava 52. sporočila Odbora za zaščito človekovih pravic tako v bistvu ne pove ničesar novega o fizionomiji revolucionarnega delovanja „izgradnje socializma“.

Seveda pa to ne pomeni, da 52. sporočilo Odbora ne bi bilo pomembno. Še več: akt 52. sporočila je prvovrsten in usodno pomemben politični dogodek watergatskih razsežnosti, ki ne samo „dodatno osvetljuje“ ozadje kriminalnega početja bande štirih, ampak ga bistveno **pojasnjuje in razkriva** v kontekstu artikulacije novo slovenskih in jugoslovanskih emancipatoričnih družbenih sil.

Molk uradne politike (kamor seveda ne prištevamo mladinske politike) ob objavi 52. sporočila je prvi dokaz naše trditve.

Bledi poizkus minimalizacije „primera“, češ da so trditve o „prestreljenosti naše samoupravne socialistične družbe skoziinsko s policijsko-obveščevalnimi metodami in službami“ (Jože Školjč, predsednik republiške mladinske organizacije v Izjavi za javnost, 21. septembra) „preveč splošne in pavšalne“ (Jože Smole na posvetu z aktivisti SZDL v Izobraževalnem centru Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v Poljčah predzadnji septembrski konec tedna), je drugi dokaz za našo trditve.

Izmikanja dajanja konkretnih odgovorov na konkretno postavljena vprašanja delegatov v zvezi s kriminalnim početjem bande štirih na zasedanju skupščine SR Slovenije 30. septembra letos (Tonetu Anderliču, delegatu slovenske mladinske organizacije, so lahko hitro kvalificirano razložili, da v Jugoslaviji že od Brionskega plenuma dalje nimajo več službe belih baretk KOS (vojaške kontraobveščevalne službe), kaj in kako pa preimenovani kosovci delajo oziroma so delali v primeru bande štirih and comp, pa seveda niti slučajno ni vedel ničesar povedati nihče od prisotnih poznavalcev) je tretji dokaz za našo trditve.

Analiza strukture pritiskov na uredništvo časopisa Katedra (shema strukture pritiskov je bila objavljena v letošnji 11., majski številki) je prav tako kazala na prestreljenost uredniškega dela in če k temu dodamo še dokumentirane prisotnosti kosovcev v neposredni življenjski in delovni bližini nekaterih sodelavcev časopisa, potem je (če se omejimo zgolj na našo neposredno okolje) več kot upravičena **zaskrbljenost** nad nadaljnjo usodo sprememb jugoslovanskega projekta socializma, ki jo izražata vsebini 52. sporočila Odbora in Izjava za javnost republiške mladinske organizacije.

Koncipiranje nadaljnega družbenega razvoja, pa kakršenkoli bi ta že bil, nikakor **ne more** in **ne sme** biti stvar ekskluzivne partijske presoje in njenih konzervativnih vojaško-policijsko-vohunskih navez.

Zahteve mladinske organizacije, postavljene na zadnjem zasedanju Skupščine SR Slovenije po

prvič, preverjanju resničnosti navedb 52. sporočila Odbora,

drugič, pridobitvi posebnega poročila o delovanju Službe državne varnosti,

tretjič, pridobitvi posebnega poročila o delovanju službe KOS na teritoriju Slovenije, z ozirom na uporabo metod in sredstev za kontrolo in razbijanje mladinske organizacije,

četrtič, sprožitvi pobude preko delegacij v Skupščini SFRJ za vključitev Skupščine SFRJ in njenih teles v razčiščevanje tistih vprašanj, ki gredo preko pristojnosti Skupščine SRS in

petič, sprožitvi vprašanja kontrole dela vojaških varnostno-obveščevalnih služb, kažejo, kako smo prepuščeni na milost in nemilost najbolj elitnim oddelkom revolucionarne samovolje in iracionalnosti.

Ali na primer konstrukti Dachauskih procesov, konstrukti naci punk in mamilaške afere ter konec koncev „odkritje“ in „sojenje“ bande štirih niso znotraj našega projekta socializma izpričanje prav takšne logike?

Vprašanje, ki smo si ga zastavili, je seveda retorično — nanj smo si torej že odgovorili.

Vprašanje, kako se obraniti belih baretk, ki smo si ga zastavili v naslovu, pa še zdaleč ni retorično vprašanje.

Ali se tega zavedajo tudi naši vojaki revolucije?

Predlog izjave predsedstva UK ZSMS Ljubljana

(jesen 1987)

Ker je očitno, da smo 40 let izredno hitro tekli na mestu, ker ljudje nimajo več nobe ne vere v prihodnost in bore malo zaupanja v svoje voditelje, ki trmasto in slepo držijo za krmilo, ker je gospodarstvo v razsulu, ker je od šestih republik in dveh avtonomnih pokrajin polovica pred ali v bankrotu ... menimo, da potrebujemo spremembe, ne le kozmetiko. Menimo, da je edina rešitev v demokratizaciji. Fevdalizem ni bil nikoli posebno uspešen, pa naj se je skrival za še tako bogaboječimi besedovanji. Naj si narod piše sodbo sam, brez mafijskih svetih trojic državnih, partijskih in policijskih šefov.

Zato predlagamo:

— 6-mesečni suspenz zakona o preprečevanju zlorabe svobode tiska. Razveljavitev vseh prepovedi knjig in časopisov od 1945 dalje. Svoboden uvoz vsakršne literature;

— amnestijo vseh političnih obsojencev, ki niso uporabljali nasilja;

— razveljavitev zakonov, ki sankcionirajo delikt mišljenja;

— odstop skupščin republik in pokrajin. Neposredne volitve novih članov skupščin, kandidira lahko vsak, ki ga s podpisni potrdi vsaj 1 % volivcev;

— odstop ZIS. Vodenje Jugoslavije ne more ostati v rokah tako kompromitirane politika, kot je tov. Branko Mikulič. Sumi o nepotizmu in korupciji v časih njegove bosenske vladavine niso bili nikoli prepričljivo zavrnjeni. Od kandidature za premiera sem mu ni nikoli zmanjkalo obljub, a edini dosežek njegovega vladanja so množične stavke in zapravljen leto, ko država vse hitreje propada.

Če bodo takšni ukrepi sprejeti, verjame mo, da je še upanje za to deželo. Če pa bodo zavrnjeni zgolj z arogantnim argumentom moči in se ne bo namesto njih predlagalo nič boljšega — tedaj menimo, da bo čas, da začnemo javno razmišljati o začasno neodvisni Sloveniji. Manjši sistemi se lažje ozdravijo od velikih.

predsedstvo UK ZSMS Ljubljana

Predlagali:
Samo Resnik
Silvo Zapečnik
Gorazd Drevnšek
Vida Bajc
Jože Stibilj

4. 10. 1987
Gorazd Drevnšek
Samo Resnik
Vida Bajc
Jože Stibilj

Srbija želi postati enakopravna z ostalimi republikami

V dneh, ko se kosovska kriza zaostrojuje do kritične meje, ko vsa jugoslovanska sredstva obveščanja polnijo poročila in komentarji situacije v tej nerazviti pokrajini, je nemogoče ostati stolično nezainteresiran do vseh dogajanj, ki to kosovsko krizo spremljajo. Dejstvo, da Slovenci spremljamo vso situacijo z distanco 500 do 800 kilometrov, nam onemogoča neposredno občutiti aktualen kosovski trenutek in njegovo posledico, obsežno srbsko gibanje po južnih delih Jugoslavije. Po drugi strani pa nam prav omenjeno dejstvo, oddaljenost od epicentra dogajanja, omogoča, da lahko relativno nepristransko in objektivno ocenjujemo nastope srbskega gibanja proti albanskemu nacionalizmu na Kosovu.

Najpomembnejši medij, ki vpliva na mnenje neopredeljenega dela ljudstva, ostaja TV, kljub širokim možnostim manipuliranja z njo. In ravno ta medij ustvarja v severnem delu države za srbsko gibanje nasprotni učinek od željenega. Številni so mitingi solidarnosti z množično udeležbo in na vseh se po že ustaljenem scenariju malo toži nad nemogočimi razmerami za življenje na Kosovu, v glavnem pa se brez slehernih argumentov vsepovprek obtožuje vse, od posameznih političnih funkcionarjev pa kar do celih narodov, ki ne sledijo slepo srbskih zahtevam. Ti mitingi naj bi, po besedah vodilnih srbskih politikov, pripomogli k hitrejšemu reševanju kosovske krize. Žal pa vse kaže, da lahko prav ti mitingi povzročijo le še hujše mednacionalne konflikte. Popolnoma zmanipulirano srbsko ljudstvo, skrbno vodeno od Slobodana Miloševića, šefa srbske partije, obremenjeno s skrajno nezavidljivim ekonomskim položajem, izraža na teh mitingih svoje nezadovoljstvo z zahtevami, med katerimi so nekatere neokusne, pa tudi že kar žaljive do pripadnikov drugih jugoslovanskih narodov. Zahteve po orožju

in primitivna skandiranja „pobičemo Šiptarje“ politiki zagovarjajo kot naključne izpade ljudi v stanju čustvene napetosti. Vendar je resnica nekoliko drugačna.

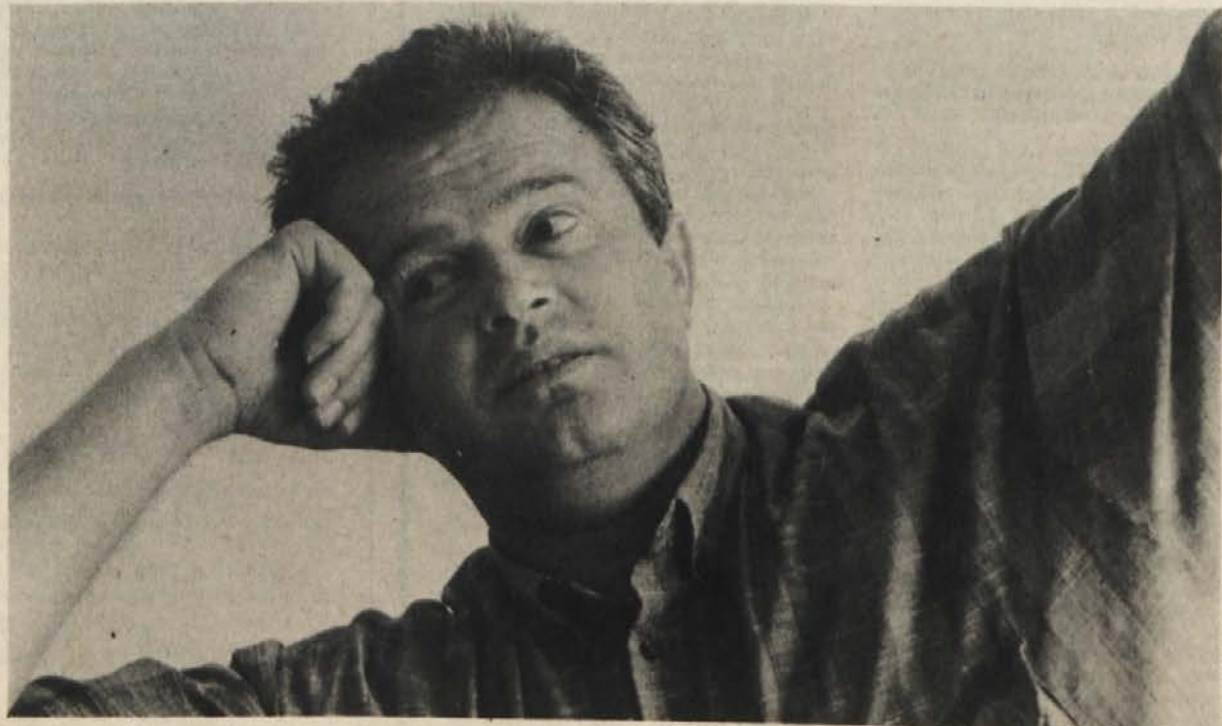
Prav prej omenjeni medij, TV, je omogočil, da je lahko cel jugoslovanski avditorij videl, kako so na vseh večjih mitingih v prvih vrstah, s slikami v rokah (prednjačijo portreti pokojnega predvojnega kralja in portreti sedanjega šefa srbske partije) vselej isti ljudje. Le-ti so praviloma najglasnejši, spodbujajo ostale udeležence z medklici, so pa tudi lahko prepoznavni. Večino krasi bujna brada, na glavi čepica, izpod katere štrlijo nekoliko daljši lasje, oblečeni pa so v oblačila, ki jih ljubitelji partizanskih filmov dobro poznajo.

Človeka, nekoliko poučenega z uradno zgodovino jugoslovanskih narodov, mora ob pogledu na te skupine ljudi zaskrbeti. Načenjati ga prične črv radovednosti, ali je to naključje ali pa predstavljajo ti ljudje kak poseben odbor za izvajanje mitingov, oziroma za ustvarjanje vzdušja na mitingih. Če so, potem so zelo uspešni, saj ne ustvarjajo vzdušja samo na mitingih, ampak tudi mnogo širše, med vsemi naključnimi gledalci TV po vsej državi, zlasti še v krajih na njenem severu.

Morda bi bilo treba to vprašanje zastaviti kateremu glavnih srbskih politikov. Odgovora skoraj zanesljivo ni moč pričakovati, razen da je to še ena izmišljotina sovražnikov srbskega naroda. TV pa laže. Tudi beograjska, kjer so zgoraj omenjeni predstavniki srbskega naroda še posebej pogosto v velikem kadru.

Miro Lenič

MIROSLAV ŠOLEVIĆ, intervju

TOŠE STOJKO

Miroslav Šolević, komercialist v predstavištvu beogradskega Radiotona v Prištini, rojen 1948. leta v vasi Sekirača na jugu Srbije v občini Kuršumlija, je vsekakor najmarkantnejša osebnost Organizacijskega odbora za pripravo in izvedbo mitingov solidarnosti s Srbi in Črnogroci s Kosova, ki se kot po tekočem traku vrstijo vsakodnevno po jugu Jugoslavije. Od 1970. leta je član Zveze komunistov v rajonskem komiteju Kosovo Polje, pred tem pa je bil predsednik akcijske konference ZK v 17. borbeni mestni skupnosti v Kosovem Polju.

KATEDRA Lahko poveste nekaj o začetkih gibanja za srbske in črnogorske pravice v SAP Kosovo in nekaj o vaših začetkih v tem gibanju mitingov solidarnosti?

Šolević: Od samega začetka gibanja za srbske in črnogorske pravice na Kosovu aktivno sodelujem v gibanju. Od začetka gibanja leta 1981, ko je bil izveden poskus kontrarevolucije na Kosovu, smo bili prepričani, da bo država uredila stanje na Kosovu. Niti država niti partija, ki smo jo tudi prosili za pomoč pa nista storila ničesar za rešitev kosovske krizne situacije. Zaradi omenjenega smo v Kosovem Polju pričeli s sestanki, pri čemer so nas ostro napadli tako z občinskega kot s pokrajinskega nivoja. Tudi v drugih kosovskih mestih so se dogajale podobne stvari, vendar v mnogo manjšem obsegu. Treba je poudariti, da je prav Kosovo Polje pomembno središče z močno intelektualno silo srbskega in črnogorskega življa, saj tu živi 7 doktorjev znanosti, 14 magistrorov in okrog 500 fakultetno izobraženih ljudi. Logično je torej, da se je gibanje pričelo prav v Kosovem Polju. Poleg tega živi tukaj tudi mnogo ljudi, ki so nekoč pobegnili s svojih domov. Celotna Drenica, Srbica in ljudje iz drugih krajev Kosova, ki so pobegnili pred terorjem velikoalbananskih separatistov, so se naselili v Kosovem Polju, mnogim pa je Kosovo Polje predstavljalo le vmesno postajo na poti v druge kraje Jugoslavije, največkrat v Srbijo in Črno goro.

Omenjeni sestanki niso naleteli na razumevanje družbenopolitičnih struktur, zlasti še občinskega komiteja ZK oziroma njegovega takratnega predsednika Ragipa Halilje in tanjaka Nedeljka Popovca, zato smo ob aretaciji Koste Bulatovića organizirali prvi protestni shodi. Kosta Bulatović je bil aretiran 2. aprila, na dan prizrenske lige, brez vsakršnih dokazov in argumentov in to je bil povod za prvo zborovanje. Od takrat naprej je jugoslovanski javnosti bolj ali manj vse znano.

Pritoževali smo se vsem republikanskim in zveznim organom, bili smo v zvezni skupščini, a brez kakršnihkoli konkretnih rezultatov. Nakar smo, poučeni z izkušnjo protesta organiziranega pred hišo Koste Bulatovića, pričeli organizirati protestne shode in se braniti z nacionalnim kolektivizmom. Na vsak eksces, na vsak direktivni napad velikoalbananskih separatistov smo pričeli odgovorjati s protestnim zborovanjem. Protestna zborovanja so se pokazala dokaj učinkovita, saj so jim sledile kazenske sankcije za povzročitelje napadov na srb-

ski in črnogorski narod. Vendar se je jugoslovanska javnost zborovanj na Kosovu navadila, zaradi česar smo se odločili organizirati prvi miting zunaj meja Kosova v Novem Sadu. Pred odhodom v Novi Sad smo izbrali odbor, ki je imel mandat za ta miting, saj je bilo treba ljudi organizirati, usmeriti in voditi na tako dolgo pot. Po mitingu smo na zboru občenanov Kosovega Polja, kjer so nas izbrali, podali poročilo, nakar so našemu organizacijskemu odboru občani podaljšali mandat do nadaljnjega. Naš mandat traja in bo trajal, dokler nam ga občani Kosovega Polja ne bodo preklicali.

KATEDRA Ali so pri organiziranju mitingov zunaj Kosova obstajale tudi kakšne pobude ali sugestije iz političnih vrhov?

Šolević: Seveda. S političnih vrhov so obstajale odkrite pretnje, naj ne organiziramo mitingov zunaj pokrajine. S temi pretnjami sta nastopila predstavnik Srbije in sicer Milomir Minić, izvršni sekretar v predsedstvu CK ZK Srbije in Dragan Nikolić, predsednik sveta občin v skupščini SR Srbije na enem sestankov srbskih politikov z nami, predstavnik Srbov in Črnogorcev s Kosova. Poskušala sta nas odvrniti od organizacije mitinga v Novem Sadu, vendar jih nismo poslušali. In tudi ne bi poslušali nikogar.

KATEDRA Kakšna je vaša opredelitev do ustave iz leta 1974 in kaj želite doseči s predlaganimi ustavnimi spremembami? Mar se skozi predlagane ustavne spremembe in gibanje kosovskih Srbov in Črnogorcev ne zrcalijo velikosrbske težnje srbskih vodstvenih struktur?

Šolević: Nikdar nismo trdili, da je ta ustava kriva za kontrarevolucijo na Kosovu. Vendar pa smo trdili in trdimo, da so nekatere rešitve iz te ustave omogočile nastanek kontrarevolucije. Prav tako ne pričakujemo, da bo s predlaganimi ustavnimi spremembami, ki jih je predlagala Srbija, kontrarevolucije na Kosovu zaustavljena. Toda predlagane spremembe bodo omogočile, da se kontrarevolucija zaustavi. Kosovski Srbi sploh nismo zadovoljni z obsegom predlaganih ustavnih sprememb, ki jih je predlagala Srbija. Izražanje velikosrbskih teženj sedanje srbske politike je že večkrat slišana maspokovska teza iz Hrvatske '71, ki je bila širjena, da bi se ustvaril nekakšen strah pred Srbijo in njenimi težnjami. Le-te so namerano interpretirane v smislu, da želi postati Srbija hegemon v Jugoslaviji in da si želi militaristični režim. Mislim, da so danes ti napadi skrbno pripravljeni v nameri, ohraniti status quo, saj nimajo nikakršne realne osnove.

KATEDRA Kako mislite, da je lahko orožje rešitev za izhod iz kosovske krize in mar ne mislite, da bi oborožen nastop Srbov izzval tudi oborožen nastop Albancev?

Šolević: Moram poudariti, da si močno prizadevamo, da nam ne bi bilo treba uporabiti orožja ter da bi s političnimi metodami in političnimi sredstvi rešili situacijo na Kosovu, kar je tudi povsem izvedljivo. S samo ne-

katerimi ukrepi lahko prične država spreobračati situacijo na Kosovu v roku zgolj 24 ur. V kolikor se to ne bo zgodilo, bo najverjetneje res uporabljeno orožje. Zanesljivo ga mi Srbi ne bomo prvi uporabili, vendar pa imamo vsa pravico, da se branimo.

Parole „hočemo orožje“ je treba razumeti tako, da je bolje, da vzamemo puške, kot da v nedogled trpimo takšno stanje. To je prava razlaga teh parol in vsakršno drugačno razlaganje in razumevanje teh parol je v svojem bistvu zlonamerno. Če bi ti ljudje sklenili vzeti v roke orožje, tega ne bi hodili objavljati na mitinge.

KATEDRA Zakaj ne priredite mitinga v Prištini, saj bi lahko Srbov in Črnogorcem na Kosovu največ pomagali kosovski Albanci? Ali ste poskušali skupaj z njimi najti skupni jezik za reševanje kosovske krize?

Šolević: Do sedaj ni bilo potrebe, da bi prirejali miting v Prištini. Toda v kratkem ga bomo priredili tudi tam, prav tako v Kosovem Polju. Miting v Prištini vsekakor bo. Pred dnevi smo organizirali večji miting v Gnjilanih (21. septembra), kjer je bilo več Albancev kot nas Srbov in Črnogorcev, vendar pa nismo bili skupaj. Mi smo bili v sredini, Albanci pa naokoli. Mirno so opazovali, kaj se dogaja in nobenih izpadov ali ekscesov ni bilo. Nam ne morejo pomagati Albanci, pomagajo nam lahko le država, Jugoslavija. Slovenci in Albanci nam lahko pomagajo, prav tako pa nam lahko tudi ne pomagajo. To je odvisno od vsakega Slovenca in vsakega Albanca posebej. Kako se bo odločil, je povsem njegova osebna stvar. Po drugi strani pa je država dolžna, da nam pomaga. Ne samo, da nam pomaga, dolžna je, da nas zaščiti. Pustimo zaenkrat vprašanje, ali nam lahko kosovski Albanci pomagajo odprto, kajti to je kompleksno vprašanje. Vprašanje je namreč, v kakšnem položaju so ti Albanci in ali sploh navaden Albanec vpliva na politiko, ki jo vodi pokrajinsko vodstvo. Osebnost mislim, da sploh ne vpliva. Zato nam tudi kosovski Albanci ne morejo pomagati, kajti oblast ima v rokah zbirkratizirani sloj, ki ne vodi politike niti v skladu z jugoslovanskimi opredelitvami niti v skladu z željami albananskega naroda.

KATEDRA V nekaterih tujih medijih smo lahko slišali, da so sedanje srbsko gibanje označili za nacistično. Ali želite komentirati te in podobne izjave in kaj menite o primerjanju gesla „en narod, ena republika, en vodja“ z nacističnim „ein Volk, eine Stadt, ein Führer“?

Šolević: To je več kot sramotna primerjava. Srbija preprosto želi biti enakopravna z ostalimi republikami. Vse drugo, kar se navaja, se govori s stališč nekih sovražnih sil. O tem, za kakšna stališča gre v tem primeru, ali gre za stališča katere od tujih obveščevalnih služb, za stališče restavracije avstroogrske monarhije, za stališče velikoalbananske separatističnega gibanja, ali za stališča katerih drugih sovražnih sil, ki jih ima naša država, ne morem govoriti, ker ne vem.

KATEDRA Na Kosovo so prispeli specialni odredi srbske milice in enote specialne policije iz zvezne sestave. Ali ne bi bilo bolje, da bi prišli na Kosovo povsem „nevtralni“ odredi, neke vrste modre čelade in kaj sploh lahko storijo odredi specialne milice v razmerah kosovske krize?

Šolević: To vprašanje ima več komponent. Situacija na Kosovu se mora razrešiti kompleksno. Na primer, če nekomu manjka 100 din in mu ponudimo 5 din, to je zanj pomoč — ni pa rešitev. Na Kosovu se mora sprejeti cel kompleks ukrepov, med katere spadajo tudi razpustitev ZK Kosova, razpustitev javne in državne varnosti, razpustitev sodnih organov, namesto njih pa bi morali imeti ustrezne „nevtralne“ organe. Nismo za razpustitev omenjenih organov zaradi anarhije, ampak za razpustitev, da bi lahko vzpostavili red. Pokrajinski komitej ZK bi moral imeti v začetku jugoslovansko vodstvo, sestavljeno iz enega Slovenca, enega Bosanca, skratka iz predstavnikov vseh narodov Jugoslavije. Isto bi morali storiti tudi na sodiščih in v ostalih organih, ki sem jih prej omenil. Nato pa bi bilo treba vse institucije očistiti sovražnikov Jugoslavije, ki so v velikem številu infiltrirani v vseh pokrajinskih institucijah. Tako si jaz predstavljam pravo rešitev za Kosovo, ne

TOŠE STOJKO

pa v obliki vprašanja, ali bo pet milijard iz Srbije ali trije iz Slovenije, ne, to sploh ni pomembno. Tudi, če bi vsa milica bila srbska, to ni rešitev. Ker tu ni samo milica neučinkovita, tukaj nič ne funkcionira. Na vseh področjih so nujne korenite spremembe, da bi se vzpostavilo funkcionirajoče pravne države. In do teh sprememb mora priti.

KATEDRA Mitingi solidarnosti so zelo pogosti, za kar je treba imeti mnogo energije in materialnih sredstev. Od kod dobivate denar za nenehna potovanja na mitinge?

Solevič: Energijo napajamo iz naše želje po svobodnem življenju, medtem ko financiramo potovanja na mitinge izključno iz svojih žepov. To lahko tudi vedno dokažemo. Denar je iz lastnega žepa in iz solidarnosti. Solidarnost je, na primer, če nam neko podjetje želi plačati avtobus, kar seveda z zadovoljstvom sprejmemo. Druge pomoči, razen pri prevozu, nimamo. V mestih, kjer so organizirani mitingi, pa nam običajno ponudijo sendvič in sok.

KATEDRA Kakšne so vaše veze s politiko? Obstaja splošno mnenje, da

zagovarjate politiko Slobodana Miloševića in da ste po političnem prepričanju njegov človek.

Solevič: V tem je toliko resnice, kolikor se prekrivajo moji interesi z interesi Miloševića za čimprejšnjo rešitvijo situacije na Kosovu, da postane Srbija moderna država, da postane enakopravna z ostalimi republikami in pokrajinama. Toda, če bi Milošević sprejel kakršnokoli odločitev, ki bi nasprotovala našim interesom, bi ne bili več zanj, to sem prepričan.

KATEDRA Kaj pa mislite o stališčih slovenske politike do sedanjih dogajanj na Kosovu?

Solevič: Skrajno nekorektno je od Jožeta Smoleta, kar je storil. On je dobil v roke telegram, ki smo ga poslali predsedstvu SR Slovenije, se nanj odzval in obiskal Kosovo. Vendar ni nikjer prišel med ljudi, šel je le od ene rdeče preproge do druge. Tudi na sestankih, kjer je bil, ni nikdar javno spregovoril. Postavlja se vprašanje, kaj se je Smoleto dogovarjal na teh sestankih, ali ni slučajno počel česa v funkciji protisrbskega razpoloženja in se sogovarjal s kosovskimi separatisti.

Smoletu ni bilo treba priti na pogovor z našim odborom, toda v svojem predsedstvu ima odbor za zaščito človekovih pravic in če priznava ta odbor, potem bi moral imeti tudi proti našemu odboru bolj korekten odnos. Tudi če ni hotel govoriti z nami, bi lahko organiziral politični aktiv Kosovega Polja ali rejonsko konferenco SZDL Kosovega Polja, da bi neposredno slišal o naših težavah. Odkrito sumimo, da je prišel sem na dogovor z velikoalbanskimi separatisti, zaradi načrtovanj strategije nadaljnega delovanja proti srbskemu in črnogorskemu narodu na Kosovu.

KATEDRA V primeru, da bi se vam ponudila zelo ugodna priložnost, ali bi postali profesionalni politik?

Solevič: Profesionalni politik ne bi hotel postati nikdar. Hočem samo mirno in svobodno življenje, ker že imam izgubljenih več kot osem let življenja. Cel dan sem okupiran z delom v organizacijskem odboru za pripravo mitingov solidarnosti, kar je zelo naporno. Resnično želim, da bi bilo vsega čimprej konec.

KATEDRA Kakšne so perspektive Kosova za prihodnost in kakšne perspektive ima gibanje mitingov solidarnosti?

Solevič: Naše gibanje kot gibanje samo sploh ni pomembno in mora čimprej izginiti. Vse kar počnemo, počnemo zato, da bi živeli mirno in svobodno življenje ter da nam ne bi bilo potrebno početi tega, kar počnemo. To nam mora omogočiti država, predsedstvo CK ZKJ in predsedstvo Jugoslavije. Če bo tukaj prišlo do kakšnih težjih implikacij in do neke katastrofalne situacije, se nobeno od omenjenih predsedstev ne bo moglo izogniti odgovornosti. Vsakemu normalnemu človeku je jasno, da če je v avtobusu 50 dobrih šoferjev, a jih vozi norec, bodo končali v jarku ob cesti, po drugi strani pa je lahko v avtobusu 50 norcev, a če jih vozi dober šofer, bodo srečno prispeli na cilj. Torej, od šoferjev je odvisno, kaj se bo zgodilo s Kosovom in s tem z Jugoslavijo.

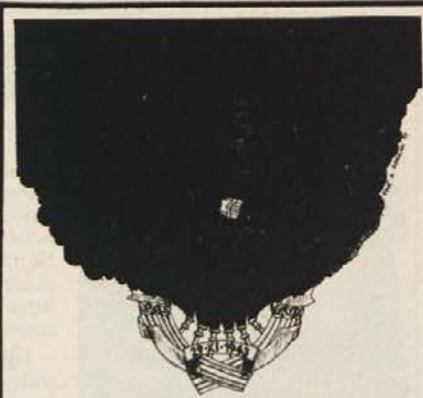
Miro Lenič

TONE STOKO

Komunistična partija in jugoslovanska enotnost

Prvi del razprave Alekse Djilasa „Komunistična partija in jugoslovanska enotnost“ je začetek obravnave odnosov med narodi v Jugoslaviji — tema, ki jo bomo poskušali „vleči“ skozi ves letnik. Pomeni pogled „od zunaj in z vrha“, na drugačen način, brez rdečih plašnic. Gre za to, da se pri nas neha grizenje lastnega repa. V času, ko se evropske države integrirajo na podlagi medsebojnega spoštovanja in zaupanja, preti Jugoslaviji državljanska vojna. Da se bo nehala grizenje lastnega repa za vselej, je treba ugotoviti, zakaj se je sploh začelo. In to je to.

Partizansko gibanje, ki ga je organizirala in vodila Komunistična partija Jugoslavije, je med drugo svetovno vojno vojevalo troje vojn. Prva je bila proti nemškim in italijanskim okupatorjem in proti tistim Jugoslovanom, ki so z njimi sodelovali. Druga je bila revolucionarna vojna proti vsem tistim, ki so se upirali cilju komunistov po prevzemu oblasti in izvedbi revolucionarne spremembe jugoslovanske družbe. Tretjo vojno so bojevali proti nacionalističnim in separatističnim gibanjem. Čeprav je bila večina teh gibanj prežeta z neuskaljenimi ideologijami in je razglasila neuskaljene cilje, jim je bila edina želja, da ustanove posebne nacionalne države, kjer pa so zmogli, so si poskušali podrediti, pregnati in celo pobiti nasprotne skupine, ponekod v velikih razsežnostih.

Komunistična zmaga v vojni „števila 2“ oziroma njen revolucionarni vidik v veliki meri izhaja iz dejstva, da so glavni nasprotniki komunističnih revolucionarnih ciljev sodelovali z okupatorjem in bili hkrati nacionalistični skrajneži. To dejstvo je Jugoslovonom in zaveznikom omogočilo videti v partizanih pravo patriotsko gibanje.

Komunisti so bili, se razume, samo eden od nasprotnikov v večinski državljanski vojni, revolucionarna vojna pa je, ob ostale, bila neizogibno državljanska vojna.

Izkazalo se je, da je bilo nasprotovanje komunistov nacionalističnemu ekstremizmu za njihovo zmago vsaj toliko pomembno kot boj proti jugoslovanskim okupatorjem.

Partizanom je uspelo, da so bili sprejeti kot superiornija od ostalih grupacij, vpletenih v državljansko vojno, nasprotnikov, ki so se med seboj borili iz nacionalističnih razlogov, ne pa proti sovražniku. Na komuniste se je gledalo kot na silo, ki poskuša končati državljansko vojno. Pojavili so se kot edino jugoslovansko nadnarodno gibanje.

Največ žrtev je terjala nacionalistična državljanska vojna. Najnevarnejša je bila v predelih Bosne, Hercegovine in Hrvaške, kjer je živel mešan srbski, hrvaški in muslimanski življ. Za tamkajšnje prebivalstvo je bila partizanska vojska edina alternativa pokolom in kontrapokolom. Prav v teh krajih, posebej še med srbskim prebivalstvom, ki je bilo žrtev ustaškega genocida, so komunisti dobili največ privrženecv in osvobodili največje ozemlje.

Toda komunistična narodnostna politika ni bila uperjena samo proti nacionalističnemu ekstremizmu, komunisti so v svoji propagandi med drugim obljubljali, da bodo po vojni Jugoslavijo organizirali po federalnem načelu in tako izničili predvojno srbsko premoč. Priznavajoč kulture nesrbskih narodov, so jim obljubljali institucionalno strukturo, ki je tem narodom manjkala. Predlagana federalna struktura naj ne bi vzpostavljala mej in pregrad med različnimi jugoslovanskimi narodi. Nasprotno, ko bi se vzpostavila popolna nacionalna enakost, bi naj vsaj jugoslovanski narodi živeli v harmoniji, njihove prvobitne kulture pa naj bi se med seboj stopile. Komunisti so bili torej čvrsti privrženici jugoslovanstva. Njihovo vojno geslo „bratstvo in enotnost“ ni bilo samo naperjeno proti bratomorni vojni in razcepjenosti, bilo je tudi simbol njihove politike vsejugoslovanskega združevanja in na koncu ustvarjanja jugoslovanske narodne zavesti.

O AVTORJU

ALEKSA DJILAS je bil rojen 14. marca 1953 v Beogradu. Osnovno šolo in gimnazijo je končal v Beogradu. Filozofijo je študiral na Univerzi v Beogradu, na Dunaju in v Gradcu, magistrirjal iz sociologije in političnih ved je napravil 1976 na Univerzi v Londonu. Ureja nemški časopis „Kontinent“. V mnogih tujih časopisih je objavil kopice razprav, politoloških ter socioloških člankov. Sedaj dela kot znanstveni sodelavec na Harvardski univerzi (Cambridge, USA).

Zdelo se je, da možnost ustvarjanja jugoslovanske narodne zavesti okrepkuje že sam obstoj komunistične partije, ki je bila jugoslovanska in uspehi Partije pri organiziranju in vodenju partizanske armade, ki je bila po duhu tudi jugoslovanska. Če so za časa vojne znotraj Partije pripadniki različnih narodov skupaj delali in se borili, zakaj to ne bi bilo možno v miru? V *lastni propagandi* so komunisti *neutrudno prikazovali, da so omogočili odločilen in nepreklicen napredek k ustvarjanju jugoslovanske narodne zavesti in da je jugoslovansko v veliki meri že postalo dejansko, ne pa sa-*

mo prazna obljuba, ki jo je dala komunistična ideologija za daljno prihodnost.

Obstajala je še ena smer razmišljanja, ki kot da je s precejšnjo gotovostjo nakazovala jugoslovanstvo in jugoslovanski narod. Če je človek verjel v komunistično družbo, tako kot so verjeli komunisti in njihovi privrženici neposredno po vojni, potem je moral verjeti, ne samo da napredek vodi k vzpostavitvi brezrazredne družbe svobode, enakosti, bratstva in blaginje, ampak tudi v vzpostavljanje družbe, v kateri komunistično ideologijo sprejemajo vsi, ne pa samo „avantgarda“. *Skratka, vsi bodo komunisti.* Ker je Komunistična partija jugoslovanska, ne prav močno oddaljena komunistična prihodnost pa bo zajemala vsi družbo, bodo v tej prihodnosti seveda vsi Jugoslovani.

Medvojno in povojno jugoslovanstvo Komunistične partije Jugoslavije je bilo delno tudi rezultat upoštevanja marksistično-leninističnega internacionalizma v notranjih jugoslovanskih nacionalnih problemih. Komunistična partija se je zoperstavljala „buržoaznemu nacionalizmu“ in verjela v vzpostavljanje internacionalnega, ali še boljše „globalnega“ komunizma. Zdi se, da je beseda „globalni“ sprejemljivejša, ker termin „internacionalni“ brezpogojno upošteva obstoj „narodne“ zavesti. Komunisti so seveda verjeli v popolno izkoreninjenje „narodne“ zavesti oziroma v konec vsake naklonjenosti kakšni posebni nacionalni državi, ali celo sprejemanja koncepta komunističnega naroda. Od tod je izhajalo, da komunisti v državah in predelih, kjer so bili aktivni, morajo poskušati preprečiti nacionalne spore, zmanjšati razlike med narodi in združiti „delovne ljudi“ različnih narodov.

Če so to troje počeli v Jugoslaviji, oziroma, če so se borili proti srbskemu, hrvaškemu, slovenskemu in drugim nacionalizmu, če so se trudili v propagiranju za zmanjšanje razlik med narodi Jugoslavije, če so poskušali, da vse jugoslovanske „delovne ljudi“ (to pa pomeni večino) združijo v enotno politično gibanje, potem so praktično delali za Jugoslavijo in jugoslovanstvo. Tako se je „internationalizem“ jugoslovanskih komunistov sprebrnil v jugoslovanstvo.

Tukaj velja poudariti, da je za jugoslovanske komuniste jugoslovanstvo pomenilo predvsem opuščanje politične lojalnosti posameznim narodom oziroma izginjanje vseh partiku-

larističnih političnih zavesti v Jugoslaviji in njihovo preobrazbo v jugoslovansko narodnostno zavest. V tem procesu ne bi nastajale etnične in kulturne razlike, prav tako pa ne bi bilo potrebno opuščanje posameznih jezikov.

Skratka, lahko bi dejali, da je KPJ med vojno, in neposredno po njej razumevala svoje jugoslovanstvo na tri različne načine. Čeprav jih niso v lastni propagandi posebej izpostavljali, so bili očitni:

1. Jugoslovanstvo je bilo antinacionalizem — nasprotovanje vsem nacionalizmom posameznih narodov, ki sestavljajo Jugoslavijo.

2. Jugoslovanstvo je bilo patriotizem — boj za osvoboditev Jugoslavije izpod tužcev, Nemcev in Italijanov, ki so jo okupirali.

3. Jugoslovanstvo je bilo internacionalizem — enotnost „delovnih ljudi“, ki so v borbi za socialno revolucijo zanemarjali svojo nacionalnost.

KPJ ni vedno podpirala jugoslovanske države. Konec dvajsetih in v začetku tridesetih let je Partija verjela, da bi morala, če naj izkoristi revolucionarni potencial neresenih nacionalnih vprašanj v Jugoslaviji in upiranje nesrbskih narodov srbski premoči, v svoj program obvezno vključiti razbitje jugoslovanske države. To ekstremno stališče so jugoslovanski komunisti sprejeli pod vplivom Kominterne, ki je bila posebej sovražna nastrojena proti Jugoslaviji kot umetni tvorbi britanskih in francoskih „imperialistov“.

Kominterne je svojo linijo spremenila šele, ko je morala reagirati na porast fašizma v Evropi, posebno po Hitlerjevem vzponu na oblast. Tedaj je Jugoslavija postala potencialni zaveznik proti fašizmu in nacionalizem. Ta politika združevanja z vsemi „naprednimi“ in „protifašističnimi“ silami v obdobju „ljudske fronte“ je jugoslovanskim komunistom prinesla sloves rodoljubnega gibanja. Seveda so nadaljevali z napadi na „srbsko hegemonijo“, a hkrati so napadali tudi militantna separatistična gibanja in nacionalistično-separatistične ideologije drugih narodov Jugoslavije. Tako so bili zanje ustaši, nacionalistično separatistično gibanje, povezano z Mussolinijevo Italijo in Hitlerjevo Nemčijo, enako nevaren in „reakcionaren“ sovražnik kot kraljevska jugoslovanska policija. Nič ni ostalo od prejšnjega stališča, ki je poskušalo najti razliko med „reakcionarim“, fašističnim vods-

tvom in „napredno“ nacionalistično-revolucionarno usmeritvijo nekaterih članov ustaškega gibanja.

A celo tedaj, ko so bili proti jugoslovanski državi, so komunisti v nekaterih pomembnih točkah podpirali jugoslovanstvo. Zato prehod od radikalnega nasprotovanja Jugoslaviji do rodoljubne podpore njenemu nadaljnjemu obstoju Partiji ni resno škodil. Ne njeni člani ne simpatizerji niso tega preobrata doživeli kot „izjaje“ važnega temelja komunističnega prepričanja.

Jugoslovanstvo te prividno protijugoslovanske partije — takšna je bila konec 20. in v začetku 30. let — je bilo vgrajeno že v njeno strukturo in organizacijo. Pripadniki različnih jugoslovanskih narodov so v njej delali skupaj, pogosto v istih partijskih celicah, brez resnejših razprtij. In tudi v času, ko je Partija podpirala protijugoslovanske nacionalizme in jih branila kot pravično borbo za narodno samoodločbo, se je Partija trdno upirala nacionalnemu in verskemu sovraštvu, ki je večinoma obilno sodelovalo v teh separatističnih nacionalizmih. Komunisti so končno vselej ostro kritizirali nacionalistične ideologije, posebno njihovo družbeno konservativnost, klerikalizem in ultraromantično prikazovanje nacionalne zgodovine. Zato je jugoslovanska „narava“ KPJ ostala od njenega nastanka v 1919 nespremenjena, le njena politika in taktika proti državi Jugoslaviji in načinom reševanja nacionalnih problemov v njej sta se radikalno spreminjali.

V letu 1948 začeti spor s Sovjetsko zvezo je občutno okreplil jugoslovanski patriotizem. Stalinovi imperialistični poskusi, da kontrolira in podjarmi Komunistično partijo Jugoslavije in tako vso državo vpiše v sovjetski imperij, so srečali ogorčen odpor jugoslovanskih komunistov, o katerih bi dotlej lahko trdili, da so bili najbolj internacionalistični, torej za Sovjete najbolj navdušeni, komunisti na svetu. Internacionalizem tudi v tem spopadu ni izginil iz ideologije KPJ. Jugoslovanski komunisti se niso nikoli imeli za „nacionalne komuniste“ (To etiketo so si — tako kot etiketo „titoizem“ izmislili zahodni komentatorji in politični analitiki, ki so še vedno edini, ki uporabljajo takšne termine.) A naj so še tako strastno trdili, da se je Stalin izneveril Leninovemu internacionalizmu, oni pa so mu ostali zvesti, vseeno so ostali v svetovnem komunističnem gibanju povsem izolirani. Svetovne komunistične partije so brez izjeme sledile sovjetskim instrukcijam in sovjetskemu vzoru, in vse so se pridružile kampanji klevetanja jugoslovanskih komunistov. Tako so komunisti Jugoslavije, ki so jih komunisti sveta še nedavno občudovali — in jim zavidali — kot „najčistejšemu“ in najuspešnejšemu revolucionarnemu gibanju na svetu, primerljivim le še s sovjetskimi komunisti, nenadoma postali „fašisti“ in „imperialistični agenti“. Jugoslovani so vrnili udarec s strastnimi napadi na sovjetski imperializem. A hkrati so začeli poudarjati „originalnost“ jugoslovanske revolucije. Poudarjali so svojo neodvisnost od so-

vjetskih vzorov in tok jugoslovanske revolucije brez sovjetskih instrukcij. Uporno so trdili, da v prvih, usodnih letih vojne niso prejeli nikaršne sovjetske pomoči — ne vojaške ne kakšne drugačne.

Zunanji pritiski so izpostavili potrebo po idejah in politiki, ki bi krepila notranjo enotnost Jugoslavije. Partija je sedaj odkrila globoko v zgodovini vkopane korenine jugoslovanske identitete in državnosti, in lotila se je utrjevanja skupnih jugoslovanskih zgodovinskih tradicij in kulturnih sorodnosti. Posebno hvalilo so žele zgodovinske, politične in umetniške osebnosti iz 19. stoletja, ki so propagirale jugoslovansko idejo.

Nekaj vplivnih hrvatskih in srbskih komunističnih intelektualcev je celo poskušalo širiti nekakšno romantično revolucionarno jugoslovanstvo in so oklicali duh neodvisnosti in upornosti za temeljno odliko vseh južnih Slovanov. Svojo teorijo so dokazovali s svetlimi primeri srednjeveških krščanskih herezij, ki so se upirale moči in dogmam Rimu in Carigradu ter ogromno vitalnostjo južnih Slovanov med borbami za neodvisnost od otomanskega in habsburškega cesarstva. Narodnoosvobodilna borba proti Nemcem in Italijanom in zavračanje Stalinove hegemonije nad komunističnim svetom so ti partijski propagandisti seveda prikazovali kot največja dosežka tega revolucionarnega jugoslovanskega duha v dvajsetem stoletju. Ta romantična ideologija ni nikoli postala uradna partijska doktrina, spodbujali pa so jo vsepovsod, posebno po Solah.

Med prekinitvijo s Sovjetsko zvezo in po njej je lojalnost Jugoslaviji postala uradno večja vrednota od vsake druge, internacionalne ali lojalnost kateri od jugoslovanskih nacij. Obenem pa takšnemu jugoslovanstvu ni bilo treba zanikati teh drugih lojalnosti. Od dobrega komuniste se ni pričakovalo, da bo pozabil internacionalizem ali svojo narodnost, da bi bil dober Jugoslovian. Narobe, ostal naj bi tako dober internacionalist, kot ponosen pripadnik svojega naroda. Pričakovalo pa se je, da mu bo jugoslovanstvo prvo, če bi prišlo do spora med interesi Jugoslavije in drugim lojalnostmi, ki naj bi jih gojil. Uradna jugoslovanska komunistična doktrina je sicer trdila, da do takega spora ne more priti, oziroma le v primeru deformacije katere od teh lojalnosti. Če bi bile namreč „zdrave“ in „socialistične“, naj bi se skladale in možnosti za konflikt ne bi bilo. Stalinizem naj bi tako gledal kot primer deformacije internacionalizma. „Meščanski“ nacionalizem je bil deformacija lojalnosti do lastnega naroda. Predvojni centralizem in unitarizem sta veljala za deformaciji in zlorabi jugoslovanstva.

V petdesetih letih se je na jugoslovanski politični sceni pojavilo samoupravljanje, in Partija ga je začela razvijati v ideološki temelj svoje družbene in politične ureditve. Partija je samoupravljanje definirala in hvalila kot odločen korak v razvoju jugoslovanskega socializma. Ideologi in teoretiki Zveze komunistov Jugoslavije — na šestem kongresu leta 1952 je Partija spremenila ime, a njeni vo-

ditelji, kritiki in ljudstvo jo ponavadi še vedno imenujejo po starem — so opisali samoupravljanje kot edino pot razvoja socializma, nekaj, kar morajo prevzeti vse socialistične države. Čeprav ta koncept more imeti univerzalno vrednost, pa je specifičen produkt jugoslovanske revolucije in naj bi dokazalo premoč jugoslovanskega političnega sistema.

Z delavsko kontrolo gospodarstva in neposredno demokrasko kontrolo državljanov nad političnimi telesi in skupščinami naj bi samoupravljanje strlo moč birokracije v ekonomiji in državnem aparatu. Na ta način bi naj demokratiziralo družbo in končno privedlo do odmiranja države in nastanka brezrazrednega in brezdržavnega komunizma.

Čeprav naj bi samoupravljanje povzročilo odmiranje države, torej tudi Jugoslavije kot države, pa se je pričakovalo, da se bo jugoslovanstvo še dalje razvijalo. Samoupravljanje naj bi ga pospešilo. Neposredna demokracija, ki bi jo samoupravljanje uvedlo v gospodarsko in politično življenje bi morala brez vsake prisile združiti jugoslovanske narode. Pričakovali so, da bodo na ta način ustvarjene vezi med narodi Jugoslavije globoke in trajne in da bodo končno rodile jugoslovansko nacionalno zavest.

Konec 60. let je Jugoslavija začela reformirati svojo federalno strukturo. Komunistična vodstva šestih sestavnih republik — podpirala sta jih Tito in Kardelj — so z decentralizacijo povečevala samostojnost republik in svojo lastno moč.

Sedaj se je nenadoma nehalo pojmovanje samoupravljanja kot enega od elementov za razvoj jugoslovanstva. Obrnilo se je in postalo jugoslovanstvu nasprotno.

Pojem jugoslovanstva se je sedaj povezoval z višjimi nivoji birokratske zveze partijske in državne oblasti, ki je začela veljati za silo, stoječo izza narodnega unitarizma in centralizma, ponekod so jo povezovali celo s stalinizmom. Samoupravljanje naj bi sedaj pomagalo avtonomiji in suverenosti republik proti centru. Če se je prej samoupravljanje proglašalo za odpor birokraciji in državnemu aparatu nasploh, so ga sedaj izkoriščali za kritiko federacije in centralnega upravnega aparata v Beogradu. Vsako povečanje moči političnih in gospodarskih teles sestavnih republik v škodo centra se je sedaj izenačevalo z neposredno demokracijo in samoupravljanjem.

Kot mnoge druge osrednje koncepte ideologije jugoslovanskega komunizma se da samoupravljanje seveda tolmačiti skorajda na vsak način, če to le dovoljujejo razmerja moči. Ker se je konec 60. let moč pretakala v roke tistih, ki so se zavzemali za večjo samostojnost sestavnih republik, je bila njihova „pravica“, da samoupravljanje razlagajo na svoj način. Zdelo se je, da sploh ni važno, da je ta njihova razlaga nasprotovala vsej povojni komunistični teoriji in praksi odnosov med nacijami.

Od začetka 70. let sta osrednji federalni politični telesi Jugoslavije, predsedstvi države in partije, organizirani kot kolektivni telesi, sestavljeni

iz predstavnikov republik. Ti predstavniki so bili pravzaprav delegati; izbrali so jih bratje birokrati ali pa so se določili kar sami. Njihova moč je bila predvsem odvisna od podpore, ki so si jo uspeli zbrati v svojih republikah. Tito je bil seveda dovolj močan — zaradi svoje osebne kontrole nad politično policijo in armado, s svojo nesporno avtoriteto voditelja Jugoslavije — da doseže spremembe v vodstvu katere koli republike in lahko je zahteval, da je republika postala v kolektivno predsedstvo človeka, ki ga je on izbral. Lahko je odstavljaj, napredoval in postavljaj, ne meneč se za meje in „suverenost“ katere koli od sestavnih republik.

Po njegovi smrti, leta 1980, ni bilo več nikogar s približno podobno močjo. Jugoslavija se je bolj in bolj približevala popolnemu konfederalizmu oziroma „radikalnemu federalizmu“. Človek se je že lahko vprašal, če obstaja sarho ena KPJ/ZKJ. Mar ne bi bilo primerneje govoriti o **komunističnih partijah** Jugoslavije?

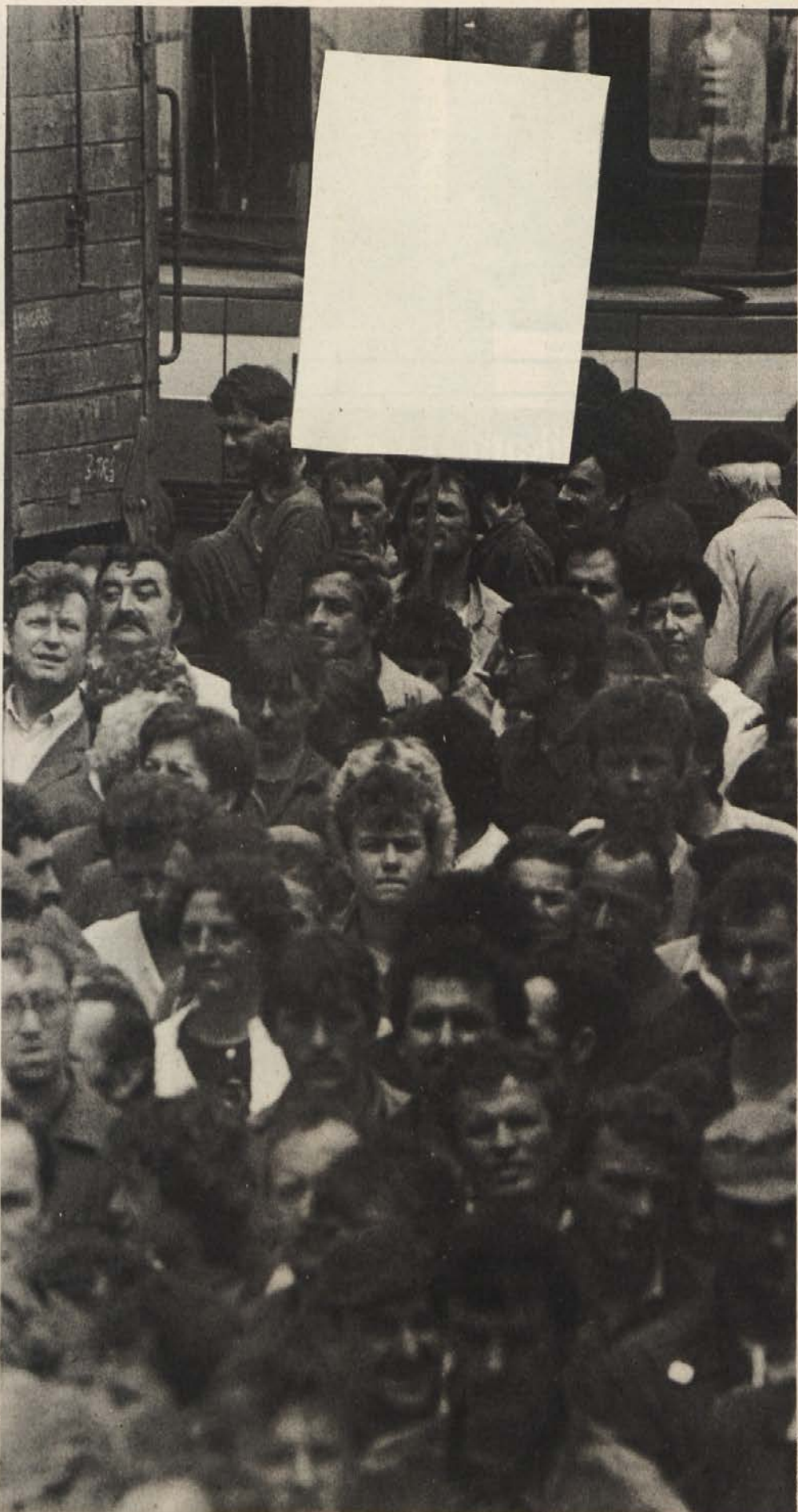
Razlike med republikami so sedaj vidne in globoke. Spori o politiki in metodah reševanja gospodarske krize, najhujše po vojni, se često pojavljajo v tisku. Če gospodarski spori izvirajo predvsem iz različnih stopenj razvoja in zaščite svojih tržišč pred konkurenco iz drugih republik, pa obstajajo tudi ideološki spori. Tako so že reakcije na pojav „Solidarnosti“ in vojaški udar na Poljskem jasno pokazale obstoj razlik ne le med posameznimi vodilnimi komunisti, temveč tudi med nekaterimi republikami in njihovimi vodstvi. Kar je bilo za ene avtentično gibanje poljskega delavskega razreda, so drugi raje opisovali kot reakcionaren in protisocialističen izbruh.

Sporna so temeljna ideološka vprašanja. Nemogoče je odkriti, kako jugoslovanska partija vidi sebe, svojo vlogo v družbi, stopnjo oblasti, ki naj ji pripada. Enega videnja preprosto ni.

Enako ni ene „partijske linije“ o vprašanju svobode tiska in stopnje odprtosti in kritike, ki naj bo še dovoljena. V nekaterih republikah, posebno v Sloveniji in Srbiji (tukaj v glavnem v Beogradu) je Partija dopustila pojav kritičnega tiska. Disidenti in oblike demokratske politične opozicije v Srbiji so s kritičnimi odprtimi pismi partijskim funkcionarjem uspeli priti do besede in zahtevati politično amnestijo in spoštovanje človeških pravic. Drugje, na primer v SR Bosni in Hercegovini, so omejitve svobode daleč strožje, s človeškimi pravicami pa je zelo slabo. Razlike v položaju tiska, disidentov in kritikov med Beogradom in Ljubljano ter Sarajevom so skoraj tolikšne kot med „liberalno“ Madžarsko in „stalinistično“ Romunijo.

Pa vendar obstaja nekaj sloge med vodilnimi komunisti v različnih republikah. Vsi želijo ohraniti sistem — v dogmatski ali bolj umerjeni obliki — da bi Partijo in sebe obdržali na oblasti. Poglobljanje krize pa bo gotovo povečalo razliko med trdorokci in liberalci v Partiji, med dogmatskimi in konservativnimi republikami ter onimi, ki so pripravljene sprejeti reforme.

P.: S. D., S. R.

TONI STOUKO

TONE STOJAK

TONE STOJAK

TONE STOJAK

Proti sindikatu, ki ni vreden svojega imena

Da je to, čemur pri nas uradno pravijo sindikat, ilegalna in neligitimna organizacija sem pokazal že v svojem članku: „O legalnosti in legitimnosti našega sindikata“, TELEKS, 15. 5. 1986.

Uradni sindikat je ilegalen zato, ker Ustava SFRJ v temeljnih načelih določa, da je sindikat prostovoljna organizacija. Človeka ob sklenitvi delovnega razmerja na tihem prištejejo k sindikalnemu članstvu in mu začnejo nesramno, pred njegovimi očmi vsak mesec krasti 0,60 % njegove mezd. In zaradi tega ni treba nikomur pred sodišče, kaj šele v zapor. Po tihem upajo, da novi „član“ tega ne bo opazil ali da vsaj ne bo reagiral . . . Tako početje je ilegalno, v nasprotju z Ustavo. Organizacija, ki to počne, pa je ilegalna!

Sindikat je neligitimna organizacija, ker članstvo v njej ni prostovoljno, ker ni neodvisna v odnosu do delodajalcev in državnega aparata, ker se ne bori za bistvene ekonomske pravice delavca . . .

Tako nelegalno in neligitimno organizacijo bi bilo treba ukiniti, storilce pa primerno kaznovati. Vendar, prepustimo to javnim tožilcem!

Nobenega smisla nima predlagati obstoječemu sindikatu, naj postane neodvisen. Namesto njega je treba ustanoviti drugo organizacijo.

Kaj sploh lahko stori človek, ki je protipravno vključen v „sindikat“? Izstopiti ne more, ker ni bil niti sprejet. Torej za božjo voljo: Ljudje, nikar ne izstopajte iz sindikata! S tem boste priznali veljavnost „zakonske zveze“, ki naj bi pred tem izstopom veljala med vami in „vašo organizacijo“. Namesto tega napišite zahtevo, naj vam prenehajo nezakonito odtegovati 0,60 % vaše mezd. Dajte pobudo tožilcu in sodniku za prekrške, naj se dogovorita, kdo bo začel s pregonom vašega računovodje. Napišite tožbo, v kateri zahtevajte, naj vam „sindikat“ vrne denar, ki si ga je od vas ilegalno nagrabil. Tistim, ki so bili sprejeti (nekoč, davno so to še počeli) tako, kot je to bilo predpisano, pač ne ostane drugega, kot da izstopijo. Bolje danes kot jutri!

Roman Plohl

Štrajk — elementi za razpravo I. Aleš Razpet

IZHODIŠČA

Junijski štrajk v Mariboru se je v bistvu začel tam, kjer se je nehal — pri oblikovanju takšnih zahtev, ki bi jih večina delavcev bila pripravljena podpreti. Nemožnost artikulacije takih zahtev izhaja iz neobstoja avtonomne delavske institucije, ki bi bila te artikulacije sposobna. Neobstoj take delavske institucije pa je posledica vztrajanja pri iluziji nekonfliktne družbe.

OSEBNI DOHODKI IN SOCIALNA (NE)VARNOST

Teza, da bo (bi) prehod na tržno gospodarstvo imel poleg ugodnih učinkov tudi negativne posledice za socialno varnost, je točna predvsem zaradi tega, ker to, kar se uvaja, predstavlja zgolj restriktivno stran trga oziroma t.i. realne ekonomije in realne ekonomske politike (realnega vrednotenja produkcijskih faktorjev, torej); ne zajema pa ostalih predpostavk tržnega gospodarstva — recimo dejanske avtonomije podjetij, možnosti vstopa novih gospodarskih subjektov (kar preprečujejo nekatere sistemske rešitve, omejevalna in komplicirana zakonodaja, ki je usmerjena zgolj v ščitenje obstoječe gospodarske

strukture, namesto v odpiranje novih možnosti).

Položaj je torej absurden — obstoječa struktura ni prilagojena zahtevam trga in jo pritisk trga destruiira, niso pa dane možnosti, da bi se spremenila. Zaradi tega ni mogoče pričakovati, da bi se nakopičene neracionalnosti lahko razreševale na doslej uveljavljeni način.

Socialna politika, kot oblika omiljevanja posledic, dobiva ob tem seveda zaskrbljujoče razsežnosti. V letu 1987 je v Mariboru vsaj eno obliko socialnovarstvenih pomoči prejelo 14 % vsega prebivalstva, če ne upoštevamo pomoči, ki jih delavcem dodeljujejo v delovnih organizacijah iz sredstev sklada skupne porabe in sindikalnih skladov ter sredstev raznih humanitarnih organizacij. Kljub temu, da so merila za dodeljevanje teh pomoči zaostrena, se število povečuje . . . (delovno gradivo SM Maribor — izvršni svet — 17. 6. 88)

Ukrepi, ki so naravnani na nadaljnje vpletanje v ekonomijo, pomenijo zgolj podaljševanje agonije. „Organizirati“ zaposlovanje pripravnikov po sistemu enega pripravnika na določeno število zaposlenih ne rešuje ničesar

— povečuje pa fiktivno zaposlenost. (Predlogi sprememb in dopolnitev . . . , MS ZSS, 1. 7. 88)

Socialne politike seveda ne gre podcenjevati, toda vizija vseobsežne socialne politike, ki naj bi zagotavljala socialno in materialno varnost, vodi do realnega socializma k socialnemu realizmu.

Zveza sindikatov sicer pravi, da mora zagotavljati socialno varnost delavcu njegov osebni dohodek, vendar pa že v načinu izračuna t.i. najnižjega osebnega dohodka sama sebe demantira, četudi uporablja svojo lastno metodologijo. Najnižji osebni dohodek bi naj bil dovolj visok za pokrivanje minimalnih stroškov povprečne štirčlanske družine, ob predpostavki, da sta zaposlena dva družinska člana. Kako minimalni so ti stroški, priča podatek, da je predpostavljen letni znesek za investiranje v stanovanje v višini 37.167 din. To pomeni, da tisti, ki prejema plačo, izračunano na tej osnovi, stanovanja nikoli ne bodo imeli; če pa ga slučajno že imajo, jim bo propadlo v najkrajšem času. Vendar pa tako izračunani osebni dohodek (380.000 din) sindikati pri svojem izračunu zmanjšajo še za 15 %, ker podatki zadnje

množične ankete o potrošnji (1983) kažejo, da zagotavljajo „dohodki iz dela“ le 85 % dejanske porabe gospodinjstev!!! Na ta način so dobili znesek 323.000 din, ki pa še vedno ne predstavlja tiste cene delovne sile, za katero se je pripravljen sindikat boriti kot najnižjo možno ceno. Tak sindikat nima niti najmanjšega razloga čuditi se nezaupnici, ki so mu jo izrekli delavci.

MAJSKI UKREPI EKONOMSKE POLITIKE

Analize Ekonomskega inštituta pravne fakultete v Ljubljani kažejo, da je lahko z majskimi ukrepi začela politika uravnoteženja gospodarstva učinkovito izvedena le ob realiziranju nekaterih predpostavk, med katerimi je padec realne porabe prebivalstva za do 18 %! Odstopanje od tako zastavljene restriktivne politike, predvsem na področju osebnih dohodkov, pa bo hitro in močno vplivalo na inflacijo. (V. Bole: Sistemska (ne)dovoljnost majskega paketa ekonomske političnih mera?, Privredna kretanja Jugoslavije, junij 1988) Ker torej tekoča ekonomska politika izhaja iz nevdržnih predpostavk, je bilo njeno uvajanje nepotrebno in škodljivo, saj bo končni rezultat samo še večje neravnotežje. Za uspešnejše stabiliziranje gospodarstva pa so nujne temeljite sistemske spremembe.

OBREMNITVE GOSPODARSTVA

Sodeč po nekaterih mednarodnih primerjavah so celotne obremenitve

Štrajk — elementi za razpravo II.

jugoslovenskega gospodarstva (fiskalne in parafiskalne), glede na doseženo raven družbenega produkta, izredno visoke. Raziskave izpred nekaj let tako kažejo, da je glede deleža teh obremenitev v družbenem produktu Jugoslavija v isti skupini dežel s Švedsko, Norveško, Dansko, Nizozemsko, Belgijo, Luksemburgom, Avstrijo in Francijo, (delež obremenitev povprečno 44,5 % družbenega produkta). Gre torej za dežele visoke stopnje razvitosti, medtem ko je v deželah, s katerimi se lahko vsaj približno primerjamo, ta delež mnogo nižji (Grčija, Portugalska, Španija, Turčija — delež 24,4 %). Jugoslavija je torej v tem pogledu velika izjema. (E. Žižmond: Družbenoekonomske razmere v Jugoslaviji, VEKŠ 1988)

SKLEPI IN UKREPI IZVRŠNEGA SVETA SKUPŠČINE MESTA

Iz predloga ukrepov izvršnega sveta je razvidno, da le-ta funkcionira predvsem kot izpostava (tudi zvezne) vlade, saj predvsem ugotavlja, da je treba iskati rešitve v okviru sprejetih ukrepov po 15. 5., kar je ob soočenju z gornjimi točkami seveda zelo vprašljivo. Izvršni svet sam ugotavlja, da ukrepi v naslednjem obdobju prinašajo nadaljnje zaostrovanje restriktivnosti glede osebnih dohodkov, skupne in splošne porabe (bojimo se, da predvsem glede prvih dveh točk).

Del sklepov izvršnega sveta je naravnano na nadaljnje vpletanje v gospodarjenje — pozivati k povečanemu zaposlovanju je nesmiselno; omejevanje vse oblike porabe v OZD kaže na nezaupanje v racionalnost obnašanja OZD samih; predviden zastoj vseh oblik porabe družbenih sredstev ne stimulira k racionalnejši porabi ipd. Nižanje obremenitev gospodarstva je treba podpreti predvsem v točkah, ko gre za porabo sistema samega.

MOŽNI ZAKLJUČKI

— Spodbuditi je treba nastanek neodvisnega delavskega sindikata in na ta način institucionalizirati družbene antagonizme; ni namreč razloga pričakovati, da se bodo nasprotja pomirila; takšna možnost borbe delavstva za svoje interese bi hkrati preprečila ekscese, ki so lahko sicer izkoriščeni kot argument za represivne posege.

— Ker na dejanja in na sestavo vlade nimamo posebnega vpliva, se je treba pač lotiti stvari, ki jih je mogoče spremeniti tu in zdaj. Gospodarsko obremenjuje tudi neracionalna organiziranost družbe — preštevilitost različnih organov in skupnosti gotovo sodi v to kategorijo. Racionalizacija mariborskih občin mora biti eden izmed naših ciljev.

— Veljalo bi se lotiti temeljitejših raziskav, ki naj pokaže, koliko obremenjuje gospodarstvo kateri segment — koliko skupina, koliko splošna poraba in koliko posamezni „porabniki“ znotraj tega.

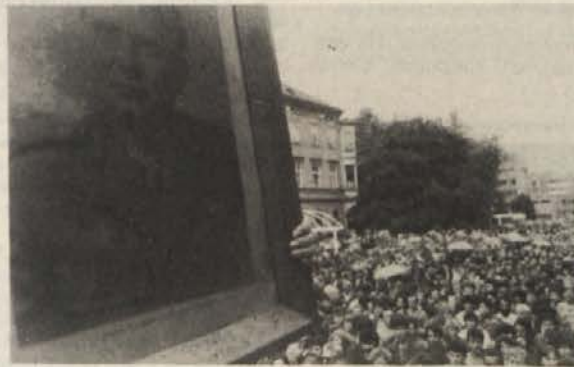
— V času do konstituiranja zahtevane neodvisne delavske organizacije naj ZSMS prevzema vlogo organizacije, ki je sposobna artikulirati zahteve delavcev in se zanje boriti.

Štrajkovno gibanje v Mariboru ni pokazalo samo na zelo zaskrbljujoče oz. alarmantno socialno-ekonomsko stanje mariborskega delavstva, ampak je pokazalo podobno porazno stanje tudi v sferi t. i. subjektivnih sil.

Na drugi strani pa je NELIGITIMNOST pokazala oblast tudi sama v času štrajka, ko ni bila sposobna na začetku štrajka pričeti konstruktivnega in argumentiranega dialoga z delavci. Delavci so na začetku štrajka

TONE STOJKO

TONE STOJKO

TONE STOJKO

Čeprav so delavci izražali predvsem zahteve na socialno-ekonomskem področju, pa ne smemo in ne moremo mimo političnih implikacij, ki jih je štrajk izpostavil. Odsotnost temeljitejših in ostrejših političnih zahtev ne pomeni, da tu v takšni obliki ni prinesel čisto politične vsebine. Prav ocena politične vsebine pa omogoča, da se utegnemo dotakniti problemov, ki so bistveni, in izpeljati konsekvence, ki bi lahko kaj spremenile.

Najprej moramo poudariti zelo jasno izraženo NEZAUPANJE delavcev do oblasti na vseh ravneh; pa naj gre za samoupravne, poslovodne organe in DPO znotraj tovarn, ali pa za DPS in DPO na vseh drugih nivojih. **Mirno lahko sprejmemo, da tako močno izraženo nezaupanje pomeni odvzem LEGIMITETE oblasti oz. tem oblastnikom.**

bili zelo strpni in pripravljeni na dialog v okviru takratne situacije. Razen nekaj poskusov predstavnikov KPO TAM in predsednika IS mestne skupščine ter predstavnikov republiškega IS, ki so bili daleč od tega, da bi ponudili argumentirano osnovo za dialog, so bili delavci prepuščeni sami sebi in svoji nemoči. Molčala je kompletna občinska struktura, kakor vsi, razen omenjenih, na nivoju mesta in republike. Edina častna izjema je bila podporna brzojavka UK ZSMS Maribor.

Delavci so na Trgu svobode poklicali oblast (DPS in DPO) na odgovornost, zahtevali so pojasnila, še bolj pa konkretne akcije. Dejstvo, da je oblast, milo rečeno, ignorirala delavsko množico oz. da se je bala povajati pred delavci, kaže na to, da se ne čuti odgovoren tem delavcem, ker

Branko Žnuderl

pa SO delavci (po ustavi) vir legitimnosti te oblasti, je ta oblast na Trgu svobode s svojim molkom, ignoranco, legitimnost zgubila. In to, da oblast ne more uresničiti legitimnih zahtev delavcev, ne pomeni, da je kaj narobe z zahtevami, ampak pomeni, da je ta oblast nesposobna. Nesposobnost oblasti pa se jasno pokaže ob dejstvu, da so zahteve delavcev in njihov položaj odraz večletne nefunkcionalnosti oblasti.

Zato moramo te oblastnike **SESTOPITI**. To pa lahko dosežemo z direktnim soočenjem oblasti na vseh nivojih z bazo, z ljudstvom. V perspektivi to pomeni izvedbo neposrednih volitev na vseh novijih. Kajti, hočemo ali ne hočemo, nelegitimni je postal tudi delegatski sistem, ki omogoča, da taka oblast sebe tako dolgo reproducira. V tem trenutku pa moramo mladinci sprožiti vprašanje odgovornosti in z njo povezane legitimnosti na vseh nivojih.

Kot najbolj integrativna komponenta prej omenjene oblasti, je legitimnost zgubila tudi Zveza komunistov. Glede na njen središčni položaj v tem sistemu, je vprašanje, koliko je sploh mogoče, da si ta organizacija, brez večjega predefiniranja svoje vloge in organizacijskih principov, ponovno izgradi legitimnost.

Pozicijo, ki jo ZK drži lahko razberemo tudi iz stališča P MK ZKS Maribor, ki je bilo objavljeno v Večeru (8. julij). Vsebinsko štrajka marginalizirajo zgolj na socialno-ekonomski okvir, politični vidik pa je prisoten le v smislu odvzemanja legitimnosti tistim vidikom, ki jih ocenjujejo za nesprejemljive. S tem, ko s puhlimi, frazerskimi argumenti zavračajo diskusijo o vprašanju odnosa komunistov do delavcev, o zaupnici sindikatu in o državljski neposlušnosti, kažejo, koliko odgovornosti čutijo do svojega članstva, ki je v celoti sodelovalo v štrajku; kje je šele njihova odgovornost pred ostalim delavstvom in družbo, katere avantgarda bi naj bili. **Jemanje legitimnosti delavskim iniciativam pomeni pravzaprav zgubljanje njihove lastne legitimnosti.**

Delavci so svoje nezaupanje direktno pokazali tudi s tem, da niso hoteli izvoliti štrajkovnega odbora, kar kaže na to, da delavci ne zaupajo niti sedaj veljavni opredelitvi instituta ŠTRAJKA, ki jo je oblikovala Zveza sindikatov. Na tem mestu lahko dodamo, da je najbolj ostro nezaupnico med DPO dobila ravno ZS. Nezaupnico ne samo v smislu, kaj je ZS naredila pred štrajkom za celoten socialno-ekonomski in tudi politični položaj delavstva, ampak tudi v smislu njene vloge in pozicije v samem štrajku. Dejansko razumevanje vloge ZS se kaže tudi v objavljenem članku v Večeru (8. julij), kjer predsednik tezenskih sindikatov govori o pripravljenosti sindikata, da bi organiziral štrajk. ZS je namreč kriva, da delavci niso zmogli bolje artikulirati svojih stališč, saj ZS ni delavska organizacija, kar dokazuje že preprosto dejstvo, da je s svojim (ne)delovanjem dopustila podvrednotenje delovne sile in s

tem povezanega socialno-ekonomskega položaja situacije, preko katere bi svoja stališča lahko avtonomno izražali in udeležili. **Zato je naloga delavskega razreda ta trenutek, bolj kot kdajkoli prej, da organizira svojo avtonomno, politično, statusno organizacijo, NEODVISNI SINDIKAT.**

Kolikšna je vloga in pomen ostalih dveh DPO: ZSMS in ZZB sta po tem, kakšni kategoriji ljudstva predstavljata in kakšno vlogo igrata, marginalni organizaciji.

SZDL je zatajila kot najširša in frontna organizacija zaradi tega, ker so zatajili njeni konstitutivni deli. Dolgoročno pa je zatajila, ker ni znala odpreti družbenega prostora za nove vsebine, forme in subjekte, ki bi lahko predstavljale antipod današnjim regresivnim in monolitnim silam.

Vsaj za ZSMS pa lahko rečemo, da ima njena marginalnost v tem trenutku dobro in slabo stran. Dobra stran marginalnosti je v tem, da se mladinska organizacija ni kompromitirala s sodelovanjem pri oblikovanju sedaj veljavne politike, ker je v svojem položaju lahko bila le kar se da oster

— ZSMS v času štrajka ni reagirala s svojim stališčem (razen UK) in je v tem smislu prav gotovo razočarala štrajkajoče mladince in ostale,

— ZSMS je v marsikaterem okoliščini nastopila celo iz pozicije „zadrževanja“ delavcev v „normalnih“ okoliščinah, oz. za tovarniškimi ograjami,

— v večini okolij je ZSMS premalo spremljala socialno-ekonomski položaj svojega članstva in nasploh ter je premalo odločno opozarjala in delovala, v smislu odpravljanja težav.

Vsaj na teh nivojih so mladinci dolžni speljati konkretno, osebno odgovornost v OO, OK, MK in RK.

Predvsem pa bo pomembna drža mladinske organizacije v aktivnostih post festum, kjer je potrebno poudarjati predvsem politične aplikacije in konsekvence štrajkovnega gibanja.

V tem smislu menimo, da je potrebno predvsem naslednje:

1. Zahtevati aktiviranje konkretne politične, osebne odgovornosti znotraj tovarn in na vseh ostalih nivojih v DPO in DPS.

2. To konkretno pomeni sklic vseh organizacijskih komponent znotraj

4. V času tako hude in poglobljajoče krize in grožnje razpada bistvenih družbenih podsistemov bo oblast potrebovala vso možno legitimnostno podporo, maksimalni družbeni konsenz, ki ga lahko pridobi samo in predvsem z neposrednimi volitvami, neposrednimi oblikami družbene kontrole in odgovornosti.

5. Delavci naj si izgradijo svoj, neodvisni sindikat, organiziran interesno in branžno.

6. Mladi delavci naj se ponovno organizirajo v konferenco mladih delavcev, ki bi se v perspektivi oblikovala v neodvisni sindikat mladih delavcev, pri čemer jim mora mladinska organizacija stati ob strani.

7. Zaradi prevladovanja strahu, nezaupanja in otrplosti med ljudmi je potrebno takoj družbeno verificirati in jamčiti osnovno socialno-ekonomsko varnost.

8. Izdelati je potrebno nekajletni načrt izhoda iz krize, ki bo sestavljen iz konkretnih, izvedljivih in med seboj usklajenih, časovno določenih in

z konkretno osebno odgovornostjo izvajalcev opremljenih korakov — tak načrt je potrebno verificirati z najširšo možno demokratično obliko izjavljanja množic (referendum).

9. Družbeno-politični in ekonomski sistem je potrebno evulirati tako, da bo odprt za nove družbeno-politične in ekonomske subjekte od osebne do skupinske ravni.

10. Spremeniti je potrebno sistem in vsebinsko-miselne vzorce, predvsem pa je potrebno zamenjati nespodobne ljudi, ki so dosedaj krojili našo usodo.

11. Ni pomembno to, kaj bomo govorili, ampak to, kaj bomo naredili.

ZNUDERL BRANKO

Hrenca 15
62000 MARIBOR

Maribor, 22. 8. 1988

**OSNOVNA ORGANIZACIJA
ZVEZE SINDIKATOV
DOMA DRUŽBENIH ORGANIZACIJ
MARIBOR**

Prešernova 17
62000 MARIBOR

IZSTOPNA IZJAVA

Spodaj podpisana, Znuđerl Branko in Razpet Aleš, izjavljata, da z današnjim dnem

IZSTOPAVA IZ ČLANSTVA ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE.

Hkrati obveščava DS MK ZSMS Maribor, da s to izjavo preneha osnova za odtegotanje sindikalne članarine.

RAZPET ALEŠ

Aškerčeva 14
62342 RUŠE

**DELOVNA SKUPNOST
MK ZSMS MARIBOR**

Prešernova 17
62000 MARIBOR

Z A P I S N I K

6. seje izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata DPO Maribor, ki je bila 26. 9. 1988 ob 7.30 uri v sobi 401.

Ad. 2

Sprejmeta se izstopni izjavi tov. RAZPET Aleša in ZNUDERL Branka o izstopu iz članstva OO ZSS.

Prejeto 10.00. ZSS DPO Maribor
Maks SKOF

kritik političnih usmeritev. Slaba pa je zato, ker onemogoča udeležanje interesov same mlade generacije. Odpravljanje slabega vidika marginalnosti pa bo nujno pomenilo večjo odgovornost tudi pri oblikovanju veljavne politike. Poglavitni programski cilj mladinske organizacije je borba zoper marginalizacijo v prej omenjenem smislu.

Kot posledica take pozicije pa smo danes v položaju, da se na mladinsko organizacijo veže vrsta novih, angažiranih družbenih subjektov, ki pomenijo nove vsebinske in organizacijske vzorce. To pa za mladinsko organizacijo pomeni še dodatno odgovornost.

In če iz takega stališča ocenimo delovanje mladinske organizacije, lahko ugotovimo naslednje:

DPO (OO, OK, MK, RK, ZK) in komponent DPS (skupščinskega in sisovskega delegatskega sistema) od osnovnih do najvišjih nivojev in sicer z naslednjo temo: vloga in delovanje organizacijske komponente v dosedanjem (ne)odpravljanju krize, vloga in delovanje v času štrajka, ocena zaupnice oz. legitimnosti, z izvedbo odstopanja ali pa odpoklicev tistih, ki so zatajili — teh, glede na stanje, ne more biti malo.

3. Tisti, ki bodo kljub vsemu dobili zaupnico ali pa bodo na novo izvoljeni, morajo dobiti polna konkretna pooblastila za konkretne naloge, za izvedbo katerih bodo tudi tekoče odgovorni.

V. I. LENIN:

Iz govora na III. vseruskem kongresu sindikatov, 7. aprila 1920
„To, kar daje sovjetska ustava, tega ni mogla dati nobena država v dvesto letih. Če vzamemo samo število kongresov — nobena država jih v sto letih demokratizma ni sklicala toliko, in prav po tej poti mi izgrajujemo skupne odločitve in kujemo skupno voljo.“

Tako izredno široko mi razumemo našo sovjetsko ustavo, našo sovjetsko oblast. Ona daje to, da imajo odločitve sovjetske oblasti v svetu neverjetno moč avtoritete, moč delavcev in kmetov. Vendar to nam ni dovolj. Mi smo materialisti in nas ni mogoče nahraniti z avtoriteto. Ne, potrudite se, da to izvedete v praksi.“

Mariborska stavka

To je bila stavka tisočev in tisočev zaposlenih, ki se borijo za svoj obstoj

Prvič v svojem življenju in desetih letih delovne dobe sem se udeležil stavke. Ne pripadam delovni organizaciji, ki bi se udeležila stavke — pridružil sem se samoiniciativno, prostovoljno. V svojem podjetju sem si vzel zeleno prepustnico in se odpravil na ogled.

Ko sem prišel na Trg svobode, sem bil presenečen nad tem, koliko ljudi se je zbralo in kaj se dogaja. Prisluhnil sem, kaj govorijo po mikrofону. VESTI, KI SEM JIH SLIŠAL NA RADIU, SO SE RAZLIKOVALE OD TEGA, KAR SE JE DOGAJALO. Po radiju je tov. Čuk poročal, da se je na trgu zbrala manjša skupina nezadovoljnih delavcev. Bilo naj bi jih okrog petsto — pred menoj jih je bilo najmanj pet tisoč.

Postalo mi je jasno. Z dezinformacijami so ljudem hoteli prikriti, kaj se dejansko dogaja na Trgu svobode. Verjetno so se bali, da bi se stavke razširile na cel Maribor in so jih hoteli na nekorekten način preprečiti. Na govorniškem odru so se vrstili govorniki in sporočali javnosti svoje zahteve. Povedali so marsikaj, kar sem prvič javno slišal in kar se je do sedaj samo šušljalo. Uvidel sem, da so njihove zahteve utemeljene — več ali manj so vsi zahtevali čiste račune.

To sploh ni bila skupina nezadovoljnejšev, temveč stavka tisočev in tisočev zaposlenih ljudi, ki zahtevajo svoje zakonite pravice in se borijo za svoj obstoj. To, kar niso upali napraviti politiki, so napravili ti ljudje. Zadelo so v bistvo mariborskih problemov — in ne samo mariborskih; javno so pokazali, kaj v Sloveniji ni pravilno. Neurejene gospodarske razmere, zastarela tehnologija, propadanje slovenskega gospodarstva, slaba socialna zaščita, nizek standard, prevelik vpliv politike na gospodarstvo in njeno dejansko nezmožnost urejanja razmer.

Gledal sem, kje so sindikalna vodstva, ki bi naj vodila stavko. Nikjer jih nisem videl; SINDIKAT JE ZATAJIL. Razen redkih izjem so se delovni ljudje sami organizirali. Mestni svet sindikata Maribora je stavkajoče podprl, vendar je to enako kot nič — oni bi stavko morali voditi. V meni so se podrlle vse iluzije o sedanjem sindikatu. MIHO RAVNIKA so stavkajoči nagnali z govorniškega odra, dobesedno izžvižgali so ga. Verjamem, da sindikat ne more biti krivec za vse, vendar bi lahko že poprej kaj napravil. Verjetno se trudijo, vendar ne na pravi način.

Ko sem stal med stavkajočimi, sem hotel čutili z njimi — ni bilo težko. Občutil sem krivice in ponižanja, ki jih trpimo vsi; eni se tega zavedamo bolj, drugi manj. Ljudje so si v stavki dali duška in to upravičeno. Kljub temu je stavka potekala na nivoju. Razumel sem stavkajoče in razumel sem sebe. Vsi smo želeli eno — živeti človeka dostojno življenje in biti za svoje delo pravično plačani. Delo nam ni hobi, je vir preživetja današnje družbe, za katero so soodgovorni tisti, ki so jo ustvarjali.

Verjetno zato ni bilo zaželeno pisati o stavki, kot je resnično bila. Bila je to ena največjih stavk v zgodovini Slovenije, tega ne more nihče zanikati. Tukaj se je pokazala moč in nemoč naše družbe. Pojavljati so se začele ideje in zamisli o organizaciji, ki bi resnično ščitila interese in standard zaposlenih ljudi in njihovih družin. LJUDJE SO ZAHTEVALI DRUGAČNE SINDIKATE, NEODVISNE. Tudi sam sem že večkrat razmišljal podobno in si želel, da bi imeli pravo sindikalno organizacijo, ki bi bila uspešna in bi vanjo lahko zaupali.

Ne krivim ljudi, ki delajo v vodstvu sindikata. Za uspešno delovanje sindikata je potrebna konkurenca, prav tako kot tekmujejo med seboj podjetja. Ljudje se bodo zbrali okrog tistga, ki jim bo več dal; to vodi do napredka in blagostanja celotne družbe.

Klasičnega delavstva ni več, to potrjuje praksa. Spremembe v miselnosti so potrebne v vseh sferah naše družbe. V svetu preživijo tisti, ki so se sposobni prilagajati in sprejemati novosti. Sprememba je naravni zakon in to je potrebno upoštevati. S časom je treba iti v korak, da ne bodo od naše družbe ostale samo razvaline kot opomin tistim, ki pridejo za nami. Če ne bomo upoštevali naravnih zakonitosti, bomo v najboljšem primeru prišli na obrobje svetovnega dogajanja, kljub temu, da smo zemljepisno v njihovem središču.

Kako je vse blizu — in istočasno tako daleč.

Rastko Plohl — zeleni

Back to the future

Ideološke fantazme, katere živimo, razglašajo, da stroški delovne sile sploh niso stroški, ampak udeležba na t.i. novoustanovljeni vrednosti. Tako tretiranje stroškov delovne sile izhaja iz nekaterih mistifikacij, ki se jim reče samoupravljanje, nagrajevanje po delu in družbena lastnina.

Apologeti sistema še vedno uporabljajo te kategorije, četudi ni o čem samoupravljati, četudi plače niso nobeno „nagrajevanje“, ampak prej kaznovanje (ki poleg tega ne poteka po delu) in četudi družbena lastnina pravič sploh ni lastnina, drugič pa je vse prej kot družbena. V dejanskih odnosih funkcionira bodisi kot državna, bodisi kot skupinska, bodisi kot ne-lastnina.

Masovni štrajki v Jugoslaviji so vzeli še zadnjo podlago tistim, ki na omenjenih mistifikacijah še zmeraj trdovratno vztrajajo. Štrajki pomenijo zadnje sredstvo, s katerim delavstvo resnično prične vplivati na novoustanovljeno vrednost — tako, da je ne producira.

Back to the future.

Aleš Razpet

STAVKAJOČIM DELAVCEM

Podpiramo vaše napore za to, da bi vsak delavec dobil za svoje delo takšno plačilo, kot mu gre. Države v krizo ni pripeljalo vaše delo, ampak nerazumne odločitve oblasti, ki — da je cinizem še večji — od vas zahteva odpovedovanje socialno bogatemu življenju. Da misel na golo preživetje ne bi bila naša poglavitna preokupacija, vztrajajte pri uveljavljanju človeških pravic.

Vodstvo mariborske študentske organizacije

Maribor, 22. junija 1988

EKONOMSKA POLITIKA, 18. julij 1988

„Dejstvo, da se na ulicah pojavlja vse več demonstrantov in štrajkajočih, kakorkoli bi se to želelo prikazati kot izraz osvobodene volje naroda, govori o odsotnosti demokracije. Ker, na ulice se vendarle gre predvsem takrat, kadar ne obstajajo legalna, demokratična sredstva da bi lastni interes, preko svobodno izbranih predstavnikov, dospel do zakonov, ukrepov ali zaključkov. Če bi bilo tako, bi bile demonstracije zgolj pravica manjšine, da poskuša zanimirati nezainteresirani del javnosti. V pomanjkanju takih mehanizmov in možnosti, da se izbirajo ljudje in programi, demonstracije (ne glede na to, ali resnično, ali samo v političnih manipulacijah) dobivajo vox populi karakter...“

TONJE STOKIČKO

Odslej sindikat ne bo proti delavcem

Je bila kategorična izjava *sekretarja (Lesjak) RS ZSS* pred nekaj tedni. Še bolj konkretno je v svojih izjavah *predsednik RS ZSS (Miha Ravnik)* v intervjuju za Delavsko enotnost (9. 9. 88), ko opisuje bodoče delovanje sindikata, kot tistega, ki bo organiziral stavke in stal na delavski pogajalski strani in ne več na strani direktorjev, vladnih ukrepov ter drugih krivcev za nezadovoljstvo delavcev. Vendar bo kljub vsemu sindikat po njegovih besedah previden pri organiziranju stavk, da se le te ne bi prelevile v nekontrolirane generalne pohode! Sindikat tudi obljublja, da se bo „pogajal“ s slovensko vlado o najnižjem OD v naši republiki, ki naj ne bi bil nižji od 450.000 din mesečno. Zelo resno se tudi zdi postavljena zahteva, da se preneha z močnim „vsidravanjem“ osebne porabe, medtem ko ostala poraba relativno raste . . . in še in še. Kaj več bi človek še hotel?

Ja, morda pa je vse, kar si človek želi, kvalitetno bogato življenje (materialno in duhovno)!? Po vseh zgodovinskih in znanstvenih izkušnjah človek ne more dalj časa živeti od deklarativnih izjav, parol, gole pravice do odločanja, upravljanja, razpolaganja in še česa. Zdi se (vsaj meni, ki sem popolnoma neobremenjen z kakšnimkoli revolucionarnim izročilom), da sistem socialističnega samouprav-

ljanja (kakršen pač je) nudi človeku le parole in nekakšno sodelovanje pri odločanju, vse v interesu neke imaginarne družbe, „delavskega razreda“ itd. Znotraj skupnih splošnih ciljev (nikoli doseženih) pa se izgubijo cilji posameznikov. Kaj pa če ta posameznik ni pripravljen odločiti, upravljati itd. temveč samo pošteno opraviti svoje delo ter zato dobiti pošteno plačilo. Ostali čas želi verjetno porabiti zase, za svojo družino, prosti čas, ki mu bo dal novih moči. Nekdo ima morda cilj uspeti na svojem delovnem mestu (upravljati, odločati) in tudi sposobnosti za kaj takšnega.

Torej, enkratno bi bilo videti vsakogar delati tisto, za kar je sposoben in kar si želi, ter je zato tudi nagrajen in neobremenjen s stvarmi, ki ga ne zanimajo.

Naša družba seveda omogoča možnost vplivanja na upravljanje in odločanje vsem, vendar s takšnim sistemom, ki producira bore malo rezultatov. Morda bi se večina ljudi raje odločila, da bo na mnogih ravneh prepuščila vodenje in upravljanje (demokratsko) izbranim ljudem, sposobnim, da ustvarijo kvalitetne programe in stojijo za njimi. Ljudje pa bi se odločili za tistega, ki jim obljubi in hkrati ustvari največ!

Nesrečni ljudje naše družbe te možnosti nimajo, temveč so prisiljeni v

odločanje, upravljanje, krepitev samoupravnega socializma kot edine resnice . . . Venomer pa jim nekdo trobi na ušesa parole, da so oni lastniki proizvodnih sredstev, da so odgovorni za nemoteno družbeno reprodukcijo, za izhod iz krize . . . , tako da so na koncu vsi zmedeni od takšnih futurističnih prispevov.

V ta sistem prepričevanja ljudi v edino resnico je vpet tudi dosedanji sindikat. V svojem statutu na prvih straneh opeva revolucionarno izročilo delavskega gibanja, ter veliko vlogo partije pri osvobajanju „delavskega razreda“ od političnega zatiranja. Zatem navaja avtorje, katerih dela so podlaga za delovanje sedanjega sindikata (Kardelj, Tito). Sledijo temeljna izhodišča, ki nam povejo, da se sindikat zavzema predvsem za oblikovanje „enotnih“ interesov delavskega razreda, ter za uveljavljanje socialističnih samoupravnih odnosov. Sindikat si prizadeva predvsem za vkapljanje v obstoječi sistem samoupravljanja in poenotenja delavskega razreda, manj konkretno pa je pri zagotavljanju oz. zahtevah po boljši materialni podlagi življenja svojih članov. Takšna opredelitev seveda izhaja iz Kardeljeve koncepcije sindikatov v samoupravnem socializmu, ki rabi samo še za odpravljanje nesoglasij znotraj delavskega razreda samega.

Dejstvo, da je do sedaj sindikat bil le amortizator med odločitvami delavskega lastnika proizvodnih sredstev (hibrid med državo in nikogaršnje lastnino) in delavci, ki so jih te odločitve zadevale, ter se ni postavil za resnične interese svojih članov, ampak je izhajal iz obrambe kvazi delujočega sistema (kar sklepam tudi iz naslovne izjave), mu to jemlje legitimnost za zastopanje delavskih interesov. Nešteto je primerov, ko se sindikat ni (dovolj) zavzemal za prave interese članov (le-ti so izraženi v spontaniziranih stavkah). Eden zadnjih primerov so lahko tdi „pogajanja“ med slovensko vlado in ZSS o minimalnem OD v SRS. Kot vemo, je obveljala zahteva prvega (verjetno v splošnem družbenem interesu). Torej!

Čudno bi bilo dovoliti popravni izpit sedanji oblasti, če bi bili organizirani v razviti demokratični družbi. Prav tako bi bilo to nemogoče dovoliti sedanji obliki sindikata, ker je preveč vpet v tak sistem oblasti, ki se je pokazal za neuspešnega.

Če bo tak sindikat preživel, bo to po zaslugi njegovega monopola na tem področju in onemogočanja ljudi, da se odločajo v pogojih proste izbire in med več možnostmi!

Ali je potrebna ustanovitev neodvisnih sindikatov? Peter Vesenj

Cena delovne sile ali čisti osebni dohodek?

Kakor nekatere mednarodne primerjave kažejo, da je kar se tiče obremenjenosti gospodarstva Jugoslavija (glede na Evropo) povsem izjemna dežela, saj ob daleč podpovprečni ravni družbenega produkta ta isti produkt visoko nadpovprečno obremenjuje, tako kažejo primerjave kupne moči prebivalstva zrcalno sliko. Če se omejimo na Slovenijo, ugotovimo, da smo tudi v tem pogledu izjemni, le da v nasprotno smer: kupna moč prebivalstva primerjalno zaostaja za doseženo ravnjo družbenega produkta.

Po t.i. korigiranem družbenem produktu na prebivalca se je tako leta 1986 nahajala SR Slovenija pred Irsko, Grčijo in Portugalsko (če se omejimo na vzorec petnajstih dežel OECD), medtem ko je v primerjavi kupne moči povprečnega osebnega dohodka pristala na primerjavi kupne moči povprečnega osebnega dohodka pristala na dnu omenjenega vzorca — za Portugalsko. Ze pred dvema letoma je tako povprečni osebni dohodek v Sloveniji predstavljal le manj kot polovico kupne moči avstrijskega povprečnega osebnega dohodka. (Dr. Rasto Ovin: *Nekaj primerjalnih kazalcev ravni dohodka in življenjske ravni v SR Sloveniji; Bilten EDP, oktober 1987*).

Kako so se gibali trendi na tem področju od takrat do danes, pa verjetno ni težko uganiti — nekaj podatkov bomo navedli kasneje.

Del razlogov za tako stanje je gotovo treba iskati v neurejenosti trga, na katerem se ti osebni dohodki formirajo. Kot ugotavlja na primer dr. **Marijan Korošič**: „Tradicionalno regulativno institucijo tega trga predstavljajo delavski sindikati. Pri nas pa je sindikat izločen iz te funkcije. Izločil se je sam zaradi tega, ker podpira absolutizacijo dohodka. Namesto mehanizma trga delovne sile zato deluje pretežno mehanizem etatsično-birokratske alokacije delovne sile, z vsemi posledicami, ki iz tega izhajajo.“ (M. Korošič: *Samoupravni*

sistem in trg delovne sile, v: Urejanje in krepitev trga v jugoslovanskem prostoru, ČGP Delo 88).

Korošič opozarja tudi na teoretično podmeno, po kateri delavci, ki naj bi bili nosilci odločitev v samoupravnem sistemu, nosijo tudi rizik, ki je s temi odločitvami povezan — torej jim pripada variabilni dohodek, v skladu z doseženimi rezultati in ta dohodek ne more biti vnaprej znan, fiksni, kot pri najemnih delavcih.

Ta logika iz več razlogov nikakor ne more delovati — prvi je ta, na katerega opozarja Korošič sam: ne glede na variranje rezultatov, se osebni dohodki ne morejo poljubno zmanjševati, saj fluktuacija dohodka ogroža samo existenco.

Se dosti bolj kot to pa je vprašljiva sama predpostavka — da je delavec nosilec odločitev. Ko ugotovimo, da ni, da je v bistvu najemni delavec, in sicer najemni delavec države (zato tudi štrajka tako, da se odpravi k najbližjemu „predstavništvu“ države), potem postane jasno, da dejansko sprejema odločitve nekdo drug, delavec pa nosi ves riziko. To je njegova „neodtujljiva pravica“, ki mu je preostala.

Ta neprosto voljni prevzem rizika za poslovne odločitve države delavca drago stane in se izraža v padanju realnega osebnega dohodka, kar prikazuje naslednja tabela:

Realni osebni dohodek v gospodarstvu Jugoslavije
(izraženo v baznem indeksu; 1979 = 100)

1979	100
1980	94
1981	89
1982	88
1983	79
1984	74
1985	76
1986	83
1987	77

(izračunano po: Ekonomska politika, 12. 9. 88, str. 10)

Tabela obsega podatke do leta 1987 — gibanja v letošnjem letu pa so predpisana z majskim Zakonom o začasnih omejitvi razpolaganja z delom družbenih sredstev za bruto osebne dohodke (Uradni list SFRJ, 31/88). Za obračunsko obdobje januar—december 1988 so tako bruto osebni dohodki praviloma lahko za 119 % višji od povprečnega obračunane mesečnega bruto OD po zaključnem računu 1987. Ker znaša letna inflacijska stopnja sredi letošnjega, glede na sredo lanskega leta, 175 % in več, je rapidno padanje realnih osebnih dohodkov v letu 1988 jasno in vnaprej predpisano. Ob spoštovanju predpisanih omejitev je mogoče predvidevati padec povprečnega realnega osebnega dohodka na raven iz leta 1966!

Tak razvoj dogodkov je možen le kot posledica neurejenosti, oziroma neuravnoteženosti trga delovne sile pri nas. Kot ugotavlja **Ivan Svetlik**, imamo na strani povpraševanja dobro organiziranega reprezentanta povpraševanja, na drugi strani pa razpršen delovni kolektiv kot reprezentanta ponudbe.

Isti avtor navaja nekaj značilnosti tržnega modela, kakršen bi bil po njegovem mnenju smiselna za naš trg delovne sile:

— prakso zagotavljanja varnosti zaposlitve na ravni podjetja je potrebno opustiti in zagotavljanje te varnosti prenesti vsaj na regionalni nivo; to naj omogoči podjetjem prilaganje tržnim razmeram;

— omogočiti pluralizacijo oblik lastnine in druge pogoje za hitro ustanavljanje novih in propadanje neuspešnih proizvodnih enot;

— kadrovanje na vseh ravneh v podjetju mora biti čisto avtonomno odločitev podjetja;

— s politiko nagrajevanja naj se ukvarjajo neodvisni sindikati; odpraviti je potrebno moč veta, ki je delovnemu kolektivu dana pri odločanju o plači za vsako posamezno delovno mesto (mišljeno je referendumsko

sprejemanje pravilnikov o nagrajevanju);

— razvijati t.i. aktivno politiko zaposlovanja (razvoj programov za prekvalifikacije, za zaposlovanje na trgu delovne sile najbolj ogroženih skupin . . .);

— neodvisna sindikalna organizacija naj bo na vseh ravneh stalen partner v pogajanjih o plačah in programih politike zaposlovanja;

— nujno je ločiti politične organizacije od države in oboje od gospodarstva.

Zaskrbljenim za usodo samoupravljanja Svetlik odgovarja, da predlagane spremembe krepijo samoupravljanje v njegovi realni (participativni) obliki, izključujejo pa samoupravljanje v idealistični obliki (kot neposredno upravljanje vseh delavcev z velikimi korporacijami in kot dogovorno ekonomijo).

(I. Svetlik: *Možnosti uvajanja trga delovne sile v Jugoslaviji; v: Urejanje in krepitev trga v jugoslovanskem gospodarstvu, ČGP Delo 88*)

Seveda pa mnenja glede trga delovne sile v Jugoslaviji nikakor niso enotna — nenazadnje se v tej točki podira iluzija brezkonfliktne družbe. Jasno namreč je, da se na vsakem trgu srečujeta dva pola — kupec in prodajalec — z diametralno nasprotnimi interesi, saj prvi hoče čim nižjo, drugi pa čim višjo ceno. Dokler bistvene pogoje prodaje na tem trgu določa država kot reprezentant kupca, imamo opraviti z monopolom. Če si hoče prodajalec zagotoviti vsaj približno enako pogajalsko pozicijo, potrebuje institucijo, ki bo lahko državi na tem trgu parirala. Ali je sedanja Zveza sindikatov sposobna opravljati to funkcijo, je izključno stvar ocene prodajalcev. Nekaj o tem so le-ti že rekli.

Tu se prične zastavljati nekaj vprašanj, npr. — katere so temeljne točke, v katerih se naj neodvisni sindikat razlikuje od obstoječega, če naj bo res neodvisen?

In — kdo se boji neodvisnega sindikata?

A. R.

TONE STOKIJO

Membership is to a trade union leader what a profits are for businessman

Britanski sindikati so nastali v devetnajstem stoletju iz spontane želje delavcev zaščititi svoje interese. Sindikat je bil grajen na majhnih skupinah, kjer je bilo potrebno so bile vzpostavljene povezave v okrajne odbore, za določene name-ne pa se je povezoval tudi v nacionalnih organizacijah.

Vloga in metode so se s časom spreminjale, v petdesetih letih je pričelo dozorevati spoznanje, da so delavci učinkovitejši, če se predvsem zanašajo na svoje napore, organizirano v podjetjih, kot pa če se zanašajo na plačane uradnike.

Članstvo je kulminiralo v letu 1979, ko so imeli več kot 13,4 milijona članov. Po tem letu število članov počasi nazaduje (leta 1981 — 12,2 milijona članov), še vedno pa je član približno vsak drugi zaposleni Britanec.

Leta 1981 se prične najbolj **travmatično obdobje** v zgodovini britanskih sindikatov od leta 1926 naprej; to je posledica thatcherizma, ki skuša zmanjševati politično vlogo sindikata in ga ne priznava kot političnega partnerja. Zanimivo je tudi, da se članstvo giblje obratno, kot bi morda pričakovali; več članov ima sindikat takrat, ko so plače in zaposlenost v vzponu, in ne takrat, ko je delavstvo najbolj izpostavljeno socialnim pritiskom.

Leta 1981 je delovalo v Veliki Britaniji 421 sindikatov s povprečno 29.000 člani. V strukturi se večja delež žensk in „belih ovratnikov“. Povprečna tedenska članarina je znašala 35 penijev (danes bi to pomenilo cca 7500 din mesečno). To je v primerjavi z drugimi deželami zelo malo, tudi v primerjavi z nami. Ta članarina predstavlja le okrog 0,3 % povprečne britanske plače, medtem ko znaša članarina pri nas 0,6 % neto osebnega dohodka. Okrog 10 % svojih sredstev pridobijo britanski sindikati z investiranja.

Med izdatki so na prvem mestu stroški administracije (sem uvrščajo tudi stroške različnih raziskav!), dobrih 13 % vseh izdatkov pa so leta 1981 obsegale razne podpore (podpore brezposelnim, štrajkajočim ipd.). Obstaja tudi t.i. politični fond, ki ga podpira dobra polovica vseh članov sindikata, iz katerega se financirajo stroški ob splošnih volitvah (po sporazumu z laburistično stranko).

Organizacijska struktura nima zacementiranega, splošno veljavnega modela. Splošna politika sindikata se oblikuje na (praviloma letnih) konferencah. Izvršni uradniki so skupaj z vodjo izvršnega organa (Executive Councilman) ponekod izbrani direktno s strani članstva.

Vrhovni predstavljaški organ je večinoma generalni sekretar. Določen je bodisi z volitvami članov, bodisi z imenovanjem Executive Councila. Sekretar je ponavadi določen za čas do upokojitve — da bi bil čim manj odvisen od interesov dnevnih politike. Ne glede na to pa noben sindikalni uradnik, kaj šele predstavnik, ne more pričakovati, da bi lahko dalj časa delal v nasprotju z interesi članstva.

Spričo številnosti sindikatov in povezav med njimi, obstaja **nevarnost „multisindikalizma“** — ta nastopi tam, kjer sfere vplivanja in zastopanja niso dovolj precizno definirane.

Posebnost te strukture so **„closed shops“**. Gre za firme, v katerih smejo delati le člani sindikata. Leta 1978 je bilo na ta način zaposlenih kar cca 5,2 milijona Britancev. Sindikalno gibanje se baje kontraverznosti take ureditve dobro zaveda, številni sindikalisti menijo, da gre za nedopustno omejevanje svobodne odločitve zaposlenih. Posledica tega je, da je status teh firm in njihovih zaposlenih predmet pogostih institucionalnih sprememb.

Legalni status sindikata je v bistvu isti že od leta 1871 naprej, ko je bil sprejet Trade union Act. Tako lahko v Veliki Britaniji in Severni Irski vsaka organizacija zakonito

deluje kot sindikat, če jo deloma ali v celoti sestavljajo delavci in če je med njenimi temeljnimi cilji pogojanje z delodajalcem o plačah in ostalih delovnih pogojih. Odločilen za to, ali bo neka organizacija registrirana kot sindikat ali morda kot kaj drugega, je prav temeljni smoter.

Sindikati, ki so vpisani v ustreznih register (to pa je velika večina) pridobijo na tej osnovi davčne olajšave in **potrdilo o neodvisnosti** (certification of independence), ki daje legalno podlago za sklepanje kolektivnih pogodb. Ta certifikat v bistvu potrjuje, da sindikata ne kontrolira noben delodajalec, oziroma da ni pod njegovim vplivom.

Dogovori med sindikati in delodajalci so pravzaprav gentleman's agreements — stranki se jih držita zaradi njih samih, in ne zaradi pravnih konsekvenc, ki bi sledile iz nespoštovanja (takih konsekvenc niti ni). Nasploh velja, da je bil do zadnjih nekaj let britanski sindikat manj obremenjen s pravnimi restrikcijami, kot katerikoli drugi v svetu.

Aleš Razpet

Priporočamo:
Arthur Marsh: Trade Union Handbook (Third Edition); Gower Publishing Company Ltd., 1984
Richard Kidner: Trade Union Law; Stevens and Sons, London 1979

TONI STOLJKO

Še bomo volili

Na poletnih volitvah v forume republiške konference ZSMS slovenski mladinski politiki niso izvolili vodje Centra za informiranje, raziskovanje in založništvo, vodje Marksističnega centra (v bistvu so ga, a je Andrej RUS raje odšel na študij v ZDA), člana konference ZSMJ, člana predsedstva ZSMJ, člana Komisije za statutarna vprašanja in nekaj članov predsedstva RK ZSMS.

Že bežen pogled pokaže, da gre za nekaj ključnih mest v organizaciji, še posebej glede na čas, ki ga živimo. Da niso izvolili člana predsedstva K ZSMJ je kriv konformizem članov konference ZSMJ iz Slovenije. Na volitvah jih je od 11-tih tam prisotnih samo 7 volilo (ostali niso dvignili volilnih lističev), Tonetu Anderliču pa bi štirje glasovi omogočili izvolitev. To je še posebej pomembno zaradi nezmožnosti uveljavljanja zgolj slovenskih stališč Greganoviču, ki je to leto glava večudega organa.

Za predsednika CIRZ kandidirajo Ingrid Bakše, Rudi Bregar, Dejan Pušenjak, Samo Resnik in Dejan Verčič. Zanimivo pri omenjenih je, da je slednji (Verčič) uradni kandidat slovenskega mladinskega vodstva, sicer je dopisnik Primorskega dnevnika, svoj programček pa je napisal na list z glavo revije Mladina (samo-reklama?). To je manj pomembno, zgolj opomba, pomembnejše je razlika v videnjih (programih) dela. Medtem ko Verčič in Bakšetova opredeljujeta svoje delo zgolj na projektih neodvisnega (torej alternativnega) podajanja informacij (širitve slišnosti Radia Student na vso Slovenijo, ATV, mladinski časopis, trdnjava RTV, Zakon o javnem obveščanju . . .) Pušenjak jemlje za izhodišče videnja o svojem delu program „Za zvezo mladinskih organizacij in gibanj“ in opredeljuje funkcijo CIRZ tudi kot strateško v snovanju neideološke šole in neideološke armade. Njegov plan je tudi konkretnije definiran, torej obsega širšo podlago za možnost nadzora izpolnjevanja pogodbe volilci-izvoljene. V politiki naj bi bila dejstva tista, ki definirajo izvolitev.

Sicer pa je oktober že sedmi mesec volitev v mladinske forume, kar je ob dvoletnem mandatu skoraj tretjina časa. Skrajni čas je, da se vsi pozabavajo s tem, kako ga zmanjšati, volitve pa narediti učinkovitejše. Ena od preprostih možnosti so volitve predsednika, s totalnim programom, ki bi mu bilo na njegovi osnovi pač omogočeno mandatarstvo. Bomo videli. Smo v Jugi, tukaj pa velja „živi bili pa vidjeli“.

Bojan Prunk

Gosak proti KOS-u Čakajoč na Falklande

„Mogoče je domnevati, da si JLA v resnici prizadeva ustvariti položaj, ko bo pripadnost njenim vrstam postala bistveno višja vrednota, kot je bila doslej. Ko bi se JLA uveljavila kot vodilna politična sila v Jugoslaviji in ko bi ji bil zagotovljen bistveno boljši (od družbene produktivnosti in ekonomskega položaja družbe neodvisen) položaj, bi službovanje v njej postalo privlačnejše, če ne bi postalo celo pogoj za uspešno udeležbo v družbenem življenju.“

prof. Dimitrij Rupel,
Sobotna priloga Dela, 1. 10. 1988

Svet je šahovnica, dnevi in noči so polja — kot v filmu, kot v drami: Tone Gosak, prisiljeni provokator iz Sarajeva, se je končno vrnil iz Avstrije in povedal svojo zgodbo. V petek, zadnjega septembra, smo ga poslušali po Radiu Študent, šele v torek smo brali izpoved v Delu, brez komentarja.

Če govori resnico — in zakaj je ne bi? — je JNA lagala, njeni oficirji pa so zagrešili grde stvari — in skoraj zanesljivo niso delovali avtonomno, temveč so izvrševali politiko svoje armade. Ta armada se mora sedaj odločiti (čeprav mislim, da se je že): se bo umaknila, prepustila imenovane častnike in njihove nadrejene preiskavi in sodišču, se opravičila, prosila za civilno preiskavo svojega delovanja, spremenila svoje navade?

Alternativa je molk, morda preventivni napad — in čez kako leto maščevanje fantu, ki se je vrnil, da bi povedal svojo resnico.

Kajti vojska, ki nam jo je naslikal Gosak, potrebuje grožnjo — ne more živeti brez nje. Kako boste dosegli, da bodo mladi fantje za vas špijonirali in provocirali, lažno pričali proti svojim kolegom — če ne z grožnjo, z nožem na grlu. Nihče pri zdravi pameti se ne bo dal kupiti v takšno faustovo pogodbo. Če se torej Gosaku nič ne zgodi, kako bodo ostrašili naslednjega? Saj bo ta „naslednji“ vedel, da lahko pobegne, dobi politični azil v Avstriji, se potem celo — kakšna predrznost — vrne in pove resnico!

Mafija ima zakon molka in varuje ga smrt. Če vojska ne more več delovati kot vojska, se še vedno lahko gre mafijo. Bojim se — ponavljam, bojim se, kajti raje bi živel v deželi s kompetentnimi institucijami, varneje je — bojim se, da se je to zgodilo KOSu in SB. Bojim se, da je KOS ugotovil, da je tehnično in personalno nesposoben, da bi se lahko postavil proti obveščevalnim službam vojska sosednjih držav — Italije, NATO, proti Sovjetom, morda celo proti Avstriji. Bojim se, da si je v svoji frustraciji vojaška obveščevalna služba začela iskati nasprotnika, ki ni prevelik zanj, in da si ga je izmislila. Bojim se, da si je tega nasprotnika našla v „mišljenju s svojo glavo“ nekaterih državljanov Jugoslavije. Mi nismo nevaren nasprotnik. Nimamo orožja, nimamo opreme, ne *cloak and dagger* znanja, ne izkušenj, ne materine moči državne institucije. Samo drugačni smo. Z nami se lahko vojska brez skrbi vojskuje.

To je argentinska zgodba, se bojim. Zgodba o nesposobni armadi (*Argentincem in svetu so to plastično pokazali Britanci na Falklandih*) v deželi, ki ji ni pretila resna zunanja nevarnost. Armada je želela, če se la da, do večnosti ohraniti tradicionalni ugled in materialni položaj, svoj *Danegeld*, veste.

Hkrati je bil njen oficirski kader — zavestno ali ne — konservativna politična sila, ki je mrko zrla na družbeno evolucijo, na vrenje v mestih in vaseh, ki bi jih morala ščititi s svojo spretnostjo in svojimi življenji.

In armada je napolnila velike grobove. Videla je, da je bila uspešna v tej vojni in ponos ji je stopil v glavo. Pa se je poskusila proti profesionalni vojski, izgubila hlače in potem še oblast. Oficirji, ki so cveteli in napredovali v umazani vojni proti civilistom, junaki mučilnic in nočnih umorov, so se slabo počutili, ko je nasprotnik streljal nazaj.

To je čas odločitve za JNA — za gosakovo ali za kosovo pot. Tu je pot s silo doseženega in vzdrževanega družbenega ugleda (Rupel), kosova, argentinska pot, pot v sramoto. Zdi se, da ji je JNA blizu. Pot, ki bo poslala v Ljubljano tanke, specialce, vojaške pse, enote, uporabne za teror. Pot, ki svetuje politične procese proti vpoklicanim vojakom, šikaniranje in provokacije mladih fantov, nadzor nad kritičnimi operatorji v civilstvu.

Potem je tu še ozka in grenka gosakova pot. Priznati napake, zbuditi svojo vest in odgovornost. Poskušali popraviti škodo, ki je tudi tvoja krivda, pa čeprav to ne bo zastoj.

To pomeni upokojitev dela oficirskega kadra, sodno odgovornost nekaterih, reorganizacijo armade, poudarek na profesionalizmu namesto politične pravovernosti in papagajstva, prošnja javnosti, naj pove svoje, naj opazuje, raziskuje, komentira, kritizira.

Vaša odločitev, tovariši oficirji. Politika in od nje odvisna država sta prešibki, da bi vam lahko usmerjali roko, ljudsta pa — saj ni predvideno, da bi to imelo svojo besedo. Vi se morate odločiti. Lahko postanete profesionalci — ali pa boste v nekaj letih okupatorji in bomo pljuvali za vami. Spomnim se Hajamovega rubajija: „Si, kar si — nič — ne bodi manj.“

To je komentar in privoščil si bom še en stavek: pri vsakem članku, ki ga pišem, se vprašujem — koliko me bo stal ta stavek, ona beseda.

Samo Resnik

Politični procesi

VOJAŠKO SODIŠČE JE SERAJ

Kalan v predgovoru k knjigi TUKIDIDES, LOGOS ZGODOVINE IN RAZREDNI BOJ ugotavlja: „Antične grške skupnosti so namreč od svoje geneze dalje ne le razredne družbe, temveč družbe, ki z ene strani razglašajo svojo samozadostnost, avtarkijo, ter si prizadevajo zanj, z druge strani pa te svoje samoupravnosti nikoli ne dosežejo, oziroma jo dosežejo per impossibile, z vojno.“ V nadaljevanju: „Polisna in politična zgodovina je zato predvsem zgodovina vojn...“

Za družbeni sistem, ki je nameraval svoje podanike popeljati v carstvo svobode, kjer naj bi postal človek najvišje bitje za človeka in ki sam sebe imenuje socialističen lahko rečemo, da funkcionira podobno kot grški — PREKO VOJN. Njegova zgodovina je zgodovina neprestane borbe. Osrednje boljše socializma je doma na sodiščih, ki razsojajo v imenu ljudstva.

Skupna karakteristika vseh velikih političnih procesov je široka publiciteta, ki jih spremlja. Mnoga so prenašali preko različnih radijskih postaj ali pa celo preko zvočnikov, ki so jih predhodno postavili po mestu. Pogosto je ob takšnih procesih prihajalo do bolj ali manj spontanega zbiranja skupin, ki so glasno zahtevale najstrožje kazni — običajno jim je bilo ugodeno. Če iščemo paralelo s sojenjem, jo bomo verjetno najhitreje našli na nogometnih igriščih osemdesetih let. Jugo nogomet ima na sebi vse glavne poteze političnih procesov. (Primerjava med političnimi procesi in jugo nogometom je bila še posebej prodorna ob sojenju v Beogradu pred štirimi leti.) Tako nogometna tekma kot tudi politični proces imata svoje navijače, sodnike in igralce. Pri obeh spektaklih je rezultat vnaprej poznan, sodniki so podkupljeni.

Največji politični procesi z najhujšimi kaznimi so bili odigrani, ko se je revolucionarna oblast dovolj utrdila, da je lahko začela obračunavati s svojimi političnimi nasprotniki. Januarja 1947 sojenje skupini Miloša Trifunovića (prvak radikalne stranke), julij—avgust 1947 sojenje Nagodetovi skupini, kateri je bil priključen Franc Snoj, minister v prvi povojni slovenski vladi ter član Slovenske ljudske stranke, sojenje Dragoljubu Jovanoviću, nekdanjemu podpredsedniku Narodne fronte Srbije, prvaku Kmečke stranke, februarja 1948 sojenje skupini Tome Jankovića, prvaka Hrvaške kmečke stranke.

Skoraj vsi so bili obtoženi in nato obsojeni za dejanja po 2. in 3. členu Zakona o kaznivih dejanjih proti narodu in državi, to je za rušenje obstoječe državne ureditve, ter po 9. in 10. členu za vzpodbujanje tuje države za vmešavanje v notranje zadeve FNRR in za vohunstvo. Peti kongres KPJ je ocenil, da vsi obsojeni predstavljajo razbite ostanke domače reakcije, ki so se nekaj časa potuhnila s tem, da so nase navlekli demokratično rjuho, nato pa so se pretvorili v navadno vohunsko agenturo zahoda.

Sojenje Jovanoviću, Snoj in Jankoviću lahko razumemo kot zaključek dialoga partije s kmečkimi organizacijami, oziroma s kmečko populacijo nasploh. Sodišča oziroma tožilstva so imela največ dela z dokazovanjem vohunstva. Javni tožilec je na sojenju Trifunoviću izjavil, da materialnih dokazov zoper obtožene ni za-

radi same narave kaznivega dejanja, da se je zato potrebno držati le izjav obtoženih iz preiskave. Jančikovića skupina, v kateri so bili predvsem študenti, je priznala, da je pripravljala bojne strupe, izpopolnjevala bacile tifusa, da bi s širitvijo tifusa med brigadirji na mladinskih delovnih akcijah končala s prostovoljnimi vključevanjem mladih v takšen način obnove domovine. Na omenjenih štirih sojenjih s šestintridesetimi obtoženimi je bilo izrečeno šest smrtnih kazni, izvršene štiri.

V kompleksu političnih sojenj po utrditvi partijske oblasti moramo omeniti tudi Dahauske procese, ki so bili igrani v Sloveniji in Hrvaški v letih 1947—49. Na teh procesih se je odvijalo znotrajpartijsko, vladno obračunavanje, žiščenje. Procesov, ki spadajo v ta kompleks, je bilo deset. Ime so ti procesi dobili po nacističnem taborišču, v katerem je bilo nekaj obtoženih interniranih v času vojne. Mnogi obtoženi so bili predvojni člani KPJ, nekaj je bilo celo španskih borcev.

Bivše internirance je tožilstvo bremenilo sodelovanja z Gestapom v času njihove internacije ter vohunstva in sabotaže po vojni. Glavni proces je bil insceniran aprila 1948 v Ljubljani proti vohunski skupini Diehl-Oswald. Tudi na tem procesu se je zaradi pomanjkanja materialnih dokazov sodilo na podlagi priznanj. Od petnajstih obtoženih so na tem vohunskem sojenju obsodili v imenu ljudstva enajst obtoženih na najhujšo kazen — smrt z ustrelitvijo. Deset kazni so izvršili 18. maja 1948. Pomilostili so le avstrijsko državljanko Hildegard Han, ki je bila noseča.

Vsi, obsojeni, na tem procesu, so bili leta 1976 rehabilitirani!

Naštevanje političnih procesov je nevhvaležno delo, saj vedno nujno ostane le delno, nikdar ne naštejemo vseh. Povojna zgodovina je polna spopadov z levimi in desnimi odkloni, verskimi devianti, oporečniki. Informburo, Dilas, Ranković, Kavčič, brezimni intelektualci, paračinski vojaki in nenazadnje ljubljanska „vohunska“ četverica.

SOJENJE KOT SPEKTAKEL³

Za velika politična sojenja je značilen spektakel. Namenjena so gledanju ali pa vsaj poslušanju. S tem se uvrščajo v širšo skupino spektaklov, kot so na primer športne igre (o enem

vidiku podobnosti z nogometom sem že govoril), religiozni obredi (majevski bog je zahteval žrtvovanja ljudi), gledališče...

Sodišče in gledališče imata precej stičnih točk. Oglejmo si jih! Obe predstavi sta namenjeni gledanju. Obe konstituirata določeno občinstvo, skupino. Oder, ki je socialno relevanten, se ne nahaja na odru, temveč v dvorani. Oder je že vselej gledališče v gledališču, ki zbuja videz, da gre za obče vrednote.

Hegel v Estetiki na mestu, kjer razmišlja o celotnosti dramskega dogodka, vpelje pojem naroda. Publika, ki se v gledališču zbere kot rezultat naključja, v svoji heterogenosti ne more biti jamstvo za enotnost dramskega dogodka, prav tako ne more biti jamstvo formalna enotnost umetnine same na sebi. Naključno zbrana publika v gledališču postane s Heglom celotni narod, konkretna zgodovinska skupnost. Osnova dramskega konflikta mora biti „ali neki splošen človeški interes ali pa nek patos, ki predstavlja substancionalni, polnovredni patos pri tistem narodu, za katerega pesnik ustvarja“.

Nacionalnemu teatru gre znotraj gledališča posebno mesto zaradi posebne vloge, ki jo igra pri konstituiranju narodov. Utemeljitelj in začetnik te gledališke vrste je Lessing, ki se je sam dobro zavedal paradoksalnosti svojega početja. Sam pravi: „Dobrosrčni domislek, da bi Nemcem pripravil narodno gledališče, ko Nemci še nismo narod!“

Lessing se sooča z dilemo, kako narediti narodno gledališče, če še ni naroda? Vsaka predstava narodnega gledališča je nov spoprijem s podanim paradoksom, odgovor na zastavljeno vprašanje se vztrajno izmika. Njegova konstatacija bi pomenila konec narodnega gledališča! Odgovor na vprašanje o možnosti začetka, oziroma o njegovem načinu, bi že pomenil nujen konec projekta.

Temeljna značilnost gledališča (predvsem grškega) je preseganje ločnice med sceno in občinstvom. Gre za hkratno ohranitev in opustitev distance-skratka za problem katarze, ki je ravno v posegu scene v gledališču kot celoto. Lessing ugotavlja, „da je po Aristotelu najpomembnejši del tragičnega dejanja pathos: ta je najvažnejši za namen tragedije, tj. za zbujanje strahu in sočutja. Vendar, ... je na koncu tragedije vselej vednost: prav ta privilegij pathosa, ... nam omogoča, da našim trditvam o vlogi vednosti (in torej o teleologiji v tragediji) vzamemo sleherni racionalistični prizvok: končna vednost je glede na osrednji pomen pathosa sicer „dodatni“ pogoj šele omogoča, da bistveno deluje kot bistveno; dodatek sicer prihaja iz manj bistvenega, vendar šele omogoči bistvenemu, da deluje kot bistveno.“ (str. 32)

Socialistični politični procesi se ne prestando srečujejo z Lessingovo dilemo: Kako nekaj narediti za narodno,

če ni naroda? Sojenja, ki potekajo v imenu naroda (ki ga še ni) v upanju, da se bodo v neki prihodnosti sama uknila, ker bodo opravila svojo funkcijo — ustvarila bodo narod.

Sodna obravnava temelji na podmeni, da je resnico mogoče ponoviti v procesu, v predstavi. Resnica pride na dan preko besed, ni že del storjenega dejanja. Obtoženčevo dejanje dobi svojo resnico, svojo potrditev s pravno kvalifikacijo šele na sodni sceni. S pravno kvalifikacijo postane individualni akt prekrška „praxis za občestvo“. Obravnava konstituira občestvo na simbolni ravni, je prikaz moči občestva (sodba se izreče v imenu ljudstva) in njegove enakosti (razprave so praviloma javne in dostopne slehernemu občanu). „Toda še bistvenje ju družiti“ (mišljeno je sodišče in gledališče) „posebna dialektika splošnega in posamičnega, pri čemer je pa sama sodna operacija inverzna operaciji, ki jo izvršuje tragedija: medtem ko tragedija zakone verjetnosti in nujnosti, uskladiščene v arzenalu mitologije, konkretizira v pesniški umetnini, pa sodna obravnava konkretizira vsakdanjosti dviga na raven družbene občesti s pomočjo sodobne laične mitologije — kazenskega zakonika.“ (str. 59)

Zoja Skušek-Močnik ugotavlja v Gledališče kot oblika spektakelske funkcije (str. 59—60), da je „morebitna režija sodnega procesa nedopustna prav zato, ker je volutaristična in s tem krši zakon verjetnosti ali nujnosti: sodni akt je sicer resda čista demonstracija moči — toda moči kot zakona; pomen razsodbe je isti kakor pri razpletu tragedije — v njej se uveljavljajo vsi zakoni — toda ker je ta zakon v novem veku zakon moči ali moči kot zakon, se zakon lahko prezentira pač le skozi paradokso nezadržne moči. Ko justica zavijti svoj meč, je to zmagovalje zakonitosti, ki ni združljiva z nikakršno arbitrarno (individualno) nasilnostjo.“

Na tem mestu se iz sodišča, ki naj bo na nivoju grškega gledališča, izključijo možnost individualne režije, tako v smislu „svobodnega“ nastopa obtoženca kot tudi sodnika. Moja teza pa je, da ravno prisotnost individualnega režiserja na političnem sojenju naredi proces za spektakel, vreden grškega gledališča. Oglejmo si, zakaj.

Rojstno mesto našega (jugo) sodišča, naše kazenske zakonodaje je v Sovjetski zvezi (na to kažejo podobnosti kazenskih zakonikov, še posebej na področju političnega kriminala). Zakoni v sovjetski sodni praksi niso bili obče obvezujoči, temveč so bili predvsem sredstvo za doseganje trenutnih političnih ciljev boljševe partije, ki se jih je prikazovalo kot revolucionarne. Dojemanje zakonov oziroma sodišče najbolje ilustrira Leninova izjava, da je slab revolucionar tisti, ki se ustavlja pred vsemogočnostjo zakonov. Dekreti so (po Leninovi lastni izjavi) bili oblika propagande, s katerimi se je pridobilo zaupanje množic, niso pa obvezovali zakon-

dajalca. Sodišča so bila opredeljena kot proletarska-razredna, torej kot taka, ki so služili delavskemu razredu (to je v čistemu pomenu partiji).

Primer, ki ilustrira način funkcioniranja socialističnih sodišč, ter vzgajo razrednih sodnikov: Leta 1918 sta bila dva sovjetska uslužbenca obtožena zaradi korupcije in nato obsojena na šest mesecev zapora. Lenin je ob tej priliki poslal CK-ju pismo v katerem zahteva, da se sodnike izključi iz partije, ker so namesto s streljanjem z blagimi kaznimi kaznovali obsojence. Po Leninovi intervenciji so sodnike izključili iz partije, krivcem so ponovno sodili in jih obsodili na deset let zapora. Podobnih primerov, ki prikazujejo razredni značaj socialističnih sodišč, je polna tudi naša sodna praksa.²

Na tem mestu si moramo podrobneje ogledati razrednost naših sodišč in naše zakonodaje. Ugotavljanje o tem, kaj je v nekem danem trenutku razredno in kaj ne ali kaj je revolucionarno in kaj kontrarevolucionarno, je monopol partije, ki je „ozaveščen zgodovinski um“. Torej nekakšen Fichtejev „kolektivni intelektual“, ki mu je dano v neki določeni meri spoznati božji načrt, ki vlada svetu, ter v skladu z njim usmeriti delovanje nerazsvetljenih (neizbranih) v smeri svetle bodočnosti. Za Hegla je bilo jasno, da monopol nad tolmačenjem objektivnega zgodovinskega uma in nad njegovim udejanjanjem lahko pomeni le totalitarni teror. „Zvijateljnost uma je zanj nujno, konstitutivno naknadna“. Pojem razredni interes, ki ga partija uporablja z neke pozicije tistega, ki vidi, je zgolj trenutna kaprica nekega njenega dela.

Tu je mesto, na katerem se individualno vihotopi v režiji političnega sodnega procesa. Res, da ne z geslom zadovoljivost svoje lastne volje, temveč z navidezno občestvo samo z navodilom Absolutnega duha, skritega načrta narave. Sodba v imenu ljudstva, ki je jasna že pred samim začetkom sojenja, je torej sodba absolutna. Politična sojenja v socializmu so ritual, ki uprizarja udeležbo ljudstva pri oblasti. Sojenja potekajo v imenu ljudstva v pravem pomenu besede. Ljudstvo zahteva stroge kazni in jih tudi dobi. Totalna politizacija ljudstva povzroči, da ljudstvo sicer pride do svojega izraza, ne pa tudi do svoje pravice (podobno je za fašizem zapisal Benjamin).

ZAVESA SE SPUSTI

Temeljni namen političnih sojenj je vzpostavitev krivca, ki je vsem na očeh, ki ga vsi vidijo in sovražijo. Paradoks popolne despotske oblasti (kar ugotavlja že Aristotel v Politiki) je, da gospodar postane Gospodar šele, ko se odreče ukazovanju, ko prepušči mesto ukazovanja vezirju ali kot pravi Aristotel — oskrbniku. Ena izmed funkcij razcepa oblasti je omogočiti ljubezensko razmerje med gospodarjem in hlapcem.³ V družbenem sistemu, v katerem se nahajamo, je gospodar eden sam.

Analiza fašizma ugotavlja,⁴ da tudi Führer — navidezno absolutni vladar ni mogel uiti zakonom strukture. Funkcijo vezirja je v Reichu opravil Žid! „Židov paradoks je v tem: sovražimo ga, ker malopridno drži v rokah vso dejansko oblast, če pa mu vso to oblast iztrgamo — in nacizem si glede tega ni obotavljal — če torej odstranimo razlog za sovražstvo, je to le zato, da bi ga še bolj sovražili. Oblast, ki jo ima Žid v rokah, pa je prav nenavadna. Moč in oblast mu daje posebno vedenje, vedenje o skrivnostnih užitkih arjcev. S to vednostjo jih lahko manipulira, saj drži v rokah niti njihovih želja, ve za njihovo skrito resnico. Je torej goljuf, ki pa sam ni ogoljufan, nepreslepljen slepar, paradoks Drugega, ki ni prečrtan. Židu lahko iztrgamo oblast, ki jo drži za našim hrbtom, ne da bi mu mogli tako iztrgati tudi njegovo nemogočo vednost: bolj ko mu iztrgamo oblast, bolj ta vednost vztraja na nam nedostopnem mestu.“ (str. 154)⁵

Paralele med mestom, ki ga je v fašizmu zasedal Žid in ga pri nas zaseda razredni sovražnik, so očitne. Razred ali tudi delovno ljudstvo tvori Volk, ki je nekakšno nad-načelo (vzvišeno nad enostavno nacionalnim npr. nad Slovencev-Jugoslovan). Razredni sovražnik je mesto, na katerega delovno ljudstvo naslavlja svoje sovražstvo, je univerzalni krivec, ki je v tej družbi trajno prisoten kot nekakšen feniks, ki po vsakem uničenju vstane od mrtvih.

Leto 1988 je prineslo nekaj nemoogočega. Na odskih deskah vojaškega sodišča v Ljubljani, kjer se je odvijal politični proces, se je zavesa spustila. Za politične procese smo ugotavljali, da so namenjeni ljudstvu, ki ga kot takega vzpostavljajo. Njihova naloga je bila pokazati krivca in ga v skladu z gnevom množic obsoditi.

Zakaj se je zavesa spustila?

Razliko⁶ med stalinskim in fašističnim diskurzom, ki se kaže kot razlika v stopljenosti S₁ in S₂, med iracionalnim označevalcem gospodarjem in pozitivno-racionalno vednostjo, bomo postavili v središče poskusa odgovora na vprašanje. V fašističnem diskurzu pride do „hipnotične“ stopljenosti med S₁ in S₂. Stalinski diskurz pa nastopa kot čista metagovorica (o spoznanju objektivnega zgodovinskega toka s strani partije sem že govoril). Temeljna razlika med diskurzoma: „Medtem ko Hitler nastopi neposredno kot Gospodar, ki s svojo „iracionalno“ besedo direktno prežema vednost, s čimer se vednost partikularizira-iracionalizira, zgubi videz „nevtralne objektivnosti“, pa se stalinski diskurz prikazuje kot „objektivna vednost“; performativ je potlačen „pod pregrado.“ (str. 191)⁷

Žrtvovani sovražnik (v fašizmu Žid, v socializmu razredni sovražnik) zaseda v obeh diskurzih povsem različni mesti. Žid je vedno žrtvovan kot objekt želje (Lacan: „ljubim te, ker pa ljubim nekaj v tebi bolj kot tebe, te pohabim“ — logika žrtvova-

nja). Razredni sovražnik pa je razcepljeni-histerizirani subjekt želje. Razliko ponazarja vloga, ki jo igra v obeh totalitarizmi priznanje. V (socializmu) stalizmu je ta akt obupa del, ki naredi iz političnega sojenja pravo politično sojenje. Zločinec se preko svojega priznanja dvigne na raven objektivnega spoznanja, ki potrdi njega kot subjekt. V fašizmu pa Židovo priznanje ni potrebno. Žiček v Zgodovina in nezavedno ugotavlja, da bi Židovo sprejetje krivde-priznanje postavilo v čudno luč fašista samega: kako bi namreč bilo možno, da so njegovi argumenti sprejemljivi za Žida! Tež argumentaciji moramo pritruditi na mestu, kjer govori o tem, da Žid sam zase ne more zahtevati kazni. Spregledana pa je vloga Davidove zvezde, ki po mojem mnenju stopa na mesto priznanja: Žid sem toliko, kolikor sem zaznamovan z njo. Nezmožnost določiti Žida kot Žida brez te oznake, brez njegovega lastnega priznanja. Kaže sam Führer v Mein Kampf, kjer opisuje njuno prvo srečanje:

„Ko sem nekoč tako taval po (dunajskem) Notranjem mestu, sem nenadoma naletel na pojav v dolgem kaftanu s črnimi kodri.

Ali je tudi to Žid? je bila moja prva misel.

... Kradoma in previdno sem opazoval tega moža, a čim dlje sem strmel v ta tuji obraz in raziskujoč preverjal potezo za potezo, tem bolj se je v mojih možganih prvo vprašanje spreminjalo v neko drugo vprašanje:

Ali je tudi to Nemeč?”

Razlika je torej v tem, da stalinski krivec prizna in terja zase kazni; Žid pa se omeji na priznanje, da je Žid. Prvi se odpove odpadništvu, da bi se s tem aktom pridružil ljudstvu, ki je izbrano, da uvidi objektivni tok zgodovine. Toda to ljudstvo je on kot drugačnik, disident šele ustvaril! Objektivni tok zgodovine je bil spoznan šele ob njegovem napačnem spoznanju. Žid z Davidovo zvezdo pa je ravno preko te zvezde ustvaril Volk.

Zavesa na prizorišču političnih sodnih procesov se je začela spuščati, ker je na mesto Razrednega sovražnika začel stopati Žid. V Zgodovini socializma naletimo na „prave“ stalistične procese predvsem v zgodnjem (na tem mestu mislim obdobje, ko generacija, ki je izpeljala revolucijo, še živi) porevolucionarnem obdobju. Pa vendar tega dejstva ne moremo pripri-

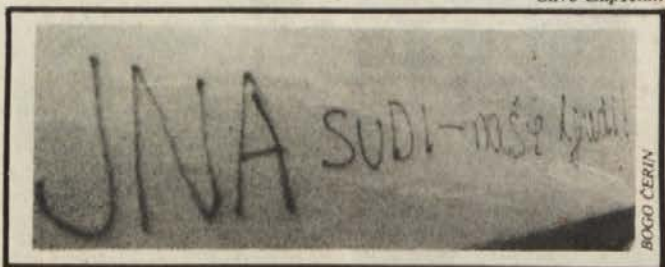
sati nujnosti porevolucionarnega Termidorja, ko revolucija žre svoje lastne otroke. Osrednja točka stalinskega procesa je priznanje, ki pomeni udeležbo pri Absolutu. Njen nujni predpogoj pa je, da partija dopusti možnost sodelovanja pri uvidevanju zgodovinskega toka. Partija uvid (njegovo možnost) priznava le tistim, ki so bili sopotniki začetka zgodovine nove dobe — revolucije. Ostali te možnosti nimajo. Partija se sama ne prestando sklicuje na točko v preteklosti, v kateri je prevzela oblast, to je točka, v kateri je ona in njeno članstvo ujelo objektivni tok zgodovine.

Na novejših političnih procesih, kjer se sodi že porevolucionarnim generacijam, so scenariji nujno drugačni. Zakaj? Če bi partija še danes priznava možnost vstopa na vlak spoznanja zgodovinske nujnosti, bi lahko to za njeno prihodnjo vlogo imelo usodne posledice.

Socializem se gradi za bodoče rodo, ki bodo živeli v svobodi; je trditve vseh pravih revolucionarjev. Ljubezen revolucionarjev je mladina, generacija rojena v novem redu. Tisti del generacije, ki izpada iz tega novega reda — ki ga kot takega spozna Partija, se označi sam. Podobno kot Žid si nadene znak. Običajno se za politične nasprotnike ugotavlja, da so se sami označili s svojimi napisanimi ali izgovorjenimi mislimi. Procesi proti novi generaciji razrednih sovražnikov so zato nujno drugačni od tistih proti sopotnikom revolucije. Nasprotnike se le označi, priprane se jim Davidovo zvezdo, običajno s kako notico v medijih. Samo sojenje ni več sojenje ljudstva, temveč sodišča. Sodi se v tišini, enako se izreče tudi kazni. Podobni moment srečamo tudi pri preganjanju Židov v fašizmu, samega kaznovanja v koncentracijskih taboriščih ne spremlja spektakel, opravljen je v tišini in anonimno (v mislih imam anonimnost žrtev). Važna je samo označitev.

Skraini primer spuščanja zaves na političnih procesih je sojenje Janši, Borštnerju, Tasiću in Zavrlu pred Ljubljanskim vojaškim sodiščem. Vojaško sodišče je namreč seraj, ki je odtegnjen pogled od zunaj, je področje enega samega bitja. Napaka, ki jo je proces sprejel v svoji popolnosti, bi morala postati predmet posebne analize. Sojenje, ki je želelo biti kar se le da odtegnjeno pogledu, je ravno s popolnostjo zaves, ki jo je razgrnilo med sceno in gledališčem, omogočilo vpogled za zaveso.

Silvo Zapečnik

Obvezno čtivo za odločevalce o ljubljanskih vojaških sodbah

Te dni sem presenečen in presunjen prebral v poletni trojni številki DIALOGOV (7-8-9) odlomek z naslovom **V primežu revolucije** iz knjige predvojnega slovenskega učitelja, potem pa uglednega partizana, rezervnega generalmajorja JLA, nekdanjega komandanta Gubčeve brigade, komandanta 3. operativne cone, komandanta 9. korpusa in načelnika glavnega štaba NOV in PO Slovenije, Lada Ambrožiča-Novljanca **Po čem je zmaga**. Gre za spominska razmišljanja, ki bodo že v začetku letošnje jeseni izšla pri Založbi Obzorja v Mariboru. Ne vem, kdaj so uredniki Dialogov pripravljali to kakovostno številko obsežnega „poletnega branja“, kot so sami napisali na platnice, namreč, ali v času procesa proti Borštnerju, Janši, Tasiću in Zavrlu ali že prej, ampak z objavo Novljanca so vsekakor zadeli v živo. Tega so se očitno zavedali, saj so Novljanov odlomek dali tako rekoč v uvod številke oziroma takoj za krajšim blokom poezije. Prav je, da so ravnali tako, tudi zato, ker bo Ambrožičeva knjiga izšla pri Obzorjih, ki že od nastanka zalagajo revijo Dialogi, predvsem pa je poglavje V primežu revolucije tako jasno, pošteno in z globoko politično modrostjo napisana izpoved, da česa takega že dolgo nisem bral, čeprav so mi monografije slovenskih partizanskih brigad in spomini nekdanjih partizanov moje posebej priljubljeno branje (mogoče zato, ker sam zaradi mladosti ničesar nisem imel s partizanstvom, pa še v takem kraju sem preživljal otroštvo — na Dravskem polju — da tako rekoč vso vojno vsaj podnevi nisem videl niti enega samega partizana). Te vrste pa pišem tudi zato, ker se bojim, da recenzija poletnih Dialogov, ki jih sicer kakor druge naše revije zlasti književni listi redno recenzirajo, ne bo dosegla niti dovolj niti pravih naslovnikov (v sežeti recenziji se pač ni mogoče podrobneje posvetiti povzetkom posameznih objavljenih prispevkov). S tem pismom bralcem torej želim posebej opozoriti na Novljanov spis. Med te bralce pa bi se naj nujno morali uvrstiti tudi odločevalci o sodbah pred ljubljanskimi vojaškimi sodiščem. Se več! To pisanje slovenskega generala JLA in partizanskega poveljnika bi moralo vojaškim oblastem, njihovi justici in tudi vrhovnim

jugoslovanskim politikom postati to poletje, ko odločajo o ljubljanskih sodbah, tako rekoč predpisano obvezno branje.

Nič jim namreč ne pomaga nenehno zatrjevanje, kako zakonit je ves postopek, zakaj dreyfusovski ljubljanski proces je le čisto drobcena konica ledene gore, ki vsa tiči v mračnih globinah zgodovine odnosa jugoslovanske države in armade do slovenske vojske. To je meni, ki nisem še nikoli služil nobene vojske in je, upam, tudi nikoli več ne bom, to vroče poletje v Dialogih odkril Lado Ambrožič-Novljan, na katerega se kot laik v teh rečeh pač moram in, hvala bogu, tudi morem do kraja zanesti. Žal tu seveda ne bom mogel povzeti vsega, kar je avtor o tem napisal „V primežu revolucije“, a že to, kar bom skrajno skopo povzel, je grozljivo pričevanje o tem, kako so uničili slovensko vojsko v okviru JLA. „Le to naj ponovno potrdim, da je imela naša armada (seveda slovenska armada, podčrtal FF),“ piše Novljan, „sedem divizij, nad trideset brigad, posebne tankovske in topniške enote, sijajno oskrbovalno organizacijo in popolno poveljniško sestavo. Vse enote od brigade navzgor so bile radijsko povezane, imeli pa smo še posebno organizacijo kurirske službe, ki je bila razpredena po vsem slovenskem etničnem ozemlju...“ Od tod dalje bom zaradi skopo odmerjenega prostora navajal iz Novljanca le drobce: „Že v enem od prejšnjih poglavij sem govoril o načinu, kako je bila likvidirana slovenska osvobodilna armada (podčrtal FF). Borci si seveda niso znali razlagati, zakaj je bilo to potrebno; zakaj je bilo potrebno izničiti tvorbo, ki je bila tako življenjsko nujna za ohranjanje svobode in za gojitev občutka varnosti. Borci sicer niso javno reagirali, a lahko je bilo opaziti njihovo razočaranje in skrajno nezadovoljstvo. Občutek, da so razpustili slovensko partizansko vojsko na način, ki nikoli ni bil pojasnjen, je bil občutek izmanevriranega... Omenim naj še,“ piše nekaj dalje s trpko možato odkritosrčnostjo Novljan, „kaj so doživljali in kako so se v armadi uveljavljali naši najvišji poveljniki. General Dušan Kveder-Tomaž je bil zagotovo eden najboljših jugoslovanskih častnikov, toda zaradi neupravičenih napadov in

nasprotovanja v armadi ni dolgo vzdržal; zapustiti je moral vojsko in se posvetiti diplomatski službi, kar je bila velika izguba za Jugoslovansko ljudsko armado. General Jaka Avšič, zelo ugleden mož slovenske osvobodilne epohe, sposoben vojak visokih moralnih kvalitete, je moral zapustiti vojsko, ker se je v njej zaradi intrig slabo počutil. Za nekatere slovenske visoke poveljnike je bilo sploh dolgo časa vprašljivo, ali naj jih ustrezno uvrstijo med jugoslovanske generale ali ne...“ In če si za zadnji grenak požirek ponižanja slovenskih partizanskih vojakov v JLA preberemo pri Novljanu še sramotno epizodo, kako so njega in Kvedra nekoč dobesedno izgnali iz vojaškega lovišča pri Sremski Mitrovici, ko jima je neki kapitana (generaloma! op. FF) prišel „vključno“ (piše Novljan brez narekovanja) sporočiti, da naj se odstranita, ker da prideta sem loviti Gošnjak in Ranković... potem si jaz, ki sicer nimam pojma ne o teoriji ne o praksi JLA, še zlasti pa ne o njeni hierarhiji, ne morem pomagati, če se mi pologoma že leta in leta razkriva (poudarjam, nisem bral samo strokovno in publicistično odličnih Janševih spisov, ampak tudi Avšiča, Pehačka itd.), da „Janšev proces“ sploh ni nekaj samo današnjega, predvsem pa ni nekaj osamljenega, ampak gre za dolg, tih, globok, grd in nevaren proces med JLA in slovenskimi vojniki in slovensko vojsko, zaradi katerega seveda niso mogli pozapreti slovenskih partizanskih generalov, zdelo pa se jim je očitno dovolj netvegano zapreti nekega slovenskega zastavnika (kako je moralo biti v taki JLA šele zastavniku Borštnerju?) in tri novinarje oziroma publiciste. Če se imajo armadni ključni odločevalci za marksiste, in o tem, da se imajo, sploh ne dvomim, potem bi jih bilo treba vprašati, kako so mogli rastočo slovensko averzijo do nekaterih pojavov v JLA tako fenomenalno neznanstveno, nedialektično, nezgodovinsko in ne nazadnje tudi politično osamiti, zvesti na vojaško-juridični prestopok štirih relativno mladih ljudi, ko pa vendar problem globoko tli že od NOB sem in bi torej moral že davno doživeti ne samo svoj prelomni „Brionski plen“ (kot sta ga doživela Ranković in Udba), ampak tudi temeljito poli-

tično, zgodovinsko, sociološko in politološko znanstveno razčlenbo. O tem bi se bili morali že zdavnaj dogajati dolgi znanstveni simpoziji in okrogle mize (za katere vsekakor ne bi bilo škoda denarja), o tem bi morale biti napisane že debele in pomembne knjige! Tako bi vsaj jaz razumel dobro voljo, skrb za usodo Jugoslavije in JLA, politično modrost in marksistični znanstveni pogled na svet armadnih komunistov in marksizma. Ker pa vsega tega ni, so pa zopori, sodbe, besedenje o kontrarevoluciji in specialni vojni, si tega pri vsej svoji socialistični in samoupravni zavesti ne morem razlagati drugače kot tako, da si je nekdo armado preprosto v trj državi prilastil kot svoj dedni fevd, o katerem sploh ni dopustna nikakršna javna razprava. Predvsem pa naj bi očitno o tem ne smeli razpravljati Slovenci, ki so menda po logiki vrhov JLA in tistih, ki stoje za njimi, v nekakšni nam neznan „delitvi dela“ (beri: razdelitvi političnih resorjev in moči) od JLA odrinjene. Edino, kar Slovenci smejo, je menda to, da armado „ljubijo“, spoštujejo, z njo krasno sodelujejo v krajevnih skupnostih in občinah, za kajki skupaj delajo na podežlju in zlasti v obmejnih krajih udarniško ceste, mostove, prirejajo proslave, skupaj jejo partizanske golaže iz kotlov SLO — in seveda plačujejo velikanski državni in armadni proračun. Najkompetentnejši slovenski politiki danes javno opozarjajo, da je „proces Janša“ zadobil nevarna politična razsežja; pa ne le zaradi spolitiziranosti nas, slovenske „ulice“, bi si upal dodati, ampak predvsem zato, ker Slovenci brez upa zmage že desetletja skušamo in moramo razčistiti nekatere temeljne stvari z armado (jezik itd.) in potemtakem z ljubljanskimi obsojenci nismo tako evforično solidarni zaradi nacionalne zaslepljenosti, ampak, kot nam pretresljivo izpričuje Novljanovo pisanje, čisto utemeljeno. Novljan sam v zaključku spisa pravi: „Končujem razmišljanje o vojni in revoluciji z občutkom, da je moj narod ogrožen.“

France Forstnerič, Maribor

MODERNIZIRANJE V ZNAMENJU ZMAJA

■ Prevajalčev uvod

■ S tretjim odlomkom iz najnovejše knjige sociologa Oskarja Negta zaključujem predstavitev knjige v študentskem časopisu *Katedra*. Na podlagi nekaj pisem, ki sem jih prejel od junija do septembra, in pisem, ki sem jih v tem času odposlal, lahko zapišem drobno upanje, napoved, da bo morda izšla knjiga v celoti v slovenskem prevodu — morda že leta 1990.

■ Medsebojna povezanost treh prevedenih odlomkov deloma omogoča vpogled v Negtovo razvijanje misli, ki je zgrajeno kot preplet zaporedja poglavij in njihovega medsebojnega dopolnjevanja. Prevodu odlomka iz uvoda je sledil prevod dveh delov poglavja o „kitajskem termidorju“, ki je natisnjeno proti koncu knjige. Odlomek, ki ga tokrat objavljam, je del prvega „miselnega eksperimenta“, torej z začetka knjige. Bralec bo brez težav prepoznal tesno povezanost med tem bolj abstraktnim odlomkom in zelo nazornim pripovedovanjem o „kitajskem termidorju“. Postopek bi lahko označili kot heglovsko oblikovanje totalitete, kar pomeni polnost konkretnih določitev, iz začetne abstraktne gmote doživetij, prebliskov in misli.

■ Novo poglavje se začne zmeraj na točki, ko je v predhodnem poglavju misel razvita do mere, ki omogoča postavitev novega problema, problema, ki je nato obdelan v naslednjem poglavju. Zato se prevod tokrat začneja z zadnjima dvema odstavkoma predhodnega poglavja.

■ Za lažjo vmetitev prevedenega odlomka navajam naslove vseh štirih poglavij, na katere je razdeljen prvi del „miselnega eksperimenta“:

1. O politični uporabni vrednosti zgodovine (strani 89—95)
2. Utajitev in potlačitev. Problem nepredelane preteklosti (strani 95—108)
3. Ujetitve; vprašljive oblike zgodovinskega učenja (sovjetski primer) (strani 108—128)
4. Socialnokulturno učenje v ugodnih okoliščinah (strani 128—148)

■ MISELNI EKSPERIMENTI. PRVI DEL

■ MOŽNOSTI IN BLOKIRANJA ZGODOVINSKIH UČNIH PROCESOV

1. poglavje: O politični uporabni vrednosti zgodovine

■ /zadnja dva odstavka poglavja, strani 94—95/

■ /... Neposredno smo se dotaknili/ problema možnosti in meja zgodovinskega učenja. Če kategorije o ciklih boja in učenja, ki jih je Michael Vester razvil ob procesu političnega konstituiranja industrijskega proletariata, prenesemo na celotno družbo,² tedaj se sodobna kitajska družba ubada s temeljno dilemo: strategija napredovanja, s tipičnimi oblikami koncentracije družbenih sil pri reševanju posameznih problemov (kot to kažejo različne, kar naprej ponavljajoče se kampanje), je bila bistveno določena s politično zavestjo, ki so jo zaznamovali ciklusi boja; instituciji partije in države, način delovanja javnosti in vzgoje imajo še danes poteze tega zgoščevanja časa z bojem, ki je usmerjen k določenemu cilju. Toda s politiko modernizacije se začneja ciklusi učenja, ki sledi povsem drugim pravilom in je bližje strukturi „dolgega marša“ kot kampanjam in kulturni revoluciji. Sprstitev prisilnega družbenega konsensa, ki se je boji partija in ki se ne navaja po naključju najbolj jasno

tam, kjer so potrebe po avtonomiji najbolj močne (npr. na univerzah in pri narodnostnih manjšinah), je eden osrednjih pogojev za razširitev možnosti kolektivnih učnih procesov; kajti šele diferenciacija in samoregulacija družbenih področij zagotovita takšnim učnim procesom njihove specifične oblike predmetnosti, ob katerih /an denen— v katerih, tudi: s katerimi/ lahko poteka živa menjava med subjektom in objektom. Kolektivno učenje je sestavljeno iz treh elementov: gradnje novih struktur komunikacij, oblikovanja teorij in razvoja medijev političnega izražanja. Kjer eden od teh elementov manjka ali je iz strahu pred zlomom prisilnega političnega konsensa oviran pri svojem razvoju, se izgubijo učne motivacije ali pa so preusmerjene k nadomestnim objektom.

■ Dilema sodobne kitajske družbe je torej v tem, da strah partijskih in državnih birokracij, da bi na stežaj odprt dostop do zgodovine lahko bil razumljen tudi kot zahteva po predelavi lastne preteklosti, časa kulturne revolucije, hkrati blokira vse učne procese, ki se usmerjajo proti prihodnosti. Ker ni nič predelano in racionalno obvladano, je vsak korak, ki ga stori politika modernizacije, obarvan s strahom pred vrnitvijo utajenega in potlačena.

2. poglavje: Utajitev in potlačitev. Problem nepredelane preteklosti

■ „Veliko Proletarsko kulturno revolucijo“ občutijo še zmeraj kot družbeno katastrofo, ki jo hočejo v njenih konkretnih okoliščinah toliko bolj izrecno stlačiti iz sodobne zavesti, kolikor je mogoče vedno bolj jasno spoznati, da družbi tega travmatičnega dogodka niso storili od zunaj (kar je bil denimo napad Japoncev), temveč žrtve in storilci živijo drug ob drugem. Očitno je zmeraj najbolj težavno racionalno predelati preteklost tedaj, kadar aktivni in z dopuščanjem udeleženi storilci slovo od preteklosti dokumentirajo z delom v sedanjosti. To velja za razmerje Nemcev do nacionalnega socializma ravno tako kot za /razmerje/ Rusov do stalinizma in Kitajcev do kulturne revolucije; obstajajo pa tudi odločilne razlike. V primeru nacionalnega socializma so propadle vse organizacije, ki so temu zgodovinskemu zločinu podelile oblastno pristojnost. Na to je mislil Adorno, ko je svaril pred tem, da bi pozornost usmerili samo na neonacistične organizacije, in formuliral tezo, da „mora ohranjanje nacionalnega socializma v demokraciji /veljati; O. N./ za potencialno bolj ogrožajoče kot ohranjanje /obakrat Nachleben — poznejše življenje/ fašističnih tendenc proti demokraciji.“^{3A} V Sovjetski zvezi in na Kitajskem pa travmatični kompleks, s katerim ima opraviti vsakokratna nepredelana preteklost, ne učinkuje samo podtalno, socialnopsihološko, temveč so partije, ki so predvsem odgovorne za zločine v preteklosti, ostale nespremenjene v svojih strukturah in same opravljajo stražarsko nalogo glede strategij utajitve in potlačitve; izolirane posameznih dejstev in **personalizacija** sta pri tem osrednji izrazni obliki te institucionalne obrambne strukture, zato lahko tolmačimo kot znamenje legitimacijskih težav to, da je bila za ohranitev kontinuitete moralne nedotakljivosti partije celo izrečena misel, da med kulturno revolucijo partija v strogem pomenu sploh ni več obstajala. V tej zvezi se zdi bolje priznati začasen ne-obstoj partije, kot podvreči dvomu moralno integriteto. Vendar travmatično izkušenih dogajanj med kulturno revolucijo ni mogoče pozabiti z organiziranim zagonom k moderni Kitajski, niti ni mogoče pridobiti dodatne energije za obvladovanje sodobnih problemov z demonstrativnim distanciranjem od tistega časa. Z besedno igro so nas nekateri sogovorniki skušali preslepiti,

kako nerazjasnjeni so pogoji nastanka tega časa: Vi ste imeli „voditeljevo bando /Führerbande/“, mi pa „bando štirih /Viererbande/“ /izgovorjava je v nemščini skoraj enaka/. „Tako je prisotna, kot da bi moč in vpliv teh štirih ne bila zlomljena. V skoraj vsakem pogovoru imajo legitimacijsko funkcijo.“ (Dnevnik, 4. junij)

■ V igri je kompleksen socialnopsihološki mehanizem, ki proizvaja kolektivna učna blokiranja, ki jih čustveno razpoložene ljudi v „sramožljivi družbi“ samo še krepi. Ljudje se sramujejo tega, kar je bilo storjeno v imenu revolucije, hkrati pa razbremenijo partijo krivde za ta dogajanja in s težavo v kritiko kulturne revolucije vključujejo narcistično zaseden^B vzvišeni ideal Mao Zedonga, s katerim Kitajci še zmeraj povezujejo odpravo svojih ponižanj in kolonialnega izkoriščanja. Tako je politika modernizacije otovorjena z dvema socialnopsihološkima obrambnima mehanizmoma, ki ju sestavljajo poskusi razbremenitve od motečih izkušenj: **utajitvijo** in **potlačitvijo**. Eden je usmerjen k izogibanju zaznavanja zunanje realnosti, ki je moteče, torej povezano z neugodjem, drugo proti zaznavanju vzgibov lastnih gonov, ki povzročajo neugodje. Potlačene so želje po anti-birokratski osvoboditvi, ki so bile tudi zastavljene v kulturni revoluciji in ki so, kakorkoli sprevernene in zlorabljenе, še naprej učinkovite kot delovni motivi. Utajeno je, da so organizacije in državne ustanove, ki so odgovorne za to sprevernitev, še naprej v bistvu nespremenjene.

■ Med najpomembnejše mehanske potlačitve spada na Kitajskem prehitvejoča pripravljenost za javno izpovedovanje napak. Dejansko je skoraj vsak, s komer smo govorili, takoj poudaril, da je tudi on delal napake. Celotno žrtve, ki jim ni bilo mogoče pripisati nobene krivde, so se hitro prepustile ritualnim kontekstom javno dopuščanih in zaželenih izpovedovanih napak. Če se o napakah govori s tolikšno pripravljenostjo, kmalu usahne specifični spoznavni interes za natančno raziskovanje pogojev za delanje napak. Ta univerzalna razbremenitev odgovornosti je hermetična samozaščita. Sprva se pojavlja kot abstraktna druga stran prav tako hermetične pozicije tistih, ki nikoli ne bi priznali, da so delali napake, temveč trdijo, da so zmeraj bili samo žrtve.

■ V tej pripravljenosti za izpovedovanje napak je socialnopsihološko utemeljeno, kar bi lahko označili kot

nesposobnost za žalovanje. Velja tako za institucije in organizacije, s katerimi so se ljudje močno emocionalno identificirali, kot tudi za osebe, ki reprezentirajo ideale jaza. Ločitev od njih je sprejeta kot nekaj samoumevnega in mehničnega, kot da se pri tem nikoli ne bi prepoznali v lastnih potrebah in interesih. Generalni sekretarji in predsedujoči v partiji, ki so obvladovali družbeno dogajanje, nenadoma postanejo ne-osebe. Z njimi se ne spoprimejo aktivno, temveč jih izbršijo iz kolektivnega spomina. In nekega dne izginejo celo nagrobni napis. Ta oblika slovesa brez žalovanja se morda v Sovjetski zvezi razlikuje od tega, kar se dogaja na Kitajskem; načeloma pa so si dogajanja zelo podobna.

■ Nenavadno je, da izgon številnih intelektualcev v času kulturne revolucije, ki so bili zazidani v privatno življenje, ni privedel do tega, da bi iz lastne sile za sprijem s to ločitvijo od javnih institucij začeli naskrivaj naprej producirati. Po njihovi rehabilitaciji bi smeli pričakovati, da bodo njihovi predali prekipovali od rokopišev. Praviloma je bilo to pričakovanje zmotno. Motivi njihovega pisanja so bili očitno tako močno povezani z institucionalno potrditvijo, zahtevami družbene celote, da so bili z ločitvijo od te javnosti tudi ob lastni delovni motiv. V načinu obstoja se pomembno razlikujejo od evropskega intelektualca. Produktivni način kitajskega intelektualca ostaja usmerjen k družbi, in odepitev od nje proizvaja hronitev subjektivne zmožnosti izražanja.

■ Nobeno še tako intenzivno ukvarjanje /Arbeit/ s prihodnostjo ne zmore ukrotiti duhov preteklosti. Vem, da je problematično uporabljati individualno vedenje kot ponazoritveno gradivo za kolektivne načine reagiranja. Kljub temu je najbrž to, kar je Freud zabeležil v nekem miselnem eksperimentu, uporabno za razlago ohromelosti sodobne kitajske družbe, ki je v veliki meri določena z energijami utajevanja in potlačevanja. Da bi lahko posebnosti duševnega življenja nazorno prikazal, prevedel Freud, na primeru mesta Rim, **historično zaporedje v hkratnosti v prostoru**. Če izhajamo iz tega, „da v duševnem življenju ne more utoniti nič, kar se je enkrat oblikovalo, da ostane vse nekako ohranjeno in je v primeren okoliščinah, denimo z dovolj daljnosežno regresijo, lahko znova spravljeno na plan“^{4C}, tedaj bi si lahko predstavljali, da obstoji današnji rim iz skupka slojev in naloženosti vseh zgradb in ustanov, ki so bile kdajkoli v tem mestu. Zgodovina prizvame s tem prostorsko podobo: Panteon in Koleseum ob templju katoliškega Jupitra, cerkvah in renesančnih stavbah, zgradbe in zidovi vrinjeni drug v drugega kot na kak-

šnem arheološkem izkopavališču. Freud izvede ta fantastični miselni eksperiment, da bi s prostorskim predstavnim kontekstom pojasnil, kako „duševna preteklost“ štrli v sedanost človeka in kakšne blodnje in premešitve izkusi, če ni obdelana v zavestnem učnem procesu.

■ Današnja kitajska družba ima poteze te konstruirane podobe mesta, na kateri je časovno zaporedje razvojnih stopenj preoblikovano v prostorsko hkratnost. Čeprav moramo Freudovo skepso, da lahko s takšno nazorno predstavitvijo razjasnimo kompleksnost duševnega življenja, še okrepiti, ker moramo psihična dogajanja prevesti znova nazaj v družbenost, so njegova opozorila za ravnanje z zgodovino vendarle pomembna v eni točki: samo družbeno zavestno, kolektivno delo zmore odpraviti srhljivo prisotnost /Gespensterdasein/ preteklosti, ki križa sedanja načrtovanja prihodnosti. Blochov stavek: „Zgodovina se ne ponavlja; kjer pa nekaj ni postalo zgodovina in ni bilo zgodovinsko, se vsekakor ponavlja“, natanko zadene to socialno-psihološko dejstvo arhaičnega vračanja potlačenega. Samo to, kar je bilo zgodovinsko donošeno v svojih konkretnih oblikah, kar je bilo izčrpano v svojih možnostih in je z voljo in zavestjo postalo priznana in sproščena /unbefangen-samoumevna/ sestavina kolektivne zavesti, lahko uvede produktivno zgodovinsko učenje. Spravljanje kulturne dediščine v sodobne družbene oblike /Gestaltungen — oblikovanosti, tvorbe; izraz „oblika“ pomeni to zmeraj v zvezi z družbo, družbenostjo; kadar pa gre za izražanje in sporočanje, pa je „oblika“ identična s „formo“/ je osrednje odvisno od načina javne uporabe zgodovine, ki samo v določenih okoliščinah razvije učne impulze.^{5D} V navedenem Freudovem miselnem eksperimentu je vsebovana ta ideja učenja:

■ „Morda bi se morali zadovoljiti s trditvijo, da preteklo lahko ostane ohranjeno v duševnem življenju, nobene muje ni, da bi moralo biti uničeno. Vsekakor je možno, da je tudi v psihičnem marsikaj starega — po normi ali izjemoma — tako zelo zabrisano ali potrošeno, da tega z nobenim procesom ni mogoče obnoviti ali oživiti, ali da je ohranitev vobče vezana na določene ugodne okoliščine. To je možno, toda o tem ne vemo ničesar. Samo tega se smemo držati, da je ohranitev preteklega v duševnem življenju prej pravilo kot čudna izjema.“^{6E}

■ Ohranitev preteklega je tudi v družbi prej pravilo kot izjema. Zgodovinsko učenje postane javni problem zmeraj, kadar je obstoječa organizacijska struktura neke družbe s krizami postala vprašljiva in postajajo prepoznavne perspektive rešitve, ki ima prihodnost. Po vsebini je predstava o zgodovinskem učenju, ki živi od protesta proti mitični prisili k ponovitvi, seveda tako stara kot zgodovinopisje samo; to zazveni že v metodični skromnosti, s katero formulira svojo nalogo prvi zgodovinopisec, ki je opustil /ausbrechen — zapustiti, prebiti se drugam, prelomiti z nečim ali smer/ mitološko prepletanje zaporedij rodov, Herodot (Cicero ga ljubkavalno imenuje „pater historiae“), „zapisati posamezna poročila na podlagi slišanege“, **pripovedovati samo to, kar je pripovedovano**, ne da bi vrednotujoče ločeval resnično in napačno.^F Z zapisovanjem pripovedovanega, z reševanjem zgodovinskih procesov, vsakdanjih dogodkov in kulturnih dosežkov pred pozabo postane hkrati prepoznaven njegov politični interes za sedanost, da bi grškemu ljudstvu, z možnimi Atenami na čelu, ustvaril zavest o lastni moči pred navidezno premočnim perzijskim cesarstvom. Herodot ne pravi, da se lahko iz zgodovine učimo; vendar ne more biti naključje, da je njegovo delo nastalo v fazi zgodovinskega preloma, v tistem obdobju začenjajoče se grške zgodovine, v katerem očitno ni bilo nujno, da bi ljudi izrecno opozarjali na možnost učenja iz preteklega.

Prevedel: Igor KRAMBERGER

(nadaljevanje prihodnjik)

opombe

- 2 Michael Vester, *Die Entstehung des Proletariats als Lernprozess. Zur Soziologie der Arbeiterbewegung*, Frankfurt 1970.
- 3 Theodor W. Adorno, *Was bedeutet: Aufarbeitung der Vergangenheit?* Poročilo o konferenci vzgojiteljev 6. in 7. novembra 1959 v Wiesbadnu. Izdal Deutscher Koordinierungsrat der Gesellschaften für Christlich-Jüdische Zusammenarbeit, Frankfurt/M. b. l., str. 12.
- 4 Sigmund Freud, *Studienausgabe*, IX. zv., Frankfurt 1982, str. 201.
- 5 Brez zavestne predelave ni mogoče doseči nobenega „normaliziranja“ v odnosu do travmatično izkušenih zgodovinskih dogodkov. Glej o tem: Jürgen Habermans, „Wom öffentlichen Gebrauch der Historie“, v: isti, *Eine Art Schadensabwicklung*, Frankfurt/M 1987, str. 137 n.
- 6 Sigmund Freud, n. n. m., str. 204.

prevajalka pojasnila

- A Adornov referat „Kaj pomeni: predelava preteklosti?“ je dostopen v: isti, *Gesammelte Schriften* 10.2 = *Kulturkritik und Gesellschaft II*, Frankfurt 1977, str. 555 do 572. Uvrščen je v zbirko devetih „kritičnih modelov“ z naslovom *Eingriffe*.
- B Z izrazom „zaseden“ je preveden nemški izraz „besetzt“. Prevajalki Freudovih *Metapsiholoških spisov*, Ljubljana 1987 (zbirka *Studia humanitatis*), str. 29, predlagajo za prevod izraz „investirati“, kar pa se v danem kontekstu ne zdi najbolj primerno.
- C Freud je ta „miselni eksperiment“ zapisal v svoji knjigi *Nielagodie v kulturi*. Dostopen je srbohrvaški prevod v: isti, *Odabrana dela*. Knjiga peta: *Iz kulture i umetnosti*, Novi Sad 6. 1981. Navedek najdemo na strani 268.
- D Navedena Habermasova knjiga je označena dodatno še: *Kleine politische Schriften VI*. Peta knjiga drobnih političnih spisov je že predmet obravnave tudi v slovenskih družboslovnih razpravah, prim. pojasnilo L, medtem ko za šesto še nisem našel omemb.
- E Navedek najdemo v srbohrvaškem prevodu Freuda na strani 272.
- F Herodot, *Zgodbe 1. in 2. del*, Ljubljana 1953, 1955. Izbor je izšel tudi v zbirki *Kondor* (št. 44).

NAROČAM KATEDRO

Ime in priimek

Naslov

Poklic

KATEDRA, Tyrševa 23, 62000 Maribor

Gobe kot sredstvo revolucionarnega boja

Jesen je višek gobarske sezone. Nabiranje in prava gob je koristen hobi, če služi revolucionarnemu boju, pa sploh. Da bi bilo gobarstvo revolucionarno, pa mora izpolnjevati določene zahteve, kajti ni vsak gobar že kar revolucionar, pa tudi vsak revolucionar še ni avtomatsko gobar.

Revolucionarno gobarstvo ima lahko dokaj raznolike namene:

1. normalno prehranjevanje revolucionarjev,
2. inspirativno prehranjevanje revolucionarjev,
3. pomoč pri zasliševanju kontrarevolucionarjev, ipd.,
4. onesposabljanje kontrarevolucionarne žive sile,
5. nekonvencionalni nameni, če služijo revoluciji.

Prva in zadnja točka se le nematno razlikujeta od običajnega, torej nerevolucionarnega gobarstva, zato se ju bomo dotaknili le nežno. Normalno prehranjevanje revolucionarjev v zvezi z našim predmetom zajema jedi iz gob oz. z dodatkomi jih. Gobe, ki pridejo v poštev, morajo biti užitne ali pogojno užitne (pri teh morajo biti izpolnjeni pogoji užitnosti) in pripravljene na kar se le da zdrav in očusen način. Gobe vsebujejo precej kvalitetnih beljakovin in mineralov, vendar so razmeroma težko prebavljive, zato z njimi ne smemo pretiravati. Nekonvencionalni nameni uporabe gob so npr. izdelava kadih iz neke vrste drevesne gobe, izdelava insekticidov (poljubno strupeno mušnico narežemo, prelijemo z mlekom, po želji dodamo sladkor in prevmemo; nastavimo v primerno posodo na mesto, kjer se radi zadržujejo insekti), zdravljenje nekaterih bolezni, če zmanjša konvencionalnih zdravil (prosojna črnivka, *Psathyrella hydrophila*, znižuje količino krvnega sladkorja in deluje podobno kot insulin, kar lahko pomaga revolucionarjem s sladkorno boleznijo), itd.

Znano je, da imajo nekatere gobe halucigen učinek, zato pridejo v poštev kot inspirativno sredstvo. Pri tem pa je treba paziti, da ne zaužijemo prevelike količine, kajti nekatere od gob s psihoaktivnim učinkom so strupene, pa tudi sicer se lahko premočna „zadetost“ kaj hitro sprevrže v „bad trip“. Če želimo privediti kreativno seanso z gobjimi inspirativnimi sredstvi, moramo vsekakor poskrbeti za konstruktivno vzdušje, kajti le tako bo uspeh zagotovljen. Ker mnoge od psihoaktivnih gob tudi pospešujejo prebavo, obenem pa nekatere zmanjšujejo napetost in možnost zavestne kontrole sfinkterja (anale krožne mišice), je treba poskrbeti za bližino WC-ja, kajti v nasprotnem primeru utegne priti do neprijetnih in nadvse smrdljivih posledic.

Gobe, ki so najbolj primerne za inspirativne namene, so: rdeča mušnica (*Amanita muscaria*), panterjeva mušnica (*Amanita pantherina*), gnojna gologlavka (*Psilocybe merdaria*) in njej podobna rbska gologlavka (*Psilocybe sericea*), olivni govar (*Panaeolus sphinctricus* var. *minor*) in njegovi zlički.

Rdeča in panterjeva mušnica sta zelo pogosti gobe, ki ju ni treba posebej predstavljati. Na voljo sta od začetka poletja do pozne jeseni. Aktivne substance v obeh so: ibotenska kislina, muskarin, muskazon, muskarin in še nekaj snovi. Količina učinkovin je lahko glede na čas, rastišče itd., zelo različna. Vsekakor moramo biti pri uporabi skrajno previdni, kajti prevelika količina učinkovin deluje strupeno, izjemoma lahko celo smrtno nevarno. Pred uporabo je gobe priporočljivo olupiti, koristni pa tudi krajša termična obdelava (kuhanje, pečenje, praženje, itd.), kajti tako so gobe lažje prebavljive in manj izzivajo bruhanje. Čeprav surovi mušnici bolj „zadeneta“, priporočam, da z njima pripravite kako toplo jed, po možnosti z dodatkom maščobe, ki olajšuje absorpcijo nekaterih učinkovin. Obe mušni-

ci začneta delovati čez 15 min. do 2 uri. Znaki so obilnejše izločanje sline, upočasnitev bitja srca in zožene zenice. Pojavijo se tudi motnje ravnotežja, „spid“, halucinacije, itd. Pogosta je driska. Če smo zaužili preveč gob, se pojavi slabost in dušenje. V tem primeru moramo nemudoma bruhati (pomagamo si s kozarcem tople, močno slane vode in draženjem goltanca), v hujših primerih pa vzeti še atropin (čist intravenozno ali intramuskularno — z injekcijo; če nimamo čistega atropina, pojemo 2 do 3 plodove voljeje češnje, ki jih lahko nabereimo v nravi in jih je priporočljivo imeti za vsak slučaj pri roki, če se odločimo za seanso z mušnicami). Piti moramo mnogo tekočine, koristijo pa tudi odvajala in diuretiki.

Gologlavke in govnarji so žal mnogo redkejši gobe. Pri nas je še najbolj pogosta gnojna gologlavka in olivni oz. zadržni govnar. Gologlavko je najti od poletja do jeseni, govnarja pa že pomladi. Obe gobici sta dokaj neuglednega videza. Klobuček obeh je zvonaste oblike in dokaj tanek, lističi so pri gologlavki ozki in razmaknjeni, pri govnarju pa široki in gosti. Premer obeh je le od 1 do 3 cm, bet pa ima celo samo 2 do 4 mm premera in je visok pri gologlavki do 4, pri govnarju pa do 10 cm. V obeh primerih je votel. Gologlavka je slamnatorupne barve, ob mokrem vremenu z rahlo zelenkastimi točenkami, govnar pa sivorjav do olivnozelen. Gologlavka raste na iztrebkih prežvekovalcev, govnar tudi na dobro pognojnih travnikih. Gobi nimata izrazitega vonja in okusa, vsebujeta pa **psilocibin**, ki je po delovanju nekaj med tetrahydrocannabinolom (v „travi“, hašišu . . .) in LSD. Neko vrsto gologlavke imajo mehkiški indijanci za sveto gobo in jo uživajo ob verskih obredih, posušeno pa tudi kadijo. Sintetično pridobljeni psilocibin se uporablja kot bojni strup za začasno onesposabljanje nasprotnika in vnašanje panike med prebivalstvom. Ker sta omenjeni gobe zelo učinkoviti, ne pa tudi nevarno strupeni, je uporaba mnogo bolj priporočljiva kot pri prejšnjih mušnicah. Tudi če z uporabo pretiravamo, so posledice le kratkoročne, do določene mere pa jih ublažimo s pomirjevali. Gologlavke in govnarji „zadenejo“ 30 min. do uro in pol po zaužitju, pri kajenju pa še nekoliko prej, vendar je za enak učinek potrebna precej večja količina. „Zadetost“ kaki 2 uri narašča, nato pa postopoma upada. Celoten „trip“ traja kakih 8 ur, torej nekaj manj kot pri LSD, zunanja znamenja pa so podobna (razširjene zenice, nemir, intenzivne halucinacije, itd.). Po seansi s temi gobicami je priporočljiv počitek, ker človeka duševno, pogosto pa tudi telesno, precej utrudijo. Če smo se odločili za oralno uživanje gologlavk oz. govnarjev, priporočam uživanje surovih gob, ki jih poplaknemo z manjšo količino kvalitetnega žganja (tako prej „zadene“).

Psihoaktivno delovanje omenjenih gob je lahko tudi učinkovit pripomoček pri zasliševanju pripadnikov kontrarevolucionarnih sil, pri indoktrinaciji, „pranju možgan“ in drugih vrstah psihične manipulacije, ki jih počnemo z ujetimi kontrarevolucionarji, pa bi iz njih izvlekli podatke oz. usmerili njihovo bodoče delovanje v našo korist. Seveda pa mora biti uporaba gob v tesni povezavi s strokovnim ravnanjem izpraševalcev in psihooperatorjev. Zaradi relativne redkosti psilocibinskih gob in njihovega blagodejnega učinkovanja na revolucionarje bomo te le izjemoma aplicirali na kontrarevolucionarjih. Bolj pridejo v poštev prej omenjene mušnice, pa gobe z veliko vsebnostjo muskarina, npr. rdečkasta razcepljenka (*Inocybe patouillardii*) — posebej primerna je zato, ker raste tudi v parkih, pod lipami in na drugih dostopnih mestih sredi urbanega okolja), pobeljena livka (*Clitocybe dealbata*) in podobne gobe. Moramo pa biti pri aplikaciji le-teh skrajno previdni, sploh, če želimo, da obde-

lovani kontrarevolucionar ostane pri življenju. Če se izkaže, da smo pretiravali, ravnamo enako kot pri že prej opisani „overdози“ rdeče in panterjeve mušnice, le da povečamo količino atropina oz. voljeje češnje (*Atropa belladonna*). Opozoriti velja še na eno varianto usodnega vplivanja na kontrarevolucionarje, namreč na težnjo k insulinemu šokom, ki ga lahko insceniramo s pomočjo velike količine že omenjenih prosojnih črnivk.

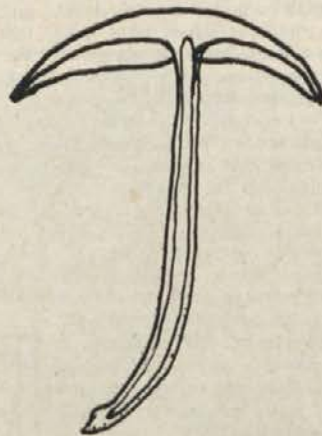
Najpomembnejša pa je za revolucionarne gobarje tista dejavnost, ki ima za cilj onesposabljanje kontrarevolucionarne žive sile. Onesposabljanje je lahko množično ali individualno. O množičnem onesposabljanju govornimo takrat, kadar hkrati onesposobimo mnogo pripadnikov kontrarevolucionarnih organizacij, ki je posebej učinkovito, če nam jame kar posamezne snote vrh. Individualno pa onesposabljam posameznega kontrarevolucionarja, še najraje tiste z vrhovi kontrarevolucionarne hierarhične lestvice.

Tudi intenziteta onesposabljanja je lahko dokaj raznolika, prav tako trajanje. Glede intenzitete ločimo delno in popolno onesposabljanje, glede trajanja pa kratkoročno, srednjeročno in definitivno onesposabljanje.

Delno onesposabljanje otežuje kontrarevolucionarno živo silo pri izvajanju kontrarevolucionarnih aktivnosti, popolno pa ga povsem onemogoči. Kratkoročno onesposabljanje onesposobi živo silo za krajši čas, nekako do enega tedna, dolgoročno za daljši čas, definitivno pa za na vekomaj. Zavedati pa se moramo, da je faktor našega tveganja v primeru, da nas odkrijejo, premo sorazmeren intenziteti in trajanju onesposabljanja, in moramo zato skrbno pretehtati, za kakšno verzijo se bomo odločili.

Preden gremo v akcijo, moramo pripraviti vse potrebno za to, da njeni objekti, se pravi, kontrarevolucionarna živa sila, vsaj v trenutku konzumiranja gob ne vedo za svoj dejanski položaj, namreč za položaj objekta akcije revolucionarnih gobarjev. O nekaterih možnostih, kako to doseči, ter o posebej priporočljivih gobah, pa v naslednji številki Katedre. Do takrat pa: lep pozdrav in koš poljubčkov vam pošilja vaš dežurni fungolog

JACKS

„MARŠ“ v boljše čase

Čeprav se nad nami neprestano zgrinjajo temni oblaki in nas stiska pri srcu ter spretava srh ob gledanju TV grozljivk (dnevnik), se nekje prav pri robu vidnega horizonta odpira majhen košček jasnega neba, ki morda obeta v bližnjih ali daljnjih časih tudi nekaj sonca.

„Eppur si muove“, bi rekli. Skupščina RTV je sprejela glavne pobude „alternativcev“ in na svoji seji v petek, 30. septembra se je zgodil dolgo pričakovani čudež. Predlog za širitev slišnosti Radia Student je bil sprejet. Pa ne samo to, sprejet je bil tudi predlog mariborskega MARŠ-a za določitev frekvence, bogovi pa so uslišali celo prošnjo za razpolaganje z linkovsko zvezo Ljubljana — Maribor za cele tri ure dnevno!

S tem seveda vse zapreke pred formiranjem neodvisne (mladinske/studente) radiodifuzne mreže še niso za nami, led pa je vendarle znova prebit.

Kaj to pomeni za RŠ in MARŠ?

Ljubljanski Radio Student na svojo tehnično-financijske težave opozarja že od leta 86, ko so napovedali izklop in javno razprodajo odslužene radijske opreme (vključno z vsemi sodelavci Radia Student). Zadnji dve leti so svojo finančno konstrukcijo nekako krpali z reklamami in dotacijami ustanovitelja (Ljubljanske UK) ter seveda z drobižem, ki ga v te namene prispeva širša družbena skupnost. Problem je pač v tem, da team Radia Student pripravlja program, ki je vsaj tako „močan“ kot programi osrednje radijske postaje, vendar mu resnejše delo onemogočajo mizerna tehnika, prostorska utujenost in težave z rednim financiranjem.

Letos naj bi se stvari začele spremenjati. RŠ je šel v akcijo za zbiranje prostovoljnih prispevkov, čez poletje pa so pripravili serijo oddaj na temo širitve slišnosti in aktualnih (akutnih) problemov radia. Akcija je kmalu obrodila prve sadove, saj je kolesarska ekipa, ki je julija dirjala z bicikli od Roške do studija in nazaj, dobila motorizirane okrepitve: Iskra Delta jim je odstopila katro, po zelo ugodni ceni so kupili tudi Lado Nivo, tako da se po dolgoletni suši RŠ-u obeta kar dva reportažna avtomobila.

Glavni urednik Radia Student Peter Barbarič pravi, da ima RŠ v bližnji prihodnosti dva večja načrta: širitev slišnosti in postavitev novega studija (v novih prostorih, seveda!). Širitev slišnosti naj bi bila postopna — najprej se želijo prebiti iz ljubljanske kotline, potem povezati z Mariborom in na koncu pokriti vso Slovenijo (ob pomoči drugih manjših redakcij).

Vsekakor je glavna teža preboja RŠ v kvaliteti njegovega programa — dejstvo je, da brez nesporne kvalitete programa RŠ ne bi imel nobenega resnejšega argumenta v svoj prid. Programsko je RŠ trenutno bržkone najmočnejša radijska ustanova v Sloveniji, kar je seveda pokazal s svojim

poročanjem o aktualnih dogodkih letošnjega peklenskega poletja.

Mariborski MARŠ se rojeva že tako dolgo, da se je bati, da mu bo zaresni porod prinesel nemalo težav. Po zelo uspešnem tridnevem poskusnem oddajanju v maju, je naša pobožna želja, da bi redno oddajal že v oktobru, ostala neuresničena.

Doslej je glavno prepreko predstavljala frekvenca, vse ostalo (dobra politična volja in prijazna mariborska mladež, ki je s samopriskom zbrala razmeroma lep kupček denarja) pa je odpiralo lepe perspektive. Andrej Fištravec, glavni akter boja za MARŠ, je po petkovi skupščini RTV znova optimist. Kaže, da sedaj končno lahko začnejo postavljati studio, katerega oprema je bojda že zbrana. Kar se tiče frekvence pa mora MARŠ (po zapletenih kanalih) dostaviti elaborat o tehničnih zahtevah glede frekvence in oddajnika na TOZD Oddajniki in zveze, kjer jim bodo strokovnjaki velikodušno dodelili frekvenco (v sicer „nasičeni“ frekvenčni mreži mariborskega etra).

Zadnja dva problema, ki jih lahko usoda MARŠ-u vrže pred nos, sta skoraj povsem „subjektivne“ narave: program in financiranje. Brez popolne samostojnosti na teh dveh točkah MARŠ-a ne bo. To je treba vedeti in se temeljito pobrigati za program že vnaprej, da nam ne bi bilo kasneje treba po nepotrebnem improvizirati. Res je sicer, da posamezne redakcije po malem že „migajo“, vendar pa to še ni dovolj — morda bi bila za začetek potrebna medredakcijska povezava z ljubljanskimi redakcijami RŠ.

Toliko lepih obetov imamo za prihodnost, da nas kar postaja strah pred kakšno fronto, ki se še skriva za obzorjem (in ki bi sesula vsake sanje o prihodnosti mladinske radiofuzije v prah in pepel). Sedaj, ko je tudi RTV postala spodoben partner v dogovorjanjih, je treba vse sile usmeriti v to, da svoje pobožne želje tudi čimprej uresničimo. Nenazadnje je namen tega zapisa tudi v tem, da podreza tako tiste, ki si prizadevajo v pravo smer kot za tiste, ki poskušajo neizprosno tok dogodkov zavirati.

Rajko Muršič

S poskusnega oddajanja M.A.R.Š., Dom ustvarjalnosti mladih, Maribor, 19.—21. maja 1988

Predavanje z naslovom „Religija in ideologija“ dr. Vladete Jerotiča bo v četrtek, 13. oktobra v Umetnostni galeriji v Strossmayerjevi ulici 6 ob 18. uri. Prireja ga Mestna konferenca ZSMS Maribor.

Predjed

V sušne nove čase stopajo tudi **KATEDRINE GLASBENE STRANI** v novi preobleki, če nam bodo bogovo naklonjeni in če nas ne bo sesula toča, bomo izpeljali redna pričevanja s scene, ki je sicer v razsulu, ampak vseeno prinese tudi nekaj ovirkov, ki jih je vredno obdelovati. Zaradi večje ažurnosti bomo lahko bolj „v toku“ in Bog daj, da bi pri tem ostalo. Sicer pa tisk glasbi ne posveča več potrebne pozornosti, čeprav je ena od glavnih pretranskih stvari v življenju in **KATEDRA** bo ostala edini mladinski medij, ki bo redno poročal o dogajanju na vseh poljih nove glasbe. Teme, zdrave, čvake in seciranja, ki se jih bomo lotevali, bodo rdeči niti dogajanja sledile, kakor bo pač dano našim željam, potrebam in možnostim, posebej pa se bomo lotili prelomnih momentov za štajersko sceno: klubov in radia. Pa še nekaj napetih kriminalk vam lahko obljubimo, ali pa napotkov za pričščevanje slušnih poti in stranpoti etc. etc.

Rajko

Začeli smo ponovno, **Katedra klub** zopet osvobaja vsak četrtek na **ŠTUK-u**. Otvorili smo ga svečano z enkratnim koncertom **Javne vaje**, v kateri združujejo moči, sredstva in še kaj hujšega **Marko Brečelj**, **Primož Schmidt** in **Aleš Jošt**. Trio kitare, vokala z besedili, saxofona in basa nas je razveseljeval v pravem klubskem koncertu, sestavljenem iz treh delov, v katerih so predstavili svoj najkvalitetnejši spored. Publika se je zelo zabavala, k čemur jim je še pripomogel gospod **Viktor** s svojimi nepozabnimi cocktaili. Kdor je zamudil otvoritev, mu je lahko neskončno žal, nadoknadi pa lahko zamujeno (čeprav dokaj težko) z nadaljnjimi obiski **Katedra kluba**, v okviru katerega se bo vsak četrtek lahko poslušala najkvalitetnejša nova in stara

Novi rock 88: Katastrofalna suša povzročila razdejanje tudi na alter sceni

Dve glavni oznaki letošnjega rituala bi bili: sranje na domači sceni in obisk, boljši od pričakovanega (za spremembo pa je tudi stranišče tokrat preživelo). Ljudje očitno rituale potrebujejo, rituali potrebujejo kulise, kulise potrebujejo nastopajoče, nastopajoči potrebujejo ideje, ideje pa potrebujejo čas, prostor in možnost, da padejo na plodna tla, plodna tla pa potrebujejo dež — in dežja ni. Krog je sklenjen, glasba pa v dreku.

Edini generator dogajanja na novorockovski sceni je samo inertna težnja, da bi se kaj dogajalo, ponavljanje istega obreda pa zmeraj rezultira v tem, da se izgubi vsaka racionalna sled ponavljajoče se reči, ostane pa čista forma, ki „sceno“ drži skupaj, na nek način pa jo celo ohranja. Tradicija je dejavnik, kateremu horde ljudi podlegajo in ni hudič, da to ne bi bil generator **Novega rocka** v bodoče. **Novi rock** potrebujemo ravno zato, ker nam nič pametnejšega v glavo ne čofne, želimo pa „biti tam“. Pravzaprav moramo „biti tam“, kajti dolžnost „nas kliče“.

Zame je bilo **Novega rocka** (kar se glasbene plati zadeve tiče, seveda) konec že leta **Orwellovega**, zadnja leta pa se pojavljam tam samo zato, ker je ta reč postala sama po sebi umevna — kdo pa bi šel na takšne masovke zaradi glasbe? Izjeme, ki ji je treba slišati, pač niso dovolj pomembni razlog, da bi nastavljal nedolžna ušesa oglušujoče nasilnim in nenasitnim zvočnikom.

O raznolikosti dezorientirane publike nima smisla izgubljati črk, zato pa je treba opraviti le še golo formalnost: kako je bilo z glasbo na velikem rock shodu leta gospodovega 88?

Slabo, katastrofalno, odvratno, dolgočasno, trapasto, izgubljeno, revno in žalostno. Z nekaj izjemami, kot je treba, da se potrdijo naravni zakoni. Porazno stanje sodobnega časa in suša, suša, suša. Da ne govorimo o toku, brzicah slapovih in tolmunih. Sranje.

glasba, ki je ne morete slišati nikjer drugje, gledali se bodo najboljši filmi zadnjih sto let, avtorski video in diapozitivi, prisluhnilo se bo odprtih ušes, ust, oči in nosa javnim tribunam z aktualno tematiko v izvedbi vidnih jugoslovanskih znanstvenikov in strokovnjakov, za katere ste na fakulteti venomer prikrajšani.

Ne postanite razcepljene osebe in se kar odločite, da se nam boste pridružili **ob četrtkih na ŠTUK-u**. Naredite si korist in ne postanite še ena generacija sivih mas! Edini nočni klub v Mariboru — **Katedra klub** skrbi za vaš intelektualni obstoj.

Mučnja ušes smo se že dodobra navadili v zadnjih letih, kljub temu pa se ne moreš počutiti dobro, če je v enem večeru mogoče slišati samo en dober bend. Tujega seveda ne štejem zraven.

Mama Dolores igrajo zastarel post punk ali HC brez vsake izrazitejšje osebne note, čeprav se pevec kar pošteno trudi. Njihova glasba kaže, da so izstopili v napačnem času — zastareli punkovski pristopi v današnjem trenutku pač niso novi rock, pa karkoli včasno bi lahko tak revival deloval na naša srca in možgančke. Solidna povprečnost tega metliškega benda se je sprevrgla v težaško dolgočasnost, ker so zaigrali vsaj dva komada preveč.

Polska malca pa je bend, ki počne povsem aktualne stvari, ki se jih ne bi sramoval noben fizijski bend na kateremkoli meridianu naše zablode deformirane krogle. Ob primernih dozah adrenalinskih eksplozij in trezne racionalne artikulacije zvočnega materiala so prinesli edino pozitivno točko letošnjega (domačega) novega rocka. Poleg izredno dodelanih ritmičnih preskokov in nikoli odvečnega kitarskega šusa, jim manjka kvečjemu še nekaj zvočne raznolikosti. Sicer pa je ta odlični bend treba čimprej potisniti v ospredje „scene“. Motor skupine je odlični bobnar, ki povsem izstopa iz rockerskega povprečja en-dva, en-dva bobnanja. Sinkopirano in do vsakega posameznega takta naštudirano bobnanje z neverjetno zanesljivo izvedenimi bliskovitimi ritmičnimi prehodi predstavlja tisto kvaliteto, ki **Polsko malco** dviguje visoko iznad povprečja in jo približuje aktualnim fizijskim trendom (a'la **Voivod** ali **Blind Idiot God**).

Reški sceni s plošče **Rijeka-Paris-Texas** nisem bil nikdar posebej naklonjen. Lanski apokaliptični **Grč** so mi delovali preveč pazersko, letošnji dve zasedbi, **Grad** in **Let 3**, pa sta bili polet tega še pošteno neinventivni. **Grad** je težil s svojim alter pop šmornom

brez repa, glave in jajc. To, da so bili (predvsem saksofonist) prav neverjetno razglašeni, je pač ob glasbi, ki s svojo okostenelo formo brez mesa in krvi lahko zabava le morbidneže, njihov najmanjši greh. Za reško sceno hočeš nočeš velja, da se v drugi zgodovinski formi pojavlja le kot farsa.

Tudi **Let 3** so na sicer bolj rockerski način tolkli po kitarah, vendar ravno tako neinventivno kot predtem **Grad**. Nekaj boljših momentov je prinesel le zaključek nastopa — sicer pa bi bilo zelo žalostno, če ne bi kopicaristov z dvema bobnarjama uspešno doseči nobenega hrupnega učinka.

Na tej točki je treba omeniti še misteriozno delo tonskih „mojstrov“, ki so se s tremi glasbeniki na odru še nekako znašli, ko pa se je na oder nateplo sedem glasbenikov, je bilo mojstrstva in spretnosti amaterjev konec. Kljub temu, da je samo ozvočenje omogočalo čist in razločen „sound“, ga na koncu **Crime** and **the City Solution** niso bili deležni niti za ščepec.

Komakino bodo še naprej ostali večni upi, s svojo glasbo pa lahko zadostijo le okusu najbolj nezahtevne middle of the Rock publike osemdesetih let. Nategovanje nekako aktualnih reči, sredinske struje novega rocka (ali popa, če hočete), nobene duhovitosti in povsem neinventivni pristopi h glasbi so faktorji, ki **Komakino** odvrtaajo od vsake močnosti kariere „novih zvezd“. Če seštejemo zelo nezanesljivo petje in spodobno uglašenost instrumentalnega dela skupine, dobimo pozitivno ničlo, rezultat našega časa.

O gostih bo več govora pozneje, omeniti je treba le še to, da so svojo nalogo opravili na zelo zavirljivem nivoju in da smo na koncu **Novi rock 88** hitro in z veseljem pozabili, želiti pa je, da **Novi rock 89 BO** in da bo **boljši!**

Rajko Muršič

BOJAN TOMAZIČ

Red lorry, yellow lorry

Karavana, na katero niti laja-ti ni treba

Otvoritveni koncert jeseni, ki morda ne prinaša ničesar dobrega, je v Festivalno dvorano v Ljubljani že teden po Novem rocku privabil za dobra dva bataljona črnih in podobne (post)darkerske navlake. Da o nič hudega slutečih naivnih radoglavcih ne govorim. Tovornjakarji so bend v zatonu in niti rockersko poziranje jih ne more več rešiti pred neizprosnost erozijo časa. Kljub temu, da nam na ploščah ponujajo kakšen pri-kupen zvočno uglajen komad z dokaj zanimivimi ironičnimi teksti, so nas na koncertu hoteli povoziti z wattji in decibeli, predvsem pa z nekakšnim rockerskim pozerstvom. Hopa cupa post dark rock me ne zgane več in priznati moram, da je bil koncert tako mučno nategovanje skrajno banalnih glasbenih štosov, da mi še na kraj pameti ni prišlo počakati na bis. Stil osemdesetih, ki so mu Red Lorry Yellow Lorry nasledili, je izpraznjeno nabijanje treh ali štirih durovskih akordov na kitarah s poudarjenim „mračnim“ in (pol)vojaškim bobnanjem, ter z nekakšnim blodečim, harmonijo in melodijo zaman išočim vokalom. Strgane strune pa vsekakor ne morejo opravičiti dobrih namenov kitarista.

Ob vsem tem pa je treba povedati še nekaj paradoksalnega: kljub sranju, ki smo ga ob tem lahko deležni, se je treba zavedati, da nam vsak tovrstni koncert prinese veliko — najmanj stik s svetom. In če nam ne bo dano spoznati sranja, tudi biserov ne bomo znali pravilno ceniti.

„GALERIA 88“ sporoča:

„Galeria 88“ na Orožnovi ulici 2 šiba od maja 1988 tja do 2000-ega. Razstavljali so že: Jože Slaček, Mario Marzidovšek, Beno Artnak, Zlatko Kuret in Savo Durevič, Jože Pegan, Katarina Visočnik, Ana Vidovič, Zlatko Jakovljevič, Suza Mihalič ter razstavi „kdo najlepše izpiše Titovo ime“ in izbor dokumentov s sojenja četverici v Ljubljani. V letošnji sezoni „Galeria 88“ nudi še naslednje razstave, katerih otvoritve se imajo zgoditi:

10. oktobra: MAIL ART — avtor Andrej Tišman (Novi Sad)

31. oktobra: Terah Keffir (Ljubljana)

14. novembra: Oto Rimele (Maribor)

Jož, kam bi del Novi rock je doživel svoj pock

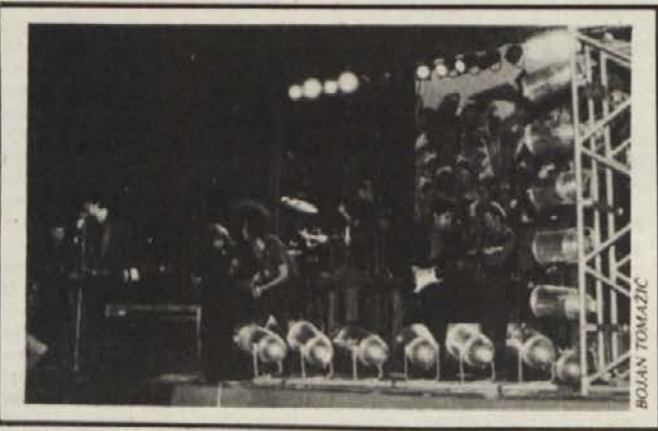
Kot se spodobi bo po sistemu od začetka do konca (od glave k repu!) v sledečem tekstu zajel jugo nastope, ki bodo pripomogli k bolj svetlemu do-jemanju celotnega koncepta Novega rocka 88 in (ne)smiselnosti koncerta tujih gostov Crime And the City Solution na njem, preleteti tudi sam.

Mama Dolores iz Metlike so se predstavili kot dokaj determiniran darkersko psihodelični band z elementi trasha in hard cora. Opravili so svojo uverturno vlogo, čeprav je niso znali in mogli izpeljati do konca, ker so svoj material odigrali preveč neodločno, luknjasto in s preveč kiksi. S svojo simpatičnostjo pa so le opozorili nase in verjetno še zaintrigirali svoje privržence. **Polska malca** iz Krškega je počistila z vsemi zgoraj naštetimi atributi in svoj nastop izvedla zelo profesionalno.

Predstavili so nam zanimivo politri-mično, drugače pa melodično in harmonično zelo enostavno varianto trasha in hard cora, da jih je večina določila za vrh večera. Kar me je motilo pri njih, je pa enoličen repertoar in imel sem občutek, da so v svojem polurnem nastopu igrali eno in isto

reditev pri nas. Za to pa sami sploh niso nič krivi.

Crime And the City Solution so nastali kot del (frakcija) nekdanj kulture avstralskega banda z delovno vi-zo v Londonu **The Birthday Party**, ki so nato diferencirali svoje sile v **The Bad Seeds** (Nick Cave in Mick Harvey). Eni so uspeli, drugi so ostali v ozadju in delali ter napredovali počas-ji, ampak zanesljivo. Leta 1984 so izdali svoj prvenec **Just South of Heaven** in se nato preselili (kot tudi **The Bad Seeds**) v Berlin, kjer so naredili nov album **Room of Lights**, s katere pesem **Six Bells Chime** služi svojemu namenu v **Wendersovem** filmu (kot tudi uganite kdo) „**Wings of Desire**“ (uganite, za kateri film gre!). Potem je prišlo do raznih pregrupacij in diferenciacij znotraj skupine, ker se niso mogli sporazumeti o problemu Kosova. Skupina se v tem času razdeli tudi na promiloševičevce in protimiloševičevce ter ustanavlja razne mitinge v tujini, kjer širi idejo o močni Srbiji in močni Evropi. Tako po enoletni pavzi v novi zasedbi izdajo **LP Shine**, kot že naslov pove (Sij) odo srbsko-črnogorski vstaji. In pot jih, svedea

BOJAN TOMAZIČ

skladbo z več ali manj variacijami, čeprav je bilo tudi to dovolj, za naslov najbolj zanimive skupine večera. Pop band **Grad** iz Rijeke so bili tako zanič (fušanje, neuigranost, pretenci-oznost . . .), da z njimi ne bom trafil papirja, **Let 3**, njihovi brutalno divji someščani pa so sicer svoj scensko simpatičen, glasbeno pa dokaj nezanimiv nastop rešili z zadnjo skladbo. „**Darkerski**“ Komakino iz Ljubljane so pa izrazito odprli vse rane slovenskega novega rocka: pozerstvo, kva-zientelektualnost, patos izražen v sa-mousmiljenju, preterioznost in kar je najhujšega amaterizem v službi dilantizma. Glasbene prostitutke **Pankrti** z gosti so nas s svojo banalnostjo znova prepričali, da so se že enkrat odločili prenehati z delovanjem in nam pokvarili pavzo, ki nas je delila od nastopa **Crime And the City Solution**, tujih zvezd večera, ki so postavili velik vprašaj na smiselnost **Novega rocka** v taki obliki in odkriti nekonceptualnost ter vso bedo takšnih pri-

na povabilo organizatorja zanese tudi v naše kraje, kjer sodelujejo ob zbrovanju imenovanem **Novi rock 88**, v zasedbi **Simon Bonney**, vokal, **Mick Harvey** (tudi **The Bad Seeds**), klavira-tura, **Bronwyn Adams**, violina, **Alexander Hacke** (tudi **Einsturzende Neubauten**), kitara, **Thomas Stone**, bas in **Crislo Haas**, bobni. Kaj je bilo to-rej tako narobe z nastopom te avstralsko-nemške zasedbe? Nič, narobe je bilo z **Novim rockom 88**, ki je še bolj izrazito odkril slepo ulico ali kar labirint, po katerem se potepa že nekaj let. Organizatorji so bili sicer resnično vezani na določen datum, na katerega so morali uskladiti vse skupine in verjetno tudi na denar (never-jetno, mar ne?). **Novi rock 88** se je pokazal kot prireditve z davno izgubljenim konceptom, ki tava, išoč, zadovoljiv izbor. Po resnični lastni karikaturni, ko so na njem nastopali **Agropop** in **Plavi orkestar**, so se odločili za rez, ki bo namesto kvantitete, ki je povzročala veliko po-

lemik in gledanj v tla, rešil to žurko mladih lipovih listov, ki mora ostati s kvaliteto, ki bo, namesto na dveh (pop in punk) večerih, skoncentrirana na enem. Letos bi to, kar smo dobili, lahko imenovali slab golaž brez pravega repa in glave. Bolj zanimiva mi je varianta vsaki skupini primeren solo koncert. Poslušati smo morali vse žive zvrsti, ki jih poleg tega še izvajajo skupine sumljivega porekla, ob katerih potrebuješ ogromno dobre volje in vzdržljivih ušes. Novi rock je imel skupen le datum (16. 09. 1988) in kraj dogajanja (Križanke). Najbolj so bili na njegovem oltarju žrtvovani **Crime And the City Solution**, saj so bili handikepirani na celi črti. Ko so vsi naši opravili s poskusi vzdržljivosti publike, so morali na oder tuji gostje, ki se edini (na videz) resno in profesionalno ukvarjajo z glasbo ter tako tudi zastavili svoj nastop. Toda decibeli, ki so nam parali ušesa, so izginili in predani smo bili pravi, subtilni, umirjeni, če ne kar komorni senzibilnosti, v kateri je zvenel njihov čisti bluesovski obarvani nastop. Publika je bila šokirana, saj smo se lahko pogovarjali, mislili na kaj drugega in še kaj, ko so izginile zvočne barikade. **Crime And the City Solution** so band, ki neverjetno spominja na dejavnost **The Birthday Party** in predvsem **The Bad Seeds**, tako po sami strukturi pesmi kot tudi po značilni bluesovski senzi-bilnosti, ki predstavlja vse korene njihovega delovanja, predvsem pa po barvi vokala, ki je enak vokalu **Nicka Cavea** in obratno, čeprav ni tako surov in agresiven, ampak bolj melanholičen ali, če hočete, izdelan. Kjer **Nick Cave** lomi svoj glas, ga **Simon Bonney** lepo izdela in izpelje. **Crime And the City Solution** imajo temu primerno tudi mnogo bolj umirjen scenski nastop kot **The Bad Seeds**, **Simon Bonney** pa skoraj nikoli ne zapusti svojega mesta za mikrofonom, ki mu služi kot edini stik s publiko. Enako je tudi s preostalimi člani skupiner, ki so skoncentrirani le na svoje natančno in pazljivo izvajanje (z izjemo kitarista, ki se kdaj malo sprosti) tako občutljivega materiala. Verjetno je edveč pripominjati, da dodatka publika ni zahtevala, niti enega samega dodatka.

Koncert bi lahko bil zelo dober, če . . . če ne bi bil na silo na masovski Novi rock, če bi bil v zaprtim prostoru, kar ti postane takoj jasno, ko jih prvič slišiš . . . **Crime And the City Solution** so skupina, ki bi jo kra-sno prenesla Festivalna dvorana ali še boljše kakšen klubski prostor, kjer bi njihova senzibilnost plavala po zraku in ostajala v nas, ne pa da je masakri-rana v vetru. Mislim, da si zaslužijo popravek te napake na kakšnem bodočem koncertu pri nas, ko ne bodo vodili višji cilji, svetlejši interesi in prireditve, ki so same sebi namen in predstavljajo nove kapljice v narcisoidnost raznih organizatorjev in selektorjev.

PEC

Pod skalpelom

Vjančeslav

Ganelin:

„Con amore“

Solistična plošča pianista Vjančeslava Ganelina z naslovom Con Amore je prva Ganelinova plošča, odkar se je preselil iz ZSSR v Izrael. Sovjetski jazz prinaša nekaj svežih tokov v zadnje čase precej revno strugo svetovnega jazzovskega dogajanja, tako da predstavlja vsaka plošča, ki izide tostran železne zaves, velik glasben dogodek.

Na koncertu v Leningradu je Ganelin nekega februarjskega večera leta 86 zaigral tudi daljšo 42 minutno improvizacijo z naslovom „Muta in . . .“ ter deset minut trajajočo skladbo „Ordinario“. V daljši skladbi uporablja Ganelin poleg klavirja tudi razne elektronske pripomočke (tudi ritem mašino), kar daje že tako neobremenjeni zvočni skladnji še poseben čar.

Tok svetovne glasbe postindustrijske dobe informatike je izkušnja planetarnega značaja z regionalnimi specifikami. Ker sovjetski glasbeniki niso posebej obremenjeni s potmi in stranpotmi sodobnega jazza, se povsem neobremenjeno poigravajo tudi z izrazi, ki smo jih mi mirne duše zavrgli (recimo občasno koketiranje s simfo zablodami Keitha Emersona). Za sovjetske glasbenike je vsak zvočni eksperiment nekaj izzivalnega in jim predstavlja sredstvo, ki zmore v svojih strukturnih osnovah prenesti sporočila nove pomladi.

Med občasnimi Ganelinovimi „izpadi“ na synthiju ni izraznost akustičnega klavirja niti za trenutek postavljena pod vprašaj. Kljub temu, da same glasbene strukture ne prinašajo posebno radikalnih zvočnih preobratov, se forma, ki jo v kontrastu predloči rivalstvo med konvencijo in invencijo, povsem neprisiljeno preljuje v naša ušesa. Ganelinovo muziciranje se največkrat (kar je na nek način skupno z Zornom) nahaja v okvirih prvinske otroške igre, nikdar pa ne postane zatežen (kar je psovka, ki običajno pospremi na pot vsak preko roba štrleči glasbeni poskus).

Vidimo se na koncertu Ganelina, najverjetneje 21. 10. v Ljubljani!

Rajko Muršič

BOJAN TOMAZIČ

RAJKO MURŠIČ

BOJAN TOMAZIČ

Spomini na leto 1945

Bil je tisti srečni čas po osvoboditvi Maribora, čas, ko smo lahko ponosno gledali iz svobodnega mesta na ozelenelo Pohorje in ne več hrepenče, s temačnega, partizanskega Pohorja, na v daljavi lebdeče, zasedeno, trpeče mesto. Bil je tudi čas nehinavskega partizanskega tovarištva, upanja v boljši slovenski in jugoslovanski, delavski in kmečki jutri, zaupanja v „velikega vzhodnega brata“, ki je v naši neposredni bližini pomagal osvobodjati Štajersko. In bil je tudi čas zaupanja v jugoslovansko partizanske brate, ki so nam prav tako pomagali osvoboditi našo Štajersko. Beseda Osvobodilna fronta nam je vzbujala ponos. Niti grenke kaplje pelina ob umiku partizanskih enot s Koroške in iz Trsta niso mogle zagreniti našega veselja in sreče.

Resda so naši partizanski tovariši v vojaških enotah doživljali tudi grenkobo. Šlo je za ukinitvev slovenske partizanske vojske, o kateri slovenski partizanski general in tudi zgodovinar Lado Ambrožič-Novljan v eni izmed svojih knjig o slovenskih partizanskih enotah danes pravi: „Razpustitev slovenske partizanske vojske pa so spremljali globoki pretresi v vrstah partizanov in prebivalstva. Vzrok zanje je bil v načinu in obliki razpuščanja partizanske vojske, pri kateri niso bile zadostno upoštevane mnoge zgodovinske in družbene okoliščine, v kakršnih je bila partizanska vojska Slovenije ustanovljena, v kakršnih se je bojevala in postala najpomembnejši dejavnik osvoboditve in obstoja slovenskega naroda... Slovenska partizanska vojska se je ves čas bojevala skoraj popolnoma samostojno, zato je razvila svoje oblike bojnega tovarištva in bojne veščine... Ko je nastajala organizacijsko in politično poenotena nova jugoslovanska armada, vse to ni bilo upoštevano... Upoštevane niso bile take oblike prehajanja slovenske partizanske vojske v enotno jugoslovansko vojsko... da bi bilo onemogočeno omalovaževanje vojnih priznanj in uspehov slovenske partizanske vojske...“

Takrat smo imeli v Mariboru naše slovenske partizanske enote ter komando mest in področja, takó Mariborsko brigado, še vedno slovenski KNOJ in tudi nekatere druge, tedaj še slovenske enote 14. divizije, ki so se vrnile s Koroškega, pa seveda 51. divizijo, enoto III. armade. „Lozinka“ je bila v težavo vseh dvojna, ena od „jugoslovanskih“, druga pa od slovenskih enot. Težko si prišel do obeh, to pa je ponoči povzročalo nepotrebno streljanje. Vojaki stražarji k sreči niso bili najboljši strelci, zato ni bilo nepotrebnih žrtev. Bolgarske „bratske“ enote, ki so jih iz neznanega, vojaško, politično in narodnostno vsekakor nespametnega razloga spustili v Slovenijo, so po vseh težavah z njimi (ugrabljen vojni plen s Štajerskega področja) že odšle, prav tako nekatere jugoslovanske vojaške enote, s katerimi je tudi bilo nekaj podobnih težav.

Priznati pa je treba, da so bolgarske „otečestvene“ enote pomagale enotam slovenskih partizanov na Koroškem, ko je Motorizirani odred JA IV. armade s komisarjem Šiljegovičem odklonil pomoč enotam slovenske 4. operativne cone, kot je pričeval slovenski general Peter Stante-Skala. Oznovci pa vsega tega nismo kdove kako občutili. Imeli smo srečo, da je naš predpostavljeni bil nekdanji učitelj, demokrat in humanist Vladimir Majhen-Rafael. Tedaj je opravljal odgovorno in težavno dolžnost načelnika Ozne za Mariborsko okrožje, ki je zavzemalo ves severni predel Slovenije.

Pa tudi Ozna je občutila „bratske jugoslovanske“ težave. III. armada, natančneje njena 51. divizija, je začela v Mariboru in okolici izvajati s svojim KOS (vojaško Ozno) in vojaškimi sodišči nekakšno „jugoslovansko policijsko in sodno nadoblast“. Zapirali, sodili in tudi streljali so namreč civilno prebivalstvo, s tem pa vnašali nered v že urejeno slovensko policijo in sodstvo, predvsem pa v delovanje Ozne, saj smo že zaradi prizadetosti prebivalstva in varnosti oblasti ter obveščevalnega odkrivanja sovražnika prenehali zapirati, soditi in streljati vse vprek. Zanimivo je tudi, da so nam takšno ravnanje varnostne službe svetovali celo predstavniki sovjetskega KGB, ki je imel svojo izpostavo v Mariboru, dokler so bile sovjetske čete še na Zgornjem Štajerskem.

V takih okoliščinah sva se znašla skupaj z Vladom Majhnom-Rafaelom. Spremljal naj bi ga namreč kot priča in „okrepitev“ na komandi 51. divizije III. armade v Mariboru, pri pogovoru z načelnikom KOS, kjer naj bi bil tedaj tudi predstavnik KOS III. armade. Že vnaprej me je Rafael opozoril, da bodo težave in da naj krotim svojo mladostno zagnanost, zaradi katere me je tudi vzel v spremstvo.

Čeprav oba v uniformah, Rafael tudi z majorskim činom, sva po zelo dolgem in zapletenem postopku le prišla v pisarno KOS 51. divizije III. armade. Sprejela sta naju dva mlajša oficirja v činu majorja in podpolkovnika. Eden naj bi bil načelnik KOS 51. divizije, drugi pa načelnik KOS III. armade. Že pri predstavljanju sta nama pokazala, da naju imata za manjvredna. Ko pa je Rafael izrekel zahtevo Ozne, naj se KOS oziroma vojska ne vmešava v preiskave, zapiranje, sojenje in tudi streljanje civilnih oseb, ker imamo to na Štajerskem že urejeno, sva doživela strahoten napad „jugoslovanskega brata“. Slišala sva, da so nas osvobodili pravzaprav oni, da smo Slovenci bili le nekakšni „švabi“ in „skrivači“, ki da moramo biti njim, „bratom“, hvaležni!

Mene je ob tem kar raznašalo, a me je Rafael krotil. Verjetno bi brez njegove mirnosti in poziva k dostojnim odnosom med bratskimi partizanskimi enotami končala v vojaškem zaporu. Tako pa sva dosegla vsaj delno rešitev problemov, zlasti pa, naj se JLA, dejansko KOS, ne ukvarja s policijskimi in sodnimi postopki nad civilnim prebivalstvom.

Od takrat je minilo več kot štirideset let. Zato me je v mojem „socialističnem samoupravem“ optimizmu vest o aretaciji Janše, Borštnerja in Tasiča globoko presunila. A se res nisimo v teh štiridesetih letih ničesar naučili? Ali je danes res možno, da Rafaelovi nasledniki izjavljajo, kako ima po obstoječih predpisih „vojaški tožilec vso pravico, da vse postopke opravi sam“... pa tudi, „da organi za notranje zadeve menijo, da takrat, ko gre za civilne zadeve, to (servisno vlogo, op. pisca) opravimo mi“, hkrati pa tudi „mislijo, (ne zahtevajo, op. pisca) da bi takšno stališče moralo veljati tudi v bodoče“, se pravi, ne zahteve za slovensko samostojno policijo v smislu Rafaelovih zahtev, ampak dopuščanje nekakšne „jugoslovanske nadpolicije in nadsodstva“.

Tudi sreče in ponosa danes, po več kot štiridesetih letih, ni več. Tisti, v katere smo zaupali, so nam egoistično zapravili vse narodno premoženje. Danes smo evropski siromaki in svetovni berači. Resda smo nad „velikim vzhodnim bratom“ zmagali tistega leta 1948, vendar izkušnje te zmage nismo uporabili. Ostali pa so nam „veliki in majhni jugoslovanski bratje“... Ti pa, kakor kaže, želijo „enoten“ socializem v revščini, enakost v brezdelju in zapravljanju, ne pa enakopravnosti vseh narodov Jugoslavije v skladu z načeli AVNOJ, kot so veljala takrat, ko smo se združili.

Dolgo je že, kar mi je takrat Rafael preroško „položil na dušo“ svoje mnenje, da smo Slovenci kljub majhnosti prenesli vse od Obrov pa do Nemcev, zdržati pa bomo morali tudi „Jugoslovane“, čeprav bo to verjetno najtežje! Druge izbire da zaenkrat nimamo!

Končujem z besedami duhovnika in pesnika Ernesta Cardenala v njegovem Psalmu 7: Reši me Gospod:

Reši me Gospod
esesovcev enkadejevcev efbejevcev nacionalne garde...
(pa tudi kosovcev, op. pisca)

... Jaz pa bom opeval tebe ker si pravičen
opeval te bom v svojih psalmih
v svojih pesmih

Ljubljana, 18. junija 1988

Zdenko Zavavlav
nekdanji Štajerski partizan

Dve leti tega nas je Bojana Leskovar v Teleksu krstila za osrednji politični časopis na Slovenskem, naslednja pomlad nam je prinesla posebno Ščukovo nagrado. Tedaj smo bili novost, sedaj več nismo in osrednji časopis je Mladina. Še vedno pa smo neodvisni, stara ekipa se je razširila, spremenili smo format in odslej bomo na ulicah vsak drugi teden — vsako drugo in četrto sredo v mesecu. Ne želimo biti druga Mladina, bomo pa Katedra in skušali bomo povedati stvari, ki jih Mladina ne bo. Ti-pali bomo h koreninam in ne bomo se dali ganiti argumentom moči.

Ostanite z nami, pa lep pozdrav.

Studentski časopis Katedra, Maribor, Tyrševa 23
Telefon: (062) 22-004, po 15. 10. 88 (062) 212-004
Številka žiro računa: 51800-678-81846
Ustanovitelj in izdajatelj: Univerzitetna konferenca ZSMS Maribor

Uredništvo: Dejan **PUŠENJAK** (glavni urednik in v.d. odgovorne-ga urednika), Samo **RESNIK**, Silvo **ZAPEČNIK**, Peter-Tomaž **DOBRILA**

Oblikovalec: Beno **ARTNAK**
Lektor: Boris **SVETEL**
Vodja prodaje: Danilo **VEZJAK**
Tajništvo: Patricija **GABRIJAN**
Pričujočo številko sta uredila Sašo **DRAVINEC** in Danilo **VEZJAK**

Predsednica časopisnega sveta: Dragica **KORADE**

Katedra izhaja ob podpori družbenega dogovora o financiranju mladinske periodike v Sloveniji.

Izdelava: Reprostudio, Milana Majcna 4
Naklada: 6000 izvodov
Cena posameznega izvoda: 1500 dinarjev
Naročnina za vse leto znaša 35.000 dinarjev, za pravne osebe 70.000 dinarjev, za tujino 30 DEM oz. enaka vsota v drugi valuti

Oproščeno temeljnega prometnega davka po sklepu številka 421-1/70, z dne 11. 1. 1981

Uradne ure: vsak ponedeljek, sredo in petek od 11. do 13. ure.

Kje smo:

Kaj bo z veliko jugoslovansko družino?	strani 6—11
Sindikat	strani 12—18
SZDL, ZK, ZSM, ZZB, DV, KOS . . .	strani 19—22
Prevod	strani 23—24
Glasba	strani 27—29

21. oktobra v dvorani ŠTUK

Organizatorji: ŠTUK, Katedra, Galeria 88

Prva + Avnojska = ?

Res je, „nič ni naključno“, na kar je vnovič opozorila komentarka četrtkovskega (5. 10.) TV Dnevnika. Tudi njeni napotki o prepotrebnosti povezanosti slovenskega ljudstva s svojim političnim vodstvom in misel, da se moti tisti, kdor misli, da srbska pogoltnost ne bo prestopila republiških meja, ne... Najbolj pretresljiva, pa vendar nenaključna (v medsebojni odvisnosti torej) dogodka s konca prejšnjega tedna sta bila objava Izjave Toneta Gosaka in novi znotraj-partijski pokoli (Vojvodina, Črna gora itd.). V čem je njuna povezava?

Konspirativnost vohlaških metod, ki jih razkriva Tone Gosak (pred njim pa deloma tudi Odbor v svojem 52. sporočilu), je pogoj funkcioniranja tega sistema in s tega vidika Tone Gosak je njegov nasprotnik in s svojim delovanjem ga ruši. Miloševićevski nastop in taktika, ki se uredničuje v bebavosti samoupravljalcev (niti najmanj ni naključno, da ga primerjajo ali kar zamenjujejo s Titom), pa rezultat funkcioniranja takšnega sistema, ki lahko blesti le tako dolgo, dokler mu uspeva z represijo skrivati

svoje bistvo. Ker ni naključno, da so bili vsi represivni posegi in procesi zadnjega časa vodeni v Srbiji, je bilo možno napovedati, kje bo ta sistem doživel agonijijski krč. Parafraza vprašanja E. H. Milharčiča I. Bavčarju je, da je „anatomija tega procesa tudi anatomija političnih razmerij v Sloveniji in razmerij Slovenije z Jugoslavijo“. Grozote, ki jih je doživljal Tone Gosak, ker je pač bil naključno rojen v tak sistem, me vznemirjajo mnogo bolj, kot pa vsa namigovanja o tem, kako nepošten igralec je Milošević. Prva me prizadevajo kot človeka, druga kot Slovenca. In dokler bo to drugo predpostavljalo tudi sodelovanje v igri, morda le z drugačnimi aduti, ne grem zraven. Edino perspektivno se mi zdi zgledovati se pri poštenju Toneta Gosaka in pomagati pri naporih Odbora. Edino perspektivno se mi zdi uveljavljati nujnost legitimnih in nenasilnih sprememb temeljev sistema.

Morda je to hotel povedati tudi Jože Smole v petkovem TV Dnevniku, toda povsem nedvoumno ga vendarle ni smogel razumeti.

Dejan PUŠENJAK

Slovenski žirondisti

Zdi se, da je kralj spet nag. Na Kosovem je kontrarevolucija po odločitvi partijskih vrhov in njihovega tiska, kot bi skoraj bila tudi v Sloveniji. Če sodimo razglase o terorju tam doli po meri razglasov o nesprejemljivosti tu gori, kjer naj bi kar naprej pošiljali Srbe na vrbe in Bosance v lance ter po zavidljivih statistikah o nasilstvih in posilstvih v kontrarevolucionarni pokrajini — kaj naj rečemo drugega? Nag je, nosi pa puško.

Novi Sad ni pokazal spontane ali ljubiteljske organizirane množice in ugibanja so silo, ki je privedla na ulice cele šolske razrede in poskrbela za prigrizke in osvežilne pijače (kot smo slišali po radiu) poiskala v armadi in/ali tajni policiji, DV.

Ugibajoči se seveda vprašujemo, kdaj bo na vrsti Slovenija in kako (spomin se pohoda neoboroženih maroških množic v Zahodno Sa-

haro, to tehniko bi se dalo že uporabiti). Poglejmo razlike in podobnosti.

Vojvodinsko vodstvo se je navadilo, da je dušilo zlo mišljenje z bistveno strožjo represijo od slovenskega. V takšni topli gredi okolja s prepovedano kritiko ostareli kadri seveda niso bili najbolje pripravljene na krizo, verjetno jih je stabilna še delitev na nacionalne in priseljeniške klane. Zaradi svoje brežnjevske preteklosti bi si morali močno skraćiti dlako, da bi se na hitro priljubili podaničkom. Strategija momljajoče defenzive tudi najbrž ni dober protistrup poletu demagoškega Slobinega sloga. Pa vendar, je na slovenski politokraciji kaj bistveno drugačnega? Nacionalnih klanov res ni, a tudi jasne, ofenzivne politike ni videti. Glavna odlika tega vodstva je bila, da nas je zadnje čase zmerjalo z večjo nežnostjo, kot je bila prej v navadi. Še z rehabilitacijami

Moj führer, daj mi palico!

Nekdo v množici je glasno zahlipal: „Moj führer, tudi meni daj palico!“ In drug je zavpil: „Meni tudi! In jaz bom veroval vate!“ Kmalu so na desni in levi kričali v zboru.

Edgar Hisenrath, *Nacist in frizer*

Ko Miloševićev tisk perfidno opozarja rojake na slovensko nevhvaležnost, češ, „kad je Rajh pravio užo Slovenijo bio si gostoljubiv, sinovac“ (Branca Crnčević v *Dugi*), s tem nehotе vleče ustrezno paralelo med mračnimi že vidnimi časi in sedanjo „srbsko vstajo“. Ima pa dan našnja resničnost — kot poti v vojni komunizem tudi pritiče — svoje posebnosti. Na primer dvojne Žide: „zahrbtni, neiskrene“ Kosovce in „bogate, izkoriščevalske“ Slovence.

Ljudstvu, ki ga je nespособna, neodgovorna politika spravila ob vse, tudi ob človeško dostojanstvo, se hoče palice iz rok Velikega vodje; nič zato če jim ta namesto kruha ponuja puhla gesla. Mitingi, zaznamovani z iracionalno nacionalno simboliko in kolektivno histerijo guslarske

mentalitete, se nezadržno širijo, glave padajo. Nedavni politični pogrom v Vojvodini bi moral nojevski politiki v nesrbski Jugoslaviji odpreti oči, kako je z izvozom parol „ena država, ena armada, en uradni jezik“, kako z Miloševićevim konceptom. Medtem ko vojaško-politično lobi razdeljuje teoretične „napade“ razumnikov na privid, imenovan enotna Jugoslavija, populistično ustoličeni Vodja, imenovan tudi „drugi Tito“, to neustavljivo počne v praksi in vsiljuje v zameno za razpad „Titove Jugoslavije“ svojo varianto „tretje Jugoslavije“ — ob bolj ali manj očitni podpori tega istega lobija. Sam šef države Raif Dizdarević je pred dnevi spet dal vedeti, koliko je ura, češ, „ustavne spremembe je treba sprejeti v roku“. In: „Za ljudi te države ni meja znotraj Jugoslavije.“ Je pa nehotе nakazal tudi izhod — s pristavkom, da so meje odprte tudi proti svetu. Kdor misli, naj pohiti, dokler jih ne zaprejo.

Darka ZVONAR

Srbija zmagovala) bi jim ga lahko še vrnila. Takšne vojne pa v Evropi 80. let (ali ob tej Evropi) ni lahko zakuhati. Potrebna je vsaj koncentracija oblasti, pokorjen tisk in razbesnela javnost. Pojavlja se tudi dvom: učinkoviti Izrael ni mogel rešiti svojega problema s Palestinci.

Bog nas obvarji, če nagi kralj maršira tudi v tej procesiji. Potem je še vedno bolje, če gledamo le prebrisanega duceja, pa četudi bi se za njim skrivala vojska, hlepeča po denarju in časteh. Glede oblasti pa ni dvakrat za reči, da je že nima.

Pa vendar: Slovenija naj bi čistila že blizu polovico vojaškega proračuna. Če gospodarsko propada, in v Miloševićevi Jugoslaviji bo zagotovo, kdo bo plačal zapitek? Kjer ni, še vojska ne vzame.

Samo RESNIK

SLO...
BO...
DA...

NE...

Predčerašnjim na stopnicah Skupščine SFRJ, včeraj pa že v osrednji skupščinski dvorani, na najbolj izpostavljenem in vidnem mestu svojih ljudskih množic in delavskega razreda, je srbski partijski šef še enkrat pokazal svojo veliko človeško modrost in politično nepredvidljivost, ko je za 17. oktober najvil svoj odhod z jugoslovanske politične scene. Po njegovih besedah, ki še vedno odzvanjajo v dostojanstvenih srcih revnih kmetov, izstradanih delavcev in prestrašenih intelektualcev (da omenimo samo aktivni del prebivalstva) se bo njegov nepreklicni odhod iz partijske in družbene zgodovine Jugoslavije zgodil na 17. seji P CK ZKJ.

Ta samoiniciativni odhod ljubljene srbskega voditelja, ki ga, roko na srce, niso mogli pričakovati niti največji optimisti, utemeljuje v njegovem kabinetu s spoznanjem, da je že skrajni čas, da v Jugoslaviji prevlada razum pri reševanju življenjsko pomembnih družbenih vprašanj.

Po besedah odgovornega moža njegovega kabineta je 17. seja edini čas, da se visoki čelni možje jurišnega socializma dokončno pokopljejo v blatu svojih otroških peskovnikov in cenenih scen prepovedanih pornografskih filmov.

Kot vidite, smo v redakciji skušali zvedeti še kaj več kot to, kar so objavili vsi jugoslovanski in svetovni časopisi na svojih prvih straneh. Vendar to za sedaj resnično ni mogoče. Ljubljeni voditelj namreč piše govor za 17. sejo, njegovi možje pa ne vedo ničesar več, česar že ne bi povedali.

K sebi ne pusti nikogar in po natančnejšem opazovanju njegovega štaba, v katerem ne manjka nihče njegovih od do sedaj znanih sodelavcev, lahko skoraj zanesljivo trdim, da piše govor sam.

O nadaljevanju jugoslovanske drame bomo seveda še poročali.

Andrej FIŠTRAVEC